

LA DÉCADA NEGRA ALGERIANA

A través de la prensa espanyola

EDITA:

Fundació
Solidaritat UB

AMB LA COL-LABORACIÓ:

Ajuntament de Barcelona

 UNIVERSITAT DE BARCELONA

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació
Oficina de Promoció de la Pau
i dels Drets Humans

Xarxa Vives
d'universitats

LA DÉCADA NEGRA ALGERIANA

A través de la prensa espanyola

EDITA:

Fundació
Solidaritat UB

AMB LA COL-LABORACIÓ:

Ajuntament de Barcelona

 UNIVERSITAT DE BARCELONA

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació
**Oficina de Promoció de la Pau
i dels Drets Humans**

Xarxa Vives
d'universitats

Edita: Fundació Solidaritat de la Universitat de Barcelona
Coordinació del projecte i l'edició: Toni Jiménez Luque i Ismet Terki-Hassaine
Autors: Ilhem Kheroua
Ismet Terki-Hassaine
Toni Jiménez Luque

Disseny, producció i il·lustració de portada: *inrevés*
Impressió: Planogràfica

Imprès en paper reciclat - Dipòsit legal: PM 2827 - 2008

Presentació

Algèria és un país tan pròxim –Alger és la capital d'estat més pròxima a Barcelona, després de Madrid– i tan llunyà alhora! Algèria ha estat i, en certa mesura, encara està estigmatitzat pels mitjans de comunicació. Va estar, a més, estretament vinculat a Espanya a partir del segle XVI: a Orà fins una època relativament recent –durant una part de la colonització francesa– una gran part de la població era espanyola i, després de 1939, va ser terra d'acollida per a l'exili republicà. Però el nostre país va oblidar Algèria, i fins i tot durant els pitjors anys del sagnant conflicte que va viure en la dècada dels noranta, semblava que les notícies que es referien a aquest país veí magribí corresponien a un país llunyà, un país del Pròxim Orient o de l'Orient Mitjà.

Aquesta publicació recull un treball que pretén recuperar la imatge d'Algèria per a nosaltres, a través de l'estudi de la imatge que es va donar del país a la premsa espanyola en els anys que han passat a conèixer-se com la dècada negra. Un treball que té el seu origen i s'emmarca en el Programa Algèria Universitats, un projecte de cooperació per al desenvolupament basat en el treball conjunt entre dues xarxes universitàries mediterrànies, la Xarxa Vives d'Universitats i la Conferència Regional d'Universitats de l'Oest d'Algèria (CRUO), i que pretén iniciar una línia de col·laboració amb institucions d'aquest país veí de la Mediterrània per contribuir a la construcció de la pau, des del convenciment de la necessitat de reforçar permanentment el coneixement recíproc, les relacions d'amistat, els contactes humans i els vincles de tot tipus entre els pobles com a base per a la construcció d'una cultura de pau sòlida i duradora. Esperem que aquesta publicació serveixi per a aquest fi.

Xavier López i Arnabat
Director
Fundació Solidaritat UB

CONTINGUTS

PRESENTACIÓ	3
FITXA D'ALGÈRIA	7
PROBLEMÀTICA I PRESENTACIÓ (Ismet Terki-Hassaine)	8
LA DÈCADA NEGRA ALGERIANA A TRAVÉS DE LA PREMSA ESPANYOLA: <i>EL MUNDO</i> (Ilhem Kheroua)	16
INTRODUCCIÓ	17
1. PRESENTACIÓ DEL DIARI I L'AVALUACIÓ DELS ARTICLES RELATIUS A ALGÈRIA (1994-1996)	20
1.1. Avaluació de l'interès d'El Mundo sobre Algèria per a aquest període	20
1.2. Avaluació quantitativa de les fonts d'informació	22
1.3. Avaluació quantitativa dels articles	25
1.3.1. Avaluació quantitativa dels articles de l'any 1994	25
1.3.2. Avaluació quantitativa dels articles de l'any de 1995	31
1.3.3. Avaluació quantitativa dels articles de l'any de 1996	37
2. VISIÓ CATASTROFISTA DE LA POLÍTICA ALGERIANA	42
2.1. Primer fracàs del Consens Nacional	43
2.1.1. Anàlisi retrospectiva	44
2.1.2. Les informacions que s'ofereixen en la secció «Mundo»	44
2.1.2.1. Zéroual: nou president disposat al diàleg	45
2.1.2.2. L'alliberament dels detinguts del FIS	46
2.1.2.3. La tesi del fracàs de la Conferència	46
2.1.2.4. Els partits boicotegen la Conferència	47
2.1.2.5. El diàleg en el rerefons de la violència	49
2.2. Segon fracàs de la Conferència Nacional	50
2.2.1. Anàlisi retrospectiva	50
2.2.2. Les informacions que s'ofereixen en la secció «Mundo»	50
2.2.2.1. La crida de Zéroual al diàleg	51
2.2.2.2. Les condicions de la participació dels partits de l'oposició	51
2.2.2.3. El fracàs del Diàleg Nacional	52
2.2.2.4. La violència	53
2.3. Tercer fracàs de la Plataforma de Roma	54
2.3.1. Anàlisi retrospectiva	54
2.3.2. Les informacions que s'ofereixen en la secció «Mundo»	55
2.3.2.1. La reacció del poder i els partits polítics de l'oposició	55
2.3.2.2. La Plataforma de Roma	56
2.3.2.3. La violència	57
2.4. Frustració de la reforma constitucional	58
2.4.1. Anàlisi retrospectiva	58
2.4.2. Les informacions que s'ofereixen en la secció «Mundo»	59
2.4.2.1. Trobades entre el poder i els partits de l'oposició	59
2.4.2.2. La Conferència de Consens Nacional	60
CONCLUSIONS	62
NOTES	64
BIBLIOGRAFIA	70
APÈNDIX DOCUMENTAL	73
CRONOLOGIA DEL CONFLICTE	84
EL FINAL DE LA GUERRA CIVIL I LA CONTINUACIÓ DELS CONFLICTES SOCIALS I POLÍTICS (Toni Jiménez Luque)	92

FITXA D'ALGÈRIA

Geografia

Localització: al nord d'Àfrica, costejant el mar Mediterrani, entre el Marroc i Tunísia.

Coordenades geogràfiques: 28 00 N, 3 00 E

Àrea:

- Total: 2.381.740 km²
- Terrestre: 2.381.740 km²
- Marítima: 0 km²

Fronteres terrestres: Total: 6.343 km

Països fronterers: Líbia 982 km; Mauritània 463 km; el Marroc 1.559 km; Níger 956 km; Tunísia 965 km; Sàhara Occidental 42 km.

Costa: 998 km

Altures: punt més baix, Chott Melrhir 740 m; punt més alt, Tahat 3.003 m.

Recursos naturals: fosfats, gas natural, petroli, mineral de ferro, urani, plom i zinc.

Ús de la terra:

- Superfície cultivable: 3%
- Collites permanents: 0%
- Pastures permanents: 13%
- Superfície forestal: 2%
- Altres: 82%

Acords mediambientals internacionals: biodiversitat, canvi climàtic, espècies en perill d'extinció, desertificació, modificació del medi ambient, protecció de la capa d'ozó, vessaments perillosos al mar, pol·lució de vaixells, protecció d'aiguamolls. **Signats, però no ratificats:** prohibició de proves nuclears.

Població (2008)

Població: 33.769.669 h.

Estructura d'edats:

- 0-14 anys: 26,3%
- 15-64 anys: 68,7%
- 65 anys o més: 5%

Creixement de la població: 1,209%

Mortalitat infantil: 28,75 morts / 1.000 nascuts vius.

Esperança de vida:

- Total: 73,77 anys
- Homes: 72,13 anys
- Dones: 75,49 anys

Índex de fecunditat: 1,82 infants nascuts / dona.

Alfabetització (individus de 15 anys o més que poden llegir i escriure):

- Total: 69,9%
- Homes: 79,6%
- Dones: 60,1%

Religió: musulmans sunnites 99%, cristians i jueus 1%.

Idioma: àrab (oficial), francès, amazic (berber).

Grups de població: àrab i berber 99%, altres 1%.

Política

President: Abdelaziz Bouteflika (28 d'abril de 1999, 8 d'abril de 2004, 9 d'abril de 2009).

Primer ministre: Ahmed Ouyahia (23 de juny de 2008).

El poble elegeix el president cada cinc anys. El Govern està format pel Front d'Alliberament Nacional (FLN, en francès), l'Agrupació Nacional per la Democràcia (RND, en francès) i el Moviment de la Societat per la Pau (MSP).

Parlament: el parlament té dues cambres. L'Assemblea Nacional Popular (*al-Majlis al-Sha'abi al-Watani/Assemblée Populaire Nationale*) formada per 389 membres, elegits cada cinc anys en circumscripcions plurinominals per representació proporcional. Vuit escons de l'Assemblea Nacional estan reservats per als algerians que es troben fora del país. El Consell de la Nació (*al-Majlis al-Umma/Conseil de la Nation*), està compost per 144 membres, 96 dels quals són elegits pels consells comunals i 48 més, directament pel president.

PROBLEMÀTICA I PRESENTACIÓ

Dr. Ismet TERKI-HASSAINE

Universitat d'Orà

Algèria està passant moments difícils de la seva història recent amb el fenomen del terrorisme islamista. A nosaltres, els algerians, ens interessa saber com s'ha tractat, fora de les nostres fronteres, la complexa situació de la dècada negra dels anys noranta (1992-1999), i la polèmica qüestió de la reconciliació nacional de la dècada següent (2000-2008). Partint d'aquesta idea i de la nostra modesta formació d'hispanistes, el Departament d'Espanyol de la Universitat d'Orà va posar en marxa, a partir de l'any acadèmic 2007-2008, un programa de formació en postgrau, el projecte d'investigació del qual està orientat cap a la prospecció de les fonts d'informació que ens ofereix la premsa escrita espanyola. És útil assenyalar que aquest projecte és la continuació d'un altre anterior que ja està fet, el tema d'estudi del qual girava entorn de «*La imatge dels algerians a través de les cròniques espanyoles de l'època moderna*», de l'Algèria otomana de 1516 al 1830, conservades a la Biblioteca Nacional de Madrid, a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid i a l'Arxiu General de Simancas (Valladolid), i l'objectiu del qual consistia a ressaltar els criteris d'anàlisi, d'examen i de percepció de la «imatge de l'altre» que prevalia en l'altra vora del mar Mediterrani.

Així doncs, el nostre projecte d'investigació consisteix a analitzar tota la producció informativa de la premsa escrita espanyola que es presenta en forma de notícies que envien els seus corresponents a l'Alger, Rabat o París, o de comentaris i anàlisis fets per experts en qüestions com el terrorisme islamista, o també d'universitaris espanyols especialistes del món àrab, especialment del Magrib, o senzillament per escriptors, universitaris algerians o membres de les organitzacions per a la defensa dels drets humans, les opinions dels quals discrepen amb la versió oficial de les autoritats algerianes. Precisament l'ús que fan els mitjans de comunicació francesos dels apel·latius «guerra civil», «guerra bruta», o l'expressió «qui mata a qui?» en referir-se a la dècada negra, va contribuir a fer malbé la reputació de l'Exèrcit algerià i a infondre així el dubte en l'opinió internacional i fins i tot en l'opinió nacional per les seves suposades implicacions directes o indirectes en unes matances col·lectives. És veritat o no? Ningú no pot comprovar-ho. Cal esperar uns anys perquè els historiadors ens revelin tot el que roman ocult de la lluita antiterrorista que protagonitzaren els cossos de seguretat. Evidentment a nosaltres ens interessa saber si la premsa espanyola va seguir fil per randa aquesta suposada difamació o va adoptar en els seus comentaris una actitud diferent davant aquesta situació. També ens importa saber com s'ha tractat la fase posterior d'aquesta dècada negra, amb la internacionalització del nou fenomen del terrorisme islamista protagonitzat per *Al-Qaeda*, després dels atemptats de les Torres del World Trade Center de l'11 de setembre del 2001 i de les estacions de tren de Madrid de l'11 de març del 2004.

Per exemple, si tenim en compte els mitjans de comunicació als Estats Units, un país que ha estat víctima del terrorisme islamista internacional, veurem que varen adoptar dues actituds diferents enfront dels fets que succeïen a Algèria, abans i després de l'11 de setembre del 2001. Abans d'aquest desgraciat esdeveniment, concretament durant la primera dècada, és a dir, en el moment en què el nostre país estava desfet, s'observa una reacció incomprensiva que denota una certa ignorància sobre el que està passant realment a Algèria. En efecte, partint d'una visió pròpiament occidental del seu sistema democràtic, hom féu una valoració gairebé indiferent, en què se subestima la importància del nou fenomen de l'islamisme radical, i es condemnava rotundament la Junta militar –fet que en part compartim– per haver interromput el procés electoral de les urnes, després de la victòria dels islamistes en la primera volta de les eleccions legislatives, i per posar-se a favor d'aquests. Fins i tot es va donar suport a la decisió del seu respectiu govern de permetre que Anuár Hadam, el número 3 del FIS (Front Islàmic de Salvació) –resident en aquest país amb l'estatut de refugiat polític– fes des d'allà declaracions que legitimaven tot tipus d'atemptats del GIA (Grup Islàmic Armat), com ara l'assassinat dels escriptors, universitaris, periodistes, artistes i cantants que foren tractats de laics, considerats com *taghuts* o infidels. Tot plegat es justificava per uns plantejaments que no encaixaven en la realitat històrica d'aquest país que fins i tot no estava preparat ni disposat per implantar per la via democràtica, tal com està concebut en el món occidental, un Estat islàmic que pogués portar el país a un futur incert i arriscat, com és el cas de l'Iran i l'Afganistan. No obstant això, aquesta actitud va canviar totalment després de l'11 de setembre, i varen reconèixer que s'havien equivocat en les seves apreciacions respecte a la Junta militar abans esmentada, i això perquè els islamistes no varen córrer el risc que els radicals es fessin amb el poder. Ara hi ha un sentiment de compassió més gran cap als familiars de les víctimes del terrorisme, per compartir-ne el dolor, i hom en denuncia fermament els seus autors, com ho varen manifestar últimament arran dels dos últims atemptats de Boumerdés i Bouira dels dies 19 i 20 d'agost, que causaren 60 morts i un centenar de ferits entre joves estudiants que estaven en l'entrada de l'Escola Superior de Gendarmeria dels Issers per examinar-se en un concurs de reclutament d'oficials. Fins i tot es va oferir al govern d'A. Bouteflika la seva disponibilitat i col·laboració per treballar conjuntament i va posar a la seva disposició el material sofisticat per lluitar contra el terrorisme islamista en la zona de la Cabília o en el Sàhara.

Però, què podem dir d'Espanya pel que fa a aquest tema, si analitzem les fonts d'informació que hem extret de la premsa escrita, durant el període esmentat que comprèn entre el 1992 i el 2008?

A aquest efecte, hem triat dos periòdics nacionals de línies ideològiques diferents que tenen gran audiència i gran credibilitat entre els lectors espanyols: *El País* i *El Mundo*. Així, doncs, aquest projecte d'investigació està constituït per un grup d'estudiants hispanistes del Departament d'Espanyol de la Universitat d'Orà que prepara sota la meua direcció diplomes de postgrau (màster i doctorat).

La primera fase de la investigació gira entorn de «La dècada negra algeriana dels anys noranta a través de la premsa espanyola (1992-1999)» i l'elaboren dos estudiants: I. Kheroua i K. Osthman, investigació que s'inscriu dins la preparació dels seus diplomes de màster. El primer treball de la primera alumna ja està acabat i ja s'ha presentat recentment. És un estudi basat únicament en informacions extretes d'*El Mundo*, a través d'Internet, dels anys compresos entre el 1994 i el 1996, que presentarem més endavant. El segon treball completa l'anterior ja que les investigacions s'orienten cap a les fonts informatives extretes d'*El País* entre el 1992 i el 1999, a través també

d'Internet. A causa de la gran quantitat d'informacions i de la importància dels esdeveniments que varen marcar aquest llarg període, aquest treball està encara en una fase de prospecció i de recollida de dades.

La segona fase de la investigació comprendrà l'actual dècada i es titularà «La reconciliació nacional i les seves conseqüències a través de la premsa espanyola», treball que s'inscriu dins l'etapa de la preparació del doctorat que hauria de defensar d'aquí a dos anys la professora H. Boukraa. Aquest treball s'inscriu també dins de la nova estratègia del govern algerià contra els grups radicals que varen rebutjar l'oferta d'amnistia, elements radicals coneguts com a Grup Salafista de la Predicació del Combat (GSPC), que s'estan reagrupant aquesta vegada amb el suport de la xarxa Al-Qaeda –han canviat de nom Al-Qaeda en el Magrib Islàmic (AQMI)– han declarat la jihad (guerra santa) en tot el Magrib, en què Algèria és l'escenari de diversos atemptats.

La tercera i l'última fase d'aquest projecte d'investigació titulat «Islam i terrorisme a Algèria: Estudi comparatiu entre la premsa espanyola i l'algeriana», l'elaboren dos professores: D. Cherfaoui i A. Lattouf. A la primera, hi correspon el període que comprèn entre el 1988 i el 2000, i a la segona, els anys compresos entre 2001 i 2008. Aquest estudi comparatiu està basat en fonts d'informació extretes, d'una banda, dels òrgans de la premsa espanyola que ja hem esmentat, i de l'altra banda, de dos altres periòdics algerians, un que forma part del que anomenem la premsa oficial que es reflecteix a través d'*El Moudjahed* i l'altre que s'inscriu dins la premsa independent o privada, en què s'adverteix una certa llibertat d'expressió, i que és *El Watan*. Pel que fa a aquest punt, ens sembla útil obrir un parèntesi per assenyalar que en la primera dècada negra, és a dir, des que va aparèixer el fenomen del terrorisme a Algèria, hi havia una convergència d'opinions sobre la qüestió de la mediatització o no dels atemptats terroristes i de les declaracions dels caps polítics islamistes integristes de l'antic partit del FIS. Evidentment es va plantejar alhora la qüestió: Quan acaba la informació i quan comença la propaganda? Per això, es va instituir durant la dècada esmentada una «imprimatur», una espècie d'autorització que els mitjans d'informació havien de sol·licitar obligatòriament abans de difondre aquest tipus de notícies, cosa que els periòdics independents consideraven una manera de censurar la premsa. Cal dir que aquesta mesura no va poder resistir les realitats de la situació. Era evident que, enfront del dèficit, o més ben dit, la manca de comunicació oficial sobre les activitats terroristes, i sobretot enfront dels nous satèl·lits àrabs, com *Al Jazeera*, i del desenvolupament d'Internet i la interconnexió de les xarxes i dels sistemes d'informació arreu del món, aquesta llei no tindria validesa. Posteriorment, les coses han canviat. Es pot dir que avui en dia hi ha una premsa escrita independent a Algèria, però no podem dir que ho sigui fins al punt de recollir en les seves columnes la predilecció pel terrorisme. Per exemple: en els últims temps, l'actual cap del Govern algerià ha acusat aquesta premsa (*El Watan* 04/09/08 «Le spectre de l'imprimatur»), després dels últims atemptats del GSPC del 19 i el 20 d'agost del 2008, de ser un instrument de propaganda del terrorisme, per haver permès que es publicuessin unes declaracions d'un exterrorista amnistiats per l'última llei de la Reconciliació Nacional, Hassan Hattab.

Per tant, aquest projecte d'investigació consisteix a fer conèixer, en un altre context històric diferent, de quina manera els òrgans de premsa esmentats valoraven la nova situació política del país i també altres aspectes relacionats amb la seguretat pública originada pel nou fenomen del terrorisme islamista, que va prevaler en els anys noranta i que ho continua fent parcialment durant aquesta dècada. Evidentment no es pot entendre el perquè i el com d'aquesta violència inusitada de l'anomenada «dècada negra», punt de partida dels estudis de les nostres investigadores, sense

al·ludir-ne les causes que la varen provocar. L'envergadura d'aquest nou fenomen del terrorisme islàmic al nostre país exclou la recerca d'explicacions simplificadores, encara que apareix el resultat de la imbricació de quatre sèries de processos de diversa índole, de tipus econòmic, sociodemogràfic, polític i cultural, que s'hi relacionen estretament.

En efecte, els esdeveniments que sorgiren arran del motí o la protesta del poble del 5 d'octubre de 1988, a gairebé totes les grans ciutats, constitueixen una fita històrica molt important per interpretar què succeirà en la fase posterior. És una data clau en la història de l'Algèria independent que marca la primera ruptura entre el poble i un sistema polític basat en un partit únic, l'FLN (Front d'Alliberament Nacional). Evidentment seria poc històric assegurar amb fermesa que aquesta sublevació del poble va succeir per atzar, ja que representa encara un gran enigma saber qui hi havia al darrere, assumpte que els historiadors hauran d'esbrinar. Però els fets succeïren així com ho feren en aquell mes d'octubre. No obstant això, aquest fet no ens impedeix d'afirmar que la protesta era conseqüència d'una llarga i complexa cadena de causes i efectes de caràcter polític, econòmic, social i cultural, iniciada ja des del primer dia de la independència, el 5 de juliol de 1962, i que necessita una altra interpretació i un altre repte per als estudiosos de la nostra història recent.

Des del punt de vista econòmic, Algèria va passar d'un període de ple desenvolupament durant els anys seixanta i setanta a un altre d'immobilisme econòmic, que es va manifestar al llarg de la dècada dels anys vuitanta, i que va produir una inflació que va assolir proporcions alarmants, amb un deute exterior de 26 mil milions de dòlars. Era una situació imposada per la caiguda dels preus del petroli, per una conjuntura internacional desfavorable i per una política planificada, inadequada, massa centralitzada i rígida, amb unes reformes mal concebudes i mal aplicades, seguida de penúries dels productes alimentaris bàsics i dels béns de consum. Aquesta situació va originar el nepotisme i l'aparició d'una classe àvida de poder que s'havia apoderat de l'Estat. La corrupció va aconseguir el seu punt culminant a tots els àmbits de les institucions de l'Estat i de l'administració pública.

Des del punt de vista sociodemogràfic, Algèria va experimentar un creixement demogràfic anual dels més alts del món. Per exemple: al 1962, la població algeriana era de 10.000.000 d'habitants. Al 1991, quasi trenta anys més tard, la població passa a 25.710.000 habitants la qual cosa significa que la política de planificació familiar va fracassar. Més del 50% d'aquesta població és jove, entre 20 i 30 anys, una part important de la qual es trobava en una situació de desocupació. Segons les fonts oficials de l'any 1987, entre 3.500.000 i 4.000.000 d'algerians no treballaven. Aquest problema de desocupació i altres diverses frustracions varen originar una tensió social cada vegada més important que va desembocar en l'explosió de l'octubre del 1988, i expliquen també l'aparició de la contagiosa situació de l'integrisme islamista a Algèria.

Des del punt de vista cultural, es pot dir que l'any 1962 Algèria és un país culturalment fragmentat entre una petita elit occidentalitzada que parla francès i una massa d'analfabets. Els primers dirigents tenien un doble objectiu: recuperar el passat àrab i islàmic, sense tenir en compte una altra llengua i una altra cultura autòctones, l'*amazic*, la qual cosa constitueix un greu error per al futur del país –tot i que el president Abdelaziz Bouteflika (1999-2009) hagi tingut gestos de bona voluntat en declarar aquesta llengua com a idioma nacional–, i construir una societat basada en una cultura ideològica socialista unificada pel partit únic, l'FLN. Aquesta política *dirigista* ha proporcionat el suport humà i ideològic d'aquest partit únic. Sota el govern d'H. Bumedien,

s'observa un desenvolupament cultural que afavoreix l'aparició de grans produccions literàries, artístiques i cinematogràfiques. Anys després, aquest procés es va esbucar sota el govern de Chadli Bendjedid, que es caracteritza per una desertificació cultural en tots els aspectes, a causa de l'escassetat i la inadaptació de les infraestructures a les necessitats del país.

Des del punt de vista polític, la situació tampoc no era lúcida, durant els tres governs successius d'Ahmed Ben Bella (1962-1965), d'Huari Bumedièn (1965-1978) o de Chadli Bendjedid (1979-1991). Els tres presidents accediren al poder gairebé per la força. Un sector important de l'opinió pública, representat pels expresidents del GPRA (Govern Provisional de la República Algeriana), Farhat Abbas i Yousef Ben Jedda rebutjaren enèrgicament la Carta Nacional o Constitució, que va ser aprovada per referèndum el 22 de juny de 1976, sota la presidència d'H. Bumedièn, a qui acusaven d'exercir un poder personal repressiu, sense control, i amb una ideologia hostil als valors morals i espirituals de l'Islam, que li va permetre assegurar-se la gestió i l'orientació dels assumptes religiosos. Els imams de les mesquites es varen convertir en funcionaris de l'Estat, que depenien del Ministeri d'Afers Religiosos. Per consolidar el seu poder, Bumedièn demanà el suport de la UGTA i de diverses associacions de la joventut, dels estudiants, de les dones, dels pagesos, dels antics combatents i dels màrtirs de la Revolució. El president que el va succeir després de la seva mort, al desembre de 1978, va consolidar les estructures polítiques anteriors que ja mostraven els seus límits per dur a terme una política que no reflectia les aspiracions de la majoria del poble, que va desembocar en una agitació social creixent. Per aquest motiu la classe política va adoptar una sèrie de fórmules encaminades a superar la descomposició del sistema polític vigent. L'agonia d'aquest sistema i la incapacitat de posar en marxa una sèrie de reformes va accelerar ràpidament el derrotisme en els anys compresos entre el 1985 i el 1988, període en què s'observa com una minoria d'alts funcionaris i alts militars varen fer enormes fortunes i constituïren una vertadera nomenclatura. Aquesta corrupció es va generalitzar en el partit FLN, la qual cosa va originar un profund malestar popular.

El motí d'octubre que hem esmentat reflecteix les aspiracions d'una societat que volia acabar amb aquesta corrupció a gran escala i també amb una economia planificada que ja no tenia validesa. Es pot dir, en altres termes, que es tracta d'una vertadera revolució social, a la qual es va unir un element de frustració d'una joventut gairebé abandonada sense perspectives, que es mirava fins a l'actualitat en el mirall de l'altra vora del mar Mediterrani. Així, doncs, l'11 d'octubre, un jove imam de la mesquita de Kuba, a l'Alger, anomenat Ali Belhadj, i un professor de filosofia de la Universitat de l'Alger, Abbasi Madani, varen fundar el FIS i varen convocar el poble a una marxa pacífica cap al palau de la presidència amb l'objectiu d'obtenir la destitució de Chadli Bendjedid.

No obstant això, aquesta nova situació ens porta a demanar-nos quan, per què i com va aparèixer aquest moviment islamista a Algèria. Aquest islam polític, o més ben dit islamisme, ja tenia ramificacions internacionals. Es va presentar com una ideologia política centrada en la idea que el renaixement de l'islam i la recomposició de la seva hegemonia en el món passen per la lluita sense compromisos contra el «satan» occidental i contra els seus satèl·lits en el món musulmà. Els moviments radicals d'aquest islamisme varen néixer i es varen desenvolupar a l'Afganistan, per lluitar contra les tropes soviètiques, amb la benedicció d'alguns països occidentals, principalment els Estats Units. Més endavant, es va veure que aquest islamisme s'havia traslladar a Algèria –amb la complicitat d'alguns països musulmans del golf Pèrsic– decidit a constituir-se en una plataforma de consens de masses, en presentar-se com el venjador dels pobres, dels marginats, per conquistar el poder polític. Cal reconèixer que el govern d'H. Bumedièn quasi no va assabentar-se d'aquest

moviment. Els primers símptomes varen aparèixer després de la seva mort, quan es va identificar com a partidari d'una ruptura amb el món occidental arran de la proclamació de la República Islàmica de l'Iran al 1979. La seva influència en la vida política, econòmica, social i cultural del país es va fer molt patent a partir del mitjan de la dècada dels anys vuitanta. Al principi es va limitar a condemnar els dirigents com a persones impies. Després es va imposar com a força política per treure el país de l'aïllament polític, econòmic, social, i cultural, i per lluitar contra la corrupció i la decadència dels costums, que es manifesta per l'aparició d'una nova generació de joves imams. Aquests imams, influïts pels corrents islamistes radicals, procedien d'altres joves algerians formats en la guerra de l'Afganistan i eren partidaris de la *Jammaâ Tabligh*, una organització espiritual caracteritzada per un proselitisme molt actiu, i implantats en els barris populars dels grans centres urbans del país.

La pressió d'aquest moviment islamista va donar lloc a l'elaboració d'una nova Constitució, al febrer de 1989, que fou adoptada per l'Assemblea Nacional Popular. Amb aquesta Constitució, Algèria es va assentar per primera vegada des de la independència en un sistema pluralista basat en l'alternança i el sufragi universal. Immediatament després, l'Estat es va veure obligat a fer efectiu el joc democràtic estipulat en la Constitució. Molts partits, fins i tot els partits islamistes –tot i que l'Islam és religió d'Estat– hi foren admesos. Assistim per primera vegada a un debat polític pluralista obert al gran públic, a través de diversos mitjans de comunicació i de la premsa escrita. En aquest context, hi varen aparèixer també periòdics independents.

El 12 de juny de 1990, el FIS va obtenir una victòria aclaparadora en la majoria dels municipis. A partir d'aquests moments, els seus dirigents varen intensificar l'acció en desafiar totes les institucions republicanes i varen violar tots els drets humans. Transformaren les mesquites en tribunes polítiques on es pregonaven diàriament les prohibicions de les activitats culturals, la segregació entre els homes i les dones en les escoles, col·legis, universitats, administracions i empreses, l'obligació de la dona de portar el vel, etc. Tot això va fer més vius els gèrmens de la *fitna* o guerra civil entre els musulmans, i va convertir els llocs sagrats de les mesquites en dipòsits d'armes i explosius. Tots els alcaldes elegits es proclamaren emirs i es negaren a col·laborar amb les administracions constitucionals.

Arran de la detenció d'Ali Belhadj i Abassi Madani i d'altres dirigents del FIS el mes de juny de 1991 –el Tribunal Militar de Blida els va acusar d'haver atemptat contra la seguretat de l'Estat, d'haver perpetrat un atemptat a l'aeroport de l'Alger el 26 d'agost de 1991, que va causar 9 morts i 128 ferits, i d'haver atacat un lloc fronterer de Guemar el 29 de novembre de 1991, en què varen perdre la vida tres soldats– els militants d'aquest partit organitzaren una gran manifestació en les principals ciutats del país que fou molt seguida. Tot això produirà per primera vegada un clima d'inseguretat.

L'any 1992 fou el trenta aniversari de la independència d'Algèria, any en què s'hauria pogut posar en pràctica el pluralisme polític i de la democràcia, després de les primeres eleccions lliures. Malauradament, aquest primer assaig democràtic va caure per les seves pròpies contradiccions entre els últims esforços d'un règim d'un partit únic, que paradoxalment estava a favor d'un partit islamista que utilitzava un doble discurs contradictori: el de la democràcia i el de la implantació d'un Estat islàmic, basat en la Sharia o jurisdicció musulmana, com a l'Iran i l'Afganistan. Així, doncs, va acabar essent l'any del bloqueig electoral el gener de 1992, en la segona volta de les eleccions legislatives generals celebrades per les noves autoritats polítiques i militars, després de la gran

victòria del FIS en la primera volta. L'assassinat del president de la República, Ahmet Budiaf, va estimular fins i tot més l'inici d'una època sagnant. Una època que es caracteritza per una violència endèmica que porta en el seu actiu més de 100.000 morts, 6.145 desapareguts –estimacions que necessiten més aclariments per totes dues parts– i altres milers de minusvàlids de qualsevol tipus, la fugida d'intel·lectuals i universitaris cap a altres països, i inestimables destrosses materials.

Precisament aquest projecte d'investigació comença a partir del moment en què Algèria entra en un cicle de terrorisme i de violència el propòsit del qual era desestabilitzar el Govern, després d'una sèrie de frustrades temptatives de diàleg per arribar a un consens polític entre les dues parts antagonistes. Aquest estudi de Kheroua Adaidi Ilhem representa el primer pas i la primera contribució investigadora que ens permet ajudar a comprendre, de manera justa, com s'ha tractat la situació de l'Algèria de la dècada negra enfront del terrorisme islàmic, a partir de les informacions aparegudes en el periòdic *El Mundo* dels anys 1994-1996. Aquest treball s'ha basat únicament en aquests tres anys, no per evitar els anys 1992 i 1993, sinó perquè no s'ha pogut accedir a través d'Internet a l'arxiu corresponent a aquests dos anys. Però veurem en el treball de Kheroua que els fets que marcaren aquest breu període no passen desapercibuts en els comentaris del diari per explicar la situació del període que hem considerat. Cal dir que tampoc no es va poder consultar la premsa dels anys posteriors a la data que es va seleccionar. I això a causa del temps que obligava a respectar el termini per presentar i lliurar el seu treball d'investigació. Malgrat aquestes insuficiències, el treball no desmereix el seu valor històric. Els resultats de la seva investigació ens proporcionen valuoses dades quantificades sobre la freqüència de la presència del tema algerià en les pàgines d'*El Mundo* dels anys 1994-1996 –major o menor segons les circumstàncies–, una visió catastrofista quant a la força i a la violència dels esdeveniments que aconseguiren unes cotes insòlites, i també respecte al fracàs del Consens Nacional, diàleg nacional, i la Plataforma de Roma durant la presidència de Liamine Zéroual, emmarcat en un rerefons de violència.

LA DÈCADA NEGRA ALGERIANA A TRAVÉS DE LA PREMSA ESPANYOLA: *EL MUNDO (1994-1996)*

Ilhem KHEROUA

Universitat d'Orà

INTRODUCCIÓ

Aquest tema d'investigació permet estudiar la naturalesa de la crisi política que ha conegut Algèria durant els anys 1990-1994. Hem triat la premsa com a font d'informació per dur a terme el nostre treball d'investigació, i la nostra elecció ha recaigut en el diari *El Mundo*: pel fet que és «un diari de filiació política de centre dreta», de gran difusió i de gran importància en l'àmbit nacional i internacional, amb una gran influència en l'opinió pública i també perquè és el diari més llegit a Espanya després d'*El País*. Aquest treball d'investigació és el primer intent d'oferir una aproximació històrica sobre un fenomen polític social recent que ha succeït a l'Algèria actual.

Hem estudiat la trajectòria de la història algeriana del període comprès entre el 1994 i el 1996, que ha tractat de manera abundant la premsa espanyola. Tenint en compte la importància d'aquest tema i també la seva durada temporal, hem delimitat el nostre espai d'interès, les circumstàncies històriques marcades pel nomenament de Zéroual com a cap de l'Alt Comitè d'Estat, la desaparició del govern de l'HCE, l'elecció de Zéroual com a president de la República algeriana i el referèndum per esmenar-ne la Constitució.

En aquest treball volem estudiar l'impacte dels esdeveniments històrics que varen marcar la història immediata d'Algèria a través del diari *El Mundo*. El treball d'investigació esmentat es divideix en dos capítols:

Al primer, hi presentem la línia ideològica del periòdic *El Mundo* i l'avaluació quantitativa dels articles que s'hi varen publicar des de l'any 1994 fins al 1995 relatius a Algèria.

Hem triat com a metodologia els treballs de D. Cazaux i també l'anàlisi elaborada per l'Associació Globalízate, i l'estudi de l'Observatorio Permanente de la Imagen Exterior de España en la Prensa Internacional. Tractarem de destacar els principals esdeveniments que varen marcar el període de la dècada negra algeriana esmentada, és a dir, tractarem de fer un estudi quantitatiu

basant-nos en totes les notícies obtingudes d'aquest periòdic, i veurem si la difusió de la informació és constant o no, regular o no, tenint en compte la distribució i la freqüència dels diferents temes que aborda aquest editorial.

Hem titulat el segon capítol «Visió catastrofista de la política algeriana» dels anys noranta, per considerar que aquest periòdic ens ofereix imatges quasi apocalíptiques quant a la inseguretat, «terrorisme integrista» i anàlisi dels fracassos de les temptatives de trobar una solució a la greu crisi política algeriana, com per exemple, els fracassos del Consens Nacional de 1994, de la Conferència Nacional de setembre de 1994, de la Plataforma de Roma de 1995 i de la Reforma Constitucional de 1996. Classificarem els articles relacionats amb aquestes diferents etapes de diàleg, que són articles publicats en les seccions «Mundo» o «Internacional», i en la d'«Opinió» d'*El Mundo*. Estudiarem el contingut, la percepció i com presenta l'editorial la informació que fa referència al diàleg polític a Algèria. Evidentment, no es pot tractar el nostre tema d'investigació, ni es pot entendre el que ha succeït en la dècada negra, sense fer un pas retrospectiu en les causes que la varen produir, bé siguin aquestes de tipus econòmic, polític, social, demogràfic o cultural.

Efectivament, en les primeres tres dècades, després de la independència d'Algèria, assistim al fracàs del model econòmic¹ de tipus socialista basat en el partit únic, l'FLN. Aquest havia estat el principal factor de la crisi que va afectar el sector de l'economia del país i que es va estendre cap a altres sectors de la societat algeriana. El govern de Benyadid estava mal preparat per enfrontar-se a aquesta greu situació, accentuada per una mala gestió del deute exterior². La situació esmentada tenia el seu reflex en la reducció en grans proporcions de les importacions dels productes de primera necessitat i de les matèries primeres necessàries per al funcionament de la producció.

Convé assenyalar que els motins populars del mes d'octubre de 1988³, varen precipitar els esdeveniments, la qual cosa va obligar el president Chadli Bendjedid a dimitir i a convocar noves eleccions, que es varen celebrar al desembre de 1988, a fi de votar per mitjà d'un referèndum una nova constitució basada en el pluralisme polític. Precisament aquesta nova constitució de febrer de 1989⁴ era el primer text constitucional que va obrir pas a la democràcia, que va establir els mecanismes normals de tot sistema democràtic, representatiu i pluralisme polític, i que va incloure també el dret a crear associacions de caràcter polític⁵. Aquesta etapa va constituir un procés transitori algerià d'una política socialista a un liberalisme polític.

La crisi i la inestabilitat del país foren les conseqüències del fracàs polític i de les seves reformes de la gestió. L'Estat es va desestabilitzar profundament a causa de les diverses qüestions que afectaven el país, com l'obertura al liberalisme i el multipartidisme. La caracterització d'una liberalització política entre l'octubre del 1988 i el febrer del 1989, i la temptativa de democratitzar el país semblava que eren obstaculitzades en un moviment per múltiples resistències de l'FLN, els líders⁶. El 1990 es registren prop de 20 partits, entre els quals cal destacar la legalització dels partits i les associacions de tendència islamista, que entren en contradicció amb la Constitució. En el mateix any, el govern autoritzà la creació de periòdics i adoptà alhora les lleis sobre la informació i el pluralisme sindical.

L'intent de normalització democràtica va començar per primera vegada l'any 1990 amb l'organització de la primera elecció pluralista municipal, seguida per l'organització de la primera volta de les eleccions legislatives del desembre de 1991. El partit del FIS va guanyar per majoria les pri-

meres eleccions municipals del país amb una clara supremacia sobre l'FLN. Aquest esdeveniment va transformar el paisatge polític algerià.

En la vigília de les eleccions legislatives de 1991, Algèria es trobava en un context social i econòmic particular. La situació econòmica d'Algèria estava deteriorada a causa de la mala situació financera, ja que estava al límit de la suspensió de pagaments. Aquesta crisi financera va comportar la devaluació de la moneda i l'aplicació de les condicions del Fons Monetari Internacional –FMI⁷.

La promulgació de la llei electoral d'abril de 1991 va iniciar un mes més tard un moviment d'insurreccions del FIS que va cridar a la vaga general il·limitada i a ocupar els carrers i les places públiques del país⁸.

Els resultats de la consulta electoral varen mostrar una clara afirmació del FIS⁹, partit que va obtenir en la primera volta 188 escons dels 430 escons possibles, seguit pel Front de Forces Socialistes (FFS) amb 25 escons i pel FLN amb només 15 escons¹⁰.

Davant la perspectiva d'una victòria contundent del FIS en la segona volta, dels possibles canvis en la Constitució de 1989 i en l'estructura social i econòmica del país, l'exèrcit va interrompre el procés electoral al gener de 1992 i va il·legalitzar el FIS. Aleshores, els fets varen succeir-se amb una velocitat extrema. El president Chadli Bendjedid es va veure obligat a dimitir l'11 de gener de 1992¹¹.

Abans de dimitir, el president Bendjedid havia signat la dissolució de l'Assemblea, motiu pel qual va provocar un greu problema constitucional. L'Alt Consell de Seguretat va establir la formació d'un Alt Comitè d'Estat, format per cinc membres, que exerciria tots els poders constitucionals del president de la república, Mohammed Boudiaf¹².

A partir d'aquest moment es va entrar en una dinàmica de repressió i d'atemptats terroristes que protagonitzaren grups armats islamistes com el Grup Islàmic Armat (GIA) i l'Exèrcit Islàmic de Salvació (EIS). Durant aquest procés s'adverteix una intensificació de la violència, amb l'assassinat d'Ahmet Boudiaf el 29 de juliol de 1992 en circumstàncies poc clares, que fou substituït per Ali Kafi¹³. El 4 de març es va dissoldre el FIS, i els seus líders, Madani i Belhadj, foren condemnats al juliol a 12 anys de presó. Els militants islamistes foren internats en camps de detenció al sud del país, la qual cosa va originar una intensa violència. El 1993 es produïren els primers assassinats de periodistes i intel·lectuals (Djilali Liabes, Tahar Djaout)¹⁴.

L'ACE va continuar representant l'Estat fins que al gener de 1994 Liamine Zéroual en fou nomenat president. La interrupció del procés electoral de gener de 1992, la supressió de la franja política del FIS i les divisions de l'oposició democràtica originaren un buit polític.

A partir d'aquesta data, diverses iniciatives polítiques del Govern algerià varen intentar reunir els partits polítics del país entorn d'unes conferències nacionals per sortir de la crisi. L'objectiu d'aquelles conferències era crear una plataforma política que fos encarregada d'organitzar una transició de tres anys, abans de celebrar eleccions generals. Aquestes diferents temptatives han tingut fracassos causats pel boicot dels tres grans partits de l'oposició: l'FLN, l'FFS i el FIS.

1. PRESENTACIÓ DEL DIARI I L'AVALUACIÓ DELS ARTICLES RELATIUS A ALGÈRIA (1994-1996)

Partint de les notícies que hem obtingut del periòdic *El Mundo* dels anys 1994, 1995 i 1996, intentarem en aquest capítol fer una primera avaluació quantitativa dels articles que es refereixen a la dècada negra algeriana, quant a les diverses facetes del terrorisme i a les apreciacions respecte de les temptatives del Diàleg Nacional entre els protagonistes polítics per acabar amb aquesta situació. Aquest treball és un acostament a l'estudi de la imatge d'Algèria en el diari *El Mundo*. Ens aporta un nou enfocament sobre la dècada negra algeriana dels anys noranta. També es tracta de remarcar l'altra mirada sobre la dècada esmentada d'aquest editorial. Per respondre aquestes preguntes s'ha dut a terme una anàlisi cronològica de les dades quantificades dels esdeveniments que varen marcar aquest període, que s'han pogut consultar en el web d'*El Mundo*¹⁵.

Respecte a la identificació ideològica del diari, i tenint en compte que *El Mundo* s'autoproclama independent, la posició oficial d'aquesta publicació és la següent: «El periòdic va néixer com un projecte intel·lectual i empresarial capaç d'influir en l'esdevenidor de la societat espanyola des d'una concepció ideològica liberal i progressista. Serietat i rigor informatiu i una aposta ferma pel periodisme d'investigació, juntament amb el pluralisme ideològic i la independència econòmica i política»¹⁶. *El Mundo* es percep generalment com un diari crític amb l'esquerra i els nacionalismes perifèrics i pròxims a la ideologia conservadora. Entre els seus columnistes hi ha una notable heterogeneïtat i eclecticisme, sovint molt crítics amb la pròpia línia editorial¹⁷.

Segons Miguel Ángel Vázquez Bermúdez, *El Mundo* és, sens dubte, el diari que manifesta de manera més explícita en el seu temari l'ascendent ideològic en el procés de producció de la notícia; s'acredita nítidament una selecció favorable a les posicions del Partit Popular espanyol (informació més abundant, millor valorada en extensió, ubicació i suport gràfic i tipogràfic, però sobretot, s'afavoreix la difusió de la visió d'aquesta formació política en incloure-hi les seves declaracions en brut i respectant la seva literalitat) i crítica amb les del Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) tant en termes quantitius com qualitius¹⁸.

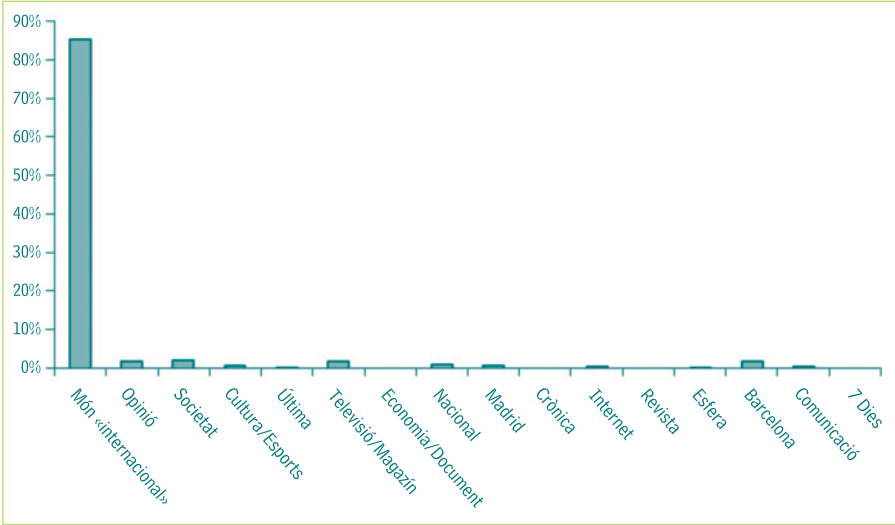
1.1. Avaluació de l'interès d'*El Mundo* sobre Algèria per a aquest període

Hem presentat amb una sèrie de gràfics, el nombre d'articles que es dediquen a aquell període. En el primer gràfic, notarem que aquest periòdic dedica 821¹⁹ articles durant el període que comprèn entre el 1994 i el 1996 (gràfic 1). Es percep un lleuger augment del nombre d'articles durant els tres anys, amb 261, 271 i 289 articles que corresponen als anys 1994, 1995 i 1996 (gràfics 2, 3, 4). El repartiment de la informació es distribueix de manera poc uniforme entre les diferents seccions del diari. En la secció «Mundo» s'hi troba el nombre més elevat d'articles que representen el 78,44% del total dels articles sobre els tres anys, amb una repartició per any de 85,22% (1994), 83,76% (1995) i 66,78% (1996). La secció «Opinió» es troba en la segona posició i cobreix un total de 56 articles que representen el 6,82% sobre els tres anys, mentre que les publicacions restants, 121 articles (14,73%), es reparteixen en les altres seccions del periòdic.

L'anàlisi que s'ha fet de les publicacions dels tres anys ens permet afirmar que Algèria constitueix per a aquest període una font informativa important, a causa probablement de la proximitat geogràfica i a la por de l'avanç de l'islamisme a Espanya. En efecte, les notícies que es vinculen a Algèria representen el 78% dels 1.045 periòdics publicats durant els tres anys.

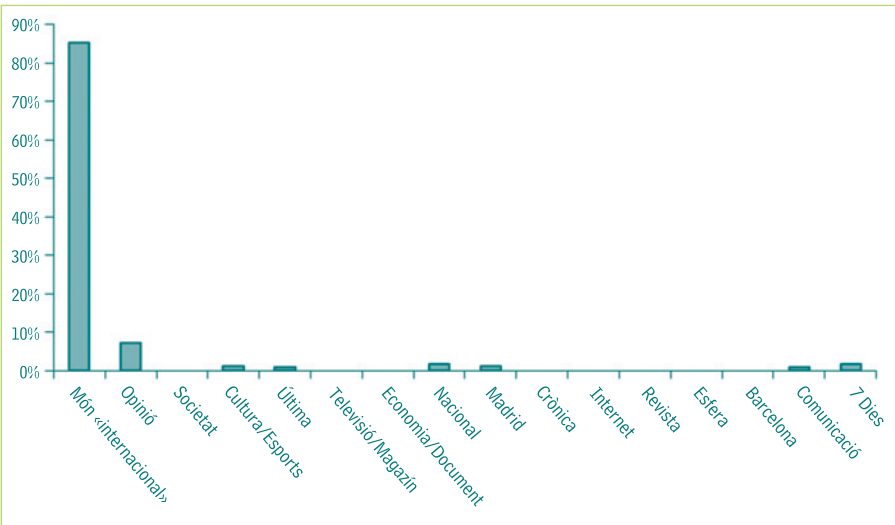
Gràfic 1: Distribució de la informació per tipologia durant els tres anys (1994-1995-1996)

Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles editats (821 publicacions) durant els tres anys

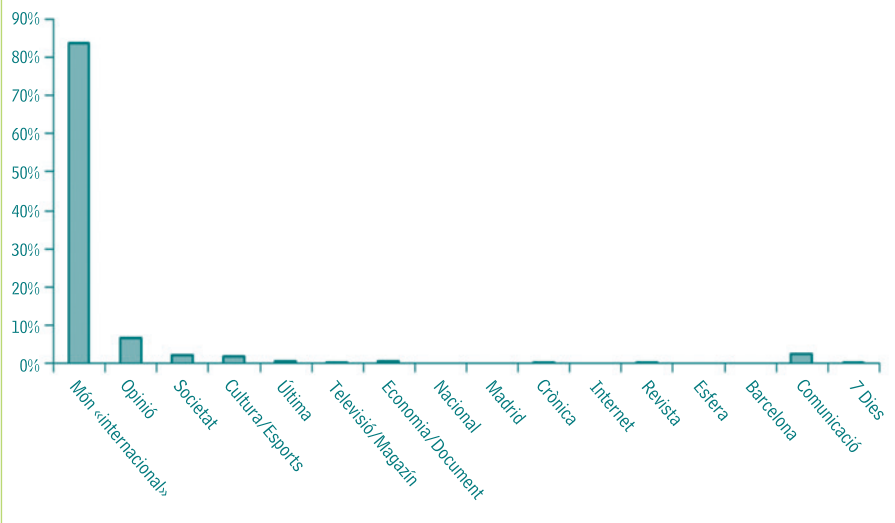
Gràfic 2: Distribució de la informació per tipologia (1994)

Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles editats (261 publicacions) durant l'any 1994

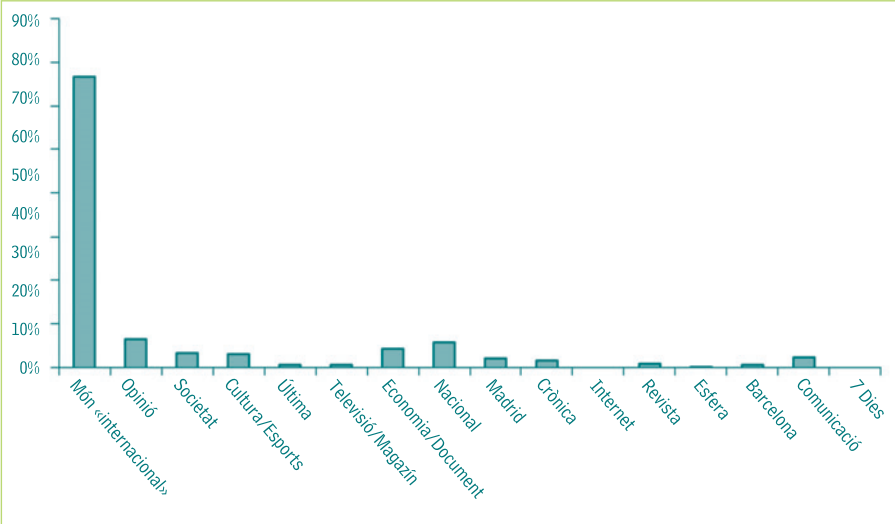
Gràfic 3: Distribució de la informació per tipologia (1995)

Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles editats (271 publicacions) durant l'any 1995

Gràfic 4: Distribució de la informació per tipologia (1996)

Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles editats (289 publicacions) durant l'any 1996

1.2. Avaluació quantitativa de les fonts d'informació

En primer lloc, hem presentat les fonts d'informació que ofereix el diari en forma de taula, en què indiquem el nombre d'articles per fonts i el percentatge corresponent calculat en funció del nombre total dels articles per cada any. L'anàlisi de les fonts informatives que ha utilit-

zat aquest diari reflecteix la importància dels corresponents i enviats especials, els quals es constitueixen en la principal font primària d'informació en realitzar durant els tres anys 217 (35,57%) de les 610 notes s'hi han publicat (taula 1).

En segon lloc, els articles que hem anomenat «anònim» representen la segona font d'informació, amb 152 articles (24,91%). D'aquesta primera agrupació, s'observa que un gran nombre d'articles, que representen el 15,90%, és a dir, 97 textos publicats, s'han redactat a l'Alger. De la sèrie d'articles que apareixen sota el tema «altres», n'hi ha 29, que representen el 4,75%, que s'han redactat principalment a París, Roma i l'Alger.

Hi ha una altra categoria d'articles que representen 26 textos, és a dir, el 4,26%, en què no apareixen ni el lloc ni els autors que els han redactat. Aquest nombre elevat d'articles anònims podria explicar-se pel fet que els periodistes se sentien més còmodes quan escrivien sobre assumptes internacionals d'aquesta envergadura sota la protecció de l'anonimat.

La funció que compleixen les agències de notícies a l'hora de distribuir la informació té molta importància, encara que en aquest cas en particular es releguin en un tercer pla a causa de la labor dels corresponents. Els despatxos de les agències, principalment de l'agència EFE, AFP i Reuter, se citen a 117 textos. El nombre més elevat d'informacions prové de l'agència espanyola EFE que totalitza durant aquest període 113 articles que corresponen al 18,52% del total dels articles durant els tres anys. Pel que fa a les altres agències, 47 articles (7,70%) provenen d'AFP i 17 textos (2,78%) de Reuter. Això suggereix que el diari privilegia les informacions que ofereix l'agència del seu país.

Taula 1: Les fonts informatives que utilitza el diari *El Mundo* (Secció «Mundo» i «Opinió»)

	1994	1995	1996	Total
Periodistes	81 (37,15%)	88 (39,63%)	48 (28,23%)	217 (35,57%)
Agència EFE	33 (15,13%)	48 (21,62%)	32 (18,82%)	113 (18,52%)
Anònim	54 (24,77%)	44 (19,81%)	54 (31,76%)	152 (24,91%)
Agència AFP	14 (6,42%)	18 (8,10%)	15 (8,82%)	47 (7,70%)
Secció Opinió	19 (8,71%)	11 (4,95%)	6 (3,52%)	36 (5,90%)
Redacció <i>El Mundo</i>	7 (3,21%)	10 (4,5%)	11 (6,47%)	28 (4,59%)
Agència REUTERS	10 (5,58%)	3 (1,35%)	4 (2,35%)	17 (2,78%)

Les xifres indiquen el nombre d'articles i el percentatge calculat en funció del total dels articles publicats durant cada any (Anys: 1994= 218, 1995= 222 i 1996= 170).

En l'apartat «Periodistes», hi hem agrupat els articles que signen els corresponents i els enviats especials.

En la secció «Anònim», hi hem reunit els articles signats a l'Alger en què no se cita l'autor, és a dir, 97 articles (15,90%); els articles signats a diferents països sense citar-ne l'autor, 29 articles (4,75%), i aquells en què no s'indiquen ni el lloc ni l'autor, 26 articles (4,26%).

Quant als articles de la secció «Opinió», entre els 36 articles destacats només de cinc articles se'n cita l'autor. Els articles publicats des de la redacció d'El Mundo representen tan sols 28 textos (4,59%).

Davant la rellevància del nombre d'articles dedicats al període entre el 1994 i el 1996, hem identificat i presentat en la taula 2 els llocs on s'han signat els articles. La (taula 2) mostra que els periodistes signen els seus articles a distintes ciutats, les que se citen més sovint són Rabat, l'Alger, París i Madrid. L'estudi quantitatiu indica la primacia dels textos que se signen des de Rabat amb 92 articles, que corresponen al 42,39% del conjunt dels textos publicats durant els tres anys. S'adverteix també que els articles que se signen des de l'Alger ocupen la segona posició, amb 60 notes publicades (27,64%). En canvi, s'observa una forta davallada del nombre d'articles signats a París, amb 16 articles (7,73%), i a Madrid, amb 12 textos (5,52%). Hem destacat sota l'apel·latiu «Altres», els articles signats a diferents ciutats; Roma, Brussel·les, Ginebra, el Caire, Saragossa, El Escorial i Barcelona. En general, aquests articles recullen els successos particulars, com per exemple el contracte de Roma –punt que desenvoluparem més endavant, en el capítol següent. Aquestes publicacions ocupen l'última posició amb tan sols 8 articles (3,68%). No obstant això, cal assenyalar que els articles en què no se cita el lloc ocupen la tercera posició, amb 29 textos, i representen el 13,36% dels articles publicats durant els tres anys.

Aquests resultats indiquen un desequilibri en la repartició informativa. En efecte, es fa constatar que només el 27,64% dels articles estan signats des de l'Alger, mentre que més de la meitat dels articles (58,96%) se signen des de diferents ciutats de països estrangers. Aquest desequilibri podria explicar-se per la mala situació de seguretat que va patir Algèria durant aquell període, per la qual cosa els periodistes estrangers estaven obligats a abandonar el país. D'altra banda, s'observa també aquí una preponderància dels textos signats a Rabat. És necessari remarcar que aquests últims articles apareixen signats per un únic periodista, que és J. L. Perceval.

Taula 2: Lloc on els corresponents i els enviats especials signen els articles (Secció «Mundo» i «Opinió»)

	1994	1995	1996
Articles signats a l'Alger	37 (16,97%)	13 (5,85%)	10 (5,88%)
Articles signats a Rabat	20 (9,17%)	47 (21,17%)	25 (14,770%)
Articles signats a Madrid	7 (3,21%)	1 (0,45%)	4 (2,35%)
Articles signats a París	5 (2,30%)	8 (3,60%)	3 (1,76%)
Articles en què no se citen els llocs	10 (4,58%)	15 (6,75%)	4 (2,35%)
Altres	2 (0,91%)	4 (1,80%)	2 (1,17%)

Les xifres indiquen el nombre d'articles i el percentatge calculat en funció del total dels articles publicats cada any (Anys: 1994= 218; 1995= 222 i 1996= 170).

Sota l'apel·latiu «Altres», hi hem agrupat els articles signats a diferents ciutats; Roma, Brussel·les, Ginebra, el Caire, Saragossa, El Escorial i Barcelona.

Aquesta sèrie d'articles susciten interrogants sobre l'elecció de la capital del Marroc i sobre l'objectivitat de la informació que es dona a partir d'aquesta ciutat. Cal recordar que les relacions polítiques entre El Marroc i Algèria varen ser difícils, a causa del problema del Sàhara occidental. En aquest context la informació procedent d'aquest país podria tenir un caràcter hostil cap a Algèria.

1.3. Avaluació quantitativa dels articles

L'objectiu del nostre treball ha consistit a agrupar temes i comptabilitzar-ne el nombre d'aparicions per trimestre. Aquí es tracta d'establir quins temes tenen un ressò més gran en aquest periòdic. Procurarem explorar quina és la imatge que s'ofereix del nostre país. Per això, d'una banda, intentarem analitzar la freqüència del nombre de publicacions que podria recollir cada tema i, de l'altra, veurem quants dies aquest tema era objecte d'informacions.

Per a l'anàlisi dels articles ens hem centrat en les seccions «Mundo» i «Opinió» que aporten un interès més gran sobre la crisi algeriana dels anys noranta, amb 617 articles que representen el 79,54% del total dels articles. Hem aplicat una metodologia que ens permet repartir els articles en dues categories pròpies per a aquest període:

- La primera categoria està relacionada amb la seguretat presenta un conjunt d'articles que tracten els temes del terrorisme i la lluita antiterrorista. En aquest marc, hem identificat vuit temes relacionats amb la violència: contra la societat civil algeriana, contra la població estrangera, contra els periodistes, contra els intel·lectuals, contra els polítics, la violència terrorista a l'estranger, la lluita antiterrorista i els atemptats amb bomba.
- La segona categoria agrupa quatre temes que giren entorn de l'aspecte polític (el diàleg polític, els drets humans, les eleccions presidencials i altres).

1.3.1. Avaluació quantitativa dels articles de l'any 1994

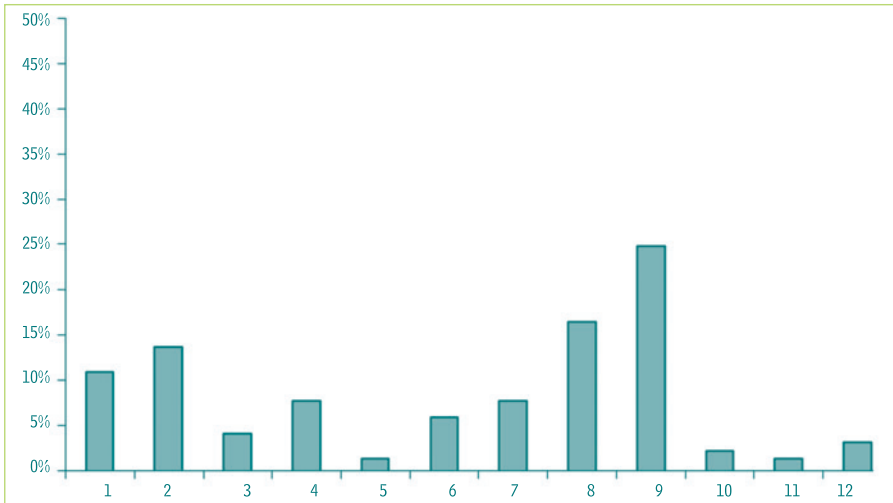
Si tenim en compte les informacions de la secció «Mundo» que hem presentat en el (gràfic 5), que agrupa la distribució de les notícies per temes durant l'any 1994, observem que al voltant d'una quarta part (24,8%) fan referència als articles relacionats amb el diàleg polític. Generalment aquests articles es dediquen a les diferents etapes del diàleg entre el govern i els partits polítics de l'oposició. El tema que apareix en segona posició és la lluita antiterrorista, amb un 16,51%. Les notícies relacionades amb aquest tema recullen habitualment els enfrontaments entre els serveis de seguretat i els moviments integristes armats. Quant al tema contra la població estrangera, observem que ocupa la tercera posició i representa un 13,76% del conjunt dels articles relatius a amenaces i assassinats de ciutadans estrangers. Un altre tema que domina per la seva presència concerneix els articles que tracten de la violència contra la societat civil algeriana, i que representen l'11%. Aquests articles cobreixen totes les

informacions sobre les matances que el moviment integrista fa la població civil algeriana. La quinta posició s'atribueix a dos temes que es relacionen amb la violència contra els periodistes (7,8%) i la violència terrorista a l'estranger (7,8%).

La nostra anàlisi posa en relleu que tots aquests temes dominen la cobertura informativa i experimentaran un desenvolupament més gran durant l'any 1994. Representen un total de 81,67% del conjunt de les informacions reunides en la secció «Mundo», mentre que altres temes ocupen només el 18,33% del total de les notícies, que es reparteixen entre la violència contra els polítics (5,95%), els atemptats amb bombes (4,13%), els drets humans (2,27%), la violència contra els intel·lectuals (1,37%), les eleccions presidencials (1,37%) i altres (3,21%) (gràfic 5).

Gràfic 5: Secció «Mundo»: Distribució de les notícies per temes l'any 1994

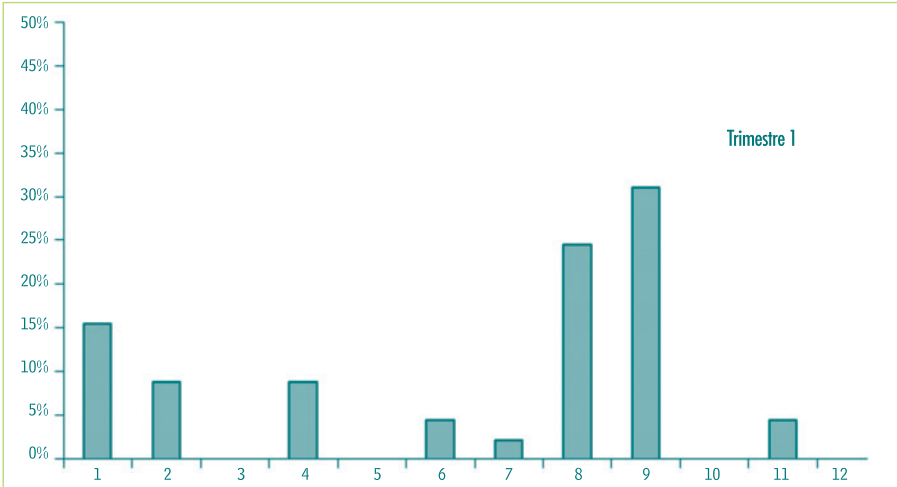
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles publicats (218 publicacions) durant l'any 1994

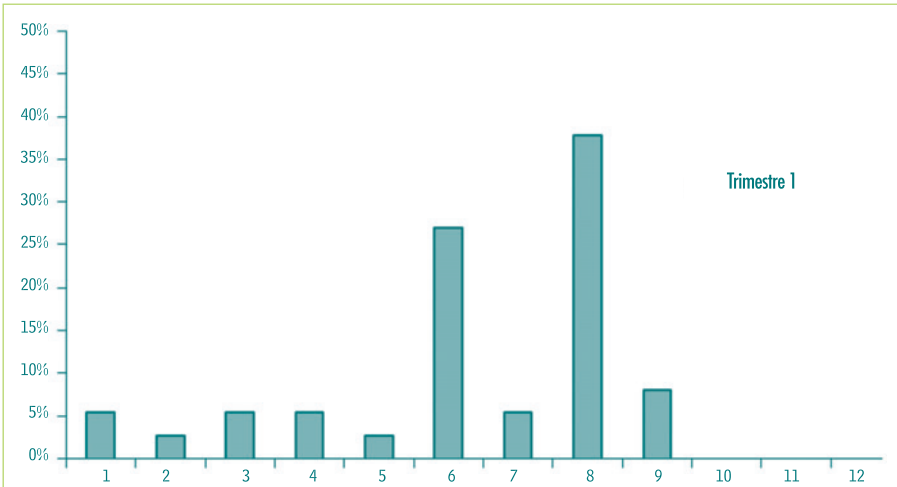
(1) Violència contra la societat civil argelina; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

Pel que fa a la distribució de les notícies per temes i per trimestre, hem analitzat els quatre trimestres d'enguany que presenten la distribució de les informacions per tema. L'anàlisi quantitativa de la distribució de la notícia durant el primer trimestre (gràfic 6) mostra que aquest últim es caracteritza per la importància del nombre d'articles que es dediquen al diàleg polític, amb un 31,11%. Observem també el nombre elevat de les informacions sobre la lluita antiterrorista (24,44%), sobre la violència contra la societat civil algeriana (15,55%) i sobre la violència contra els estrangers (8,88%). Tot plegat indica que el diàleg polític entre el govern i els partits polítics de l'oposició, principalment el FIS, es desenvolupa dins un àmbit molt desfavorable en el qual és difícil trobar una solució a la crisi política d'Algèria.

Gràfic 6: Secció «Mundo»: Distribució de les notícies per temes durant el primer trimestre de l'any 1994
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (45 publicacions) editats en el primer trimestre de l'any 1994

Gràfic 7: Secció «Mundo»: Distribució de les notícies per temes durant el segon trimestre de l'any 1994
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (37 publicacions) editats en el segon trimestre de l'any 1994

Gràfics 6 i 7:

(1) Violència contra la societat civil argelina; **(2)** Violència contra la població estrangera; **(3)** Atemptats amb bomba; **(4)** Violència contra els periodistes; **(5)** Violència contra els intel·lectuals; **(6)** Violència contra els polítics; **(7)** Violència terrorista a l'estranger; **(8)** Lluita antiterrorista; **(9)** Diàleg; **(10)** Els drets humans; **(11)** Eleccions presidencials; **(12)** Altres.

Durant el segon trimestre (gràfic 7), la lluita antiterrorista és el tema que s'ha tractat més, amb un 37,83%; després ve la violència contra els polítics, amb un 27,02%. Aquesta degradació de la situació de la seguretat és probablement la conseqüència del fracàs del diàleg que es va iniciar durant el primer trimestre.

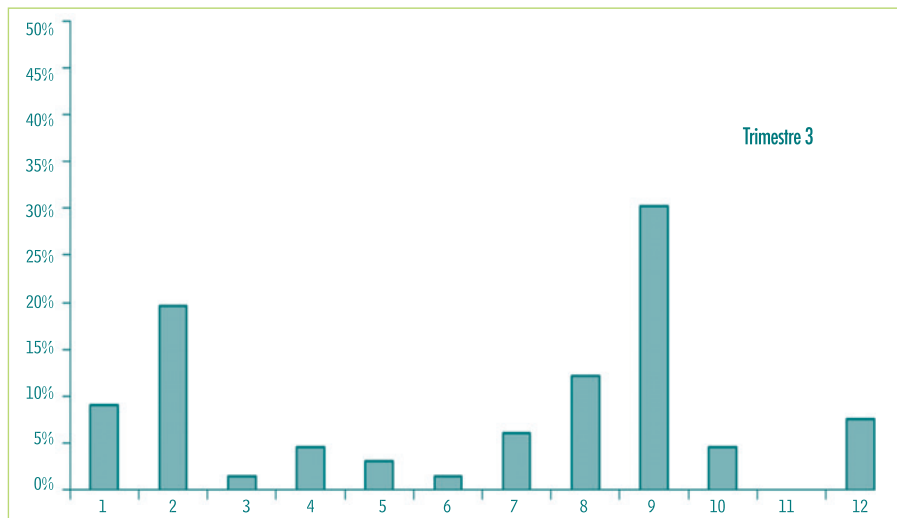
L'estudi dels articles publicats durant el tercer trimestre (gràfic 8), ens ha permès revelar que el 30,3% de les notícies concerneix el diàleg nacional, que havia tingut lloc

durant el mes de setembre amb l'absència del partit del FIS i que va acabar fracassant. Durant aquest trimestre, observem també la importància del nombre d'articles sobre el tema de la violència contra els estrangers, que representa el 19,69%. Les informacions que tracten aspectes de la lluita antiterrorista ocupen el segon lloc, amb un 12,2% dels articles; quant a les notícies dedicades a la violència contra la població civil, se situen en la quarta posició amb un 9,1% d'articles.

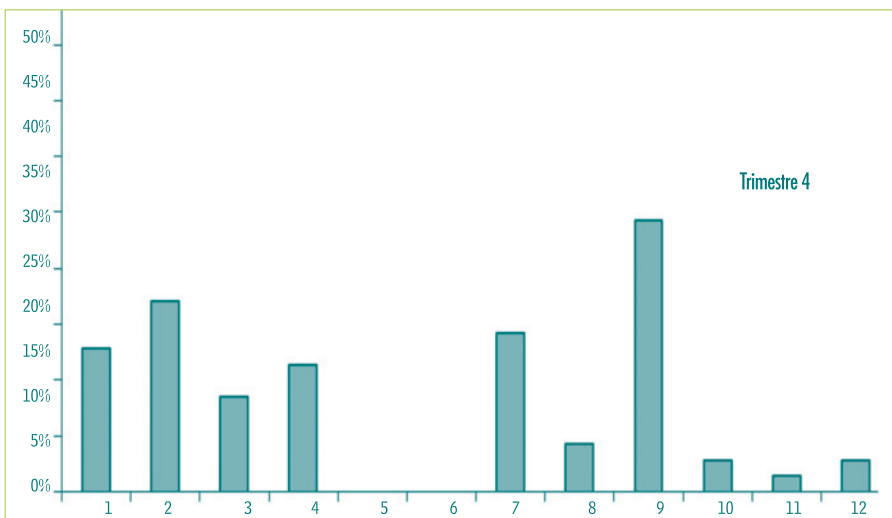
El diàleg que es va iniciar a Roma –com veurem posteriorment amb més detall– entre els partits de l'oposició, fins i tot el FIS, es va comentar àmpliament en el diari i representa el 24,28% dels articles que varen aparèixer en el quart trimestre (gràfic 9). Durant aquest trimestre notem també un predomini de les informacions que es relacionen amb la violència. En efecte, hom havia seguit amb molta atenció els atemptats contra els estrangers establerts a Algèria (17,4%). Cal remarcar la importància que va acordar atorgar el periòdic en aquest tema, ja que en l'edició del 24 d'octubre hi varen dedicar quatre articles. L'editorial es fa un ressò més gran del segrest aeri de l'aerobús d'Air France que féu el Grup Armat Islamista (GIA), amb un 14,28% dels articles. Quant a les informacions relatives a la violència contra els periodistes i a la prohibició de l'aparició d'un periòdic, representen l'11,42%, dels articles mentre que els atemptats contra la població ocupen una bona posició amb un 12% dels articles.

En el gràfic 10, hi hem agrupat les freqüències d'aparició dels temes durant els quatre trimestres de l'any 1994. Els nostres resultats mostren que una gran part dels temes relacionats amb l'aspecte de la seguretat són presents al llarg dels quatre trimestres. No obstant això, es nota que en el primer trimestre no hi ha articles que tractin del tema dels atemptats amb bomba. Quant als textos que recullen la violència con-

Gràfic 8: Secció «Mundo»: Distribució de les notícies per temes en el tercer trimestre de l'any 1994
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (66 publicacions) editats en el tercer trimestre de l'any 1994

Gràfic 9: Secció «Mundo»: Distribució de les notícies per temes en el quart trimestre de l'any 1994
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (70 publicacions) editats en el quart trimestre de l'any 1994

Gràfics 8 i 9:

(1) Violència contra la societat civil argelina; **(2)** Violència contra la població estrangera; **(3)** Atemptats amb bomba; **(4)** Violència contra els periodistes; **(5)** Violència contra els intel·lectuals; **(6)** Violència contra els polítics; **(7)** Violència terrorista a l'estranger; **(8)** Lluita antiterrorista; **(9)** Diàleg; **(10)** Els drets humans; **(11)** Eleccions presidencials; **(12)** Altres.

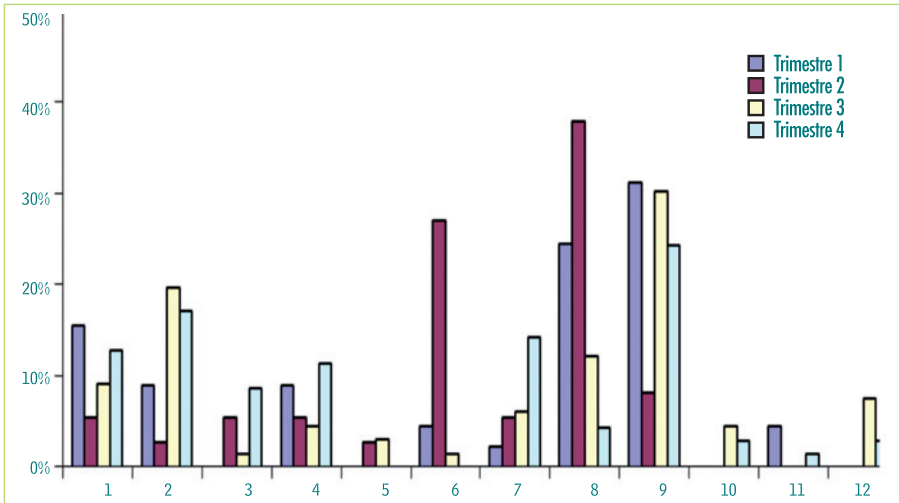
tra els intel·lectuals, no apareixen en el primer ni en el quart trimestres. Tot el que es relaciona amb la violència contra els polítics es publica en el quart trimestre. Els articles que tracten del diàleg apareixen durant tots els trimestres. Per contra, els temes que es relacionen amb les eleccions presidencials, els drets humans i altres hi apareixen de manera irregular.

Així, doncs, es pot dir que durant l'any 1994 el diari va concedir un lloc destacat al diàleg polític entre el poder establert i els partits de l'oposició, per trobar una solució a la sortida de la crisi política que va sorgir arran de la interrupció del procés electoral. Aquest interès pel diàleg podria tenir el seu origen en el fet que Espanya es troba en una situació equivalent amb les dificultats que té per iniciar un diàleg amb ETA i trobar una solució política al problema basc.

Els temes relacionats amb la violència apareixen amb una freqüència elevada i manifesten un sentiment alarmista que presagia un esdevenidor incert a Algèria. Hem comptabilitzat enguany tan sols cinc articles sobre els drets humans. Aquests articles tracten de l'empresonament als camps de concentració de «presos polítics a Algèria», que va denunciar Amnistia Internacional, i també dels actes de tortura dels detinguts durant el 1993, que ja va tractar la Lliga Algeriana dels Drets Humans (LADH).

A la taula 3, hi hem reunit 17 articles de la secció «Opinió» que tracten diferents temes relatius a la dècada negra argelina. D'entre aquests articles, l'únic que apareix signat és el de J. Nart.

Gràfic 10: Estudi quantitatiu de la freqüència d'aparició dels temes en els quatre trimestres de 1994

(1) Violència contra la societat civil algerina; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

L'anàlisi quantitativa en la secció «Opinió» mostra la importància que es dona a l'impacte de la crisi algeriana sobre la població estrangera que resideix a Algèria i a l'exportació d'aquesta crisi als països estrangers. En efecte, es dedica un total de vuit

Taula 3: Secció d'«Opinió»: Distribució de les notícies per temes l'any 1994

28/1	Opinió Impresiones	Diàleg
31/01	Opinió Editorial	Diàleg
20/03	Opinió Impresiones	Lluita antiterrorista
12/7	Opinió	Violència contra la població estrangera
14/7	Opinió Editorial	Violència contra la població estrangera
4/8	Opinion Editorial	Anàlisi del fonamentalisme
15/9	Opinió Impresiones	Diàleg
13/10	Opinió Impresiones	Atemptats amb bomba
24/10	Opinió Impresiones	Violència contra la població estrangera
31/10	Opinió Impresiones	Diàleg
2/11	Opinió Impresiones	Atemptats amb bomba
7/11	Opinió	Analitza les conseqüències de la guerra civil Javier Nart
9/11	Opinió Impresiones	Lluita antiterrorista a l'estranger
26/12	Opinió Impresiones	Violència terrorista a l'estranger
27/12	Opinió Impresiones	Lluita antiterrorista a l'estranger
28/12	Opinió Impresiones	Lluita antiterrorista a l'estranger
30/12	Opinió Impresiones	Segrest de l'aerobús d'Air France + matança de les religioses

articles a la violència contra els estrangers i a la violència terrorista a l'estranger. Quatre articles tracten sobre el segrest d'un avió d'Air France a l'Alger. L'atac que va fer el GIA de l'avió es comenta àmpliament a l'article del 26 de desembre²⁰ en què es qualifica l'acte d'aquest grup com un acte de fe i com una provocació dels integristes contra França. En l'article del 27 de desembre²¹, l'analista critica la posició del primer ministre francès Balladur, pel que fa al segrest aeri, qui va rebutjar negociar amb grups radicals i va optar per la solució dura, és a dir, utilitzar les forces especials per alliberar els ostatges. El periòdic remarca que l'acció del Govern francès hauria pogut costar la vida d'innocents. L'article del 28 de desembre²² es fa ressò de l'assassinat de quatre estrangers a Algèria, com a conseqüència de l'assalt de les forces especials, que va provocar la mort dels quatre segrestadors de l'avió d'Air France. Davant aquestes accions de violència i de repressió, l'analista dona una imatge inquietant pel que fa a la degradació del clima social, que impossibilita la recerca d'una solució negociada al conflicte establert entre «radicals islàmics» i el «govern militar».

En el comentari de l'últim article del 30 de desembre²³ hom continua qualificant el GIA de grup de fanàtics. La repressió del govern d'Algèria contra els «islamistes radicals» apareix a l'article del 9 de novembre²⁴, en què es destaca que França està també implicada en la lluita contra el suport financer a «l'integrisme». Els tres últims articles de «Opinió»²⁵ dedicats a la violència contra els estrangers a Algèria, mostren els assassinats que varen perpetrar els integristes contra tècnics estrangers i monges. Es posa en relleu el clima d'inquietud que viuen els residents estrangers davant les amenaces del GIA perquè abandonin el país. Aquests tres articles manifesten la incapacitat del «règim militar» d'acabar amb la violència que ha provocat l'èxode massiu d'estrangers. El tema del diàleg polític apareix en segona posició amb quatre articles, que presenten en general el fracàs de totes les temptatives de diàleg per sortir de la crisi.²⁶

La recrudescència d'accions terroristes contra la societat civil i la lluita antiterrorista apareixen en tres articles²⁷. L'article signat²⁸ que hem assenyalat més amunt fa una anàlisi retrospectiva d'Algèria, des de la independència (1662) fins al 1991, en què s'analitzen les condicions de l'emergència del moviment islàmic i de la violència, i es manifesta al final la inquietud que provoca el fet de veure com es desplaça aquesta violència cap a Espanya. Finalment, l'article del 4 d'agost²⁹ fa una anàlisi general sobre l'origen del fonamentalisme als països àrabs.

1.3.2. Avaluació quantitativa dels articles de l'any 1995

L'avaluació quantitativa de les informacions per temes en la secció «Mundo» durant l'any 1995, ens permet destacar-hi la freqüència d'aparició dels temes relacionats amb l'objecte del nostre estudi (gràfic 11).

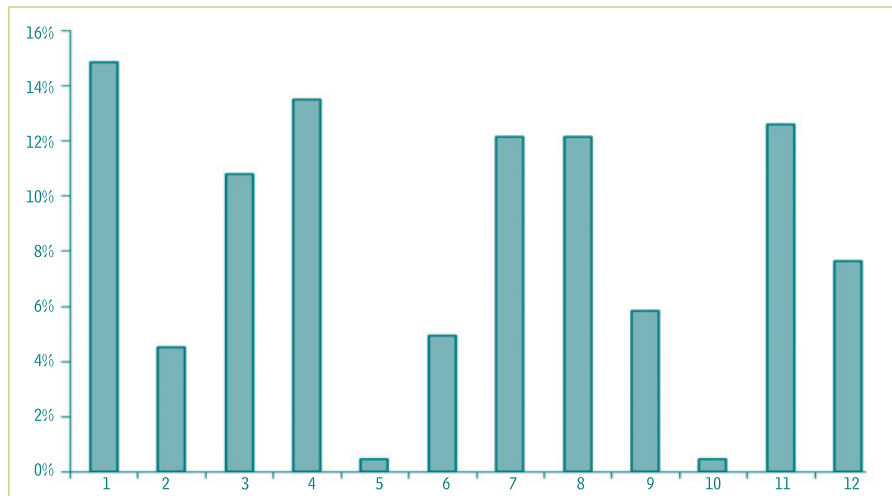
Els articles dedicats a la violència contra la societat civil algeriana ocupen el primer lloc, amb un 14,86%. La violència contra els periodistes ocupa la segona posi-

ció, amb un 13,51%. Aquests articles recullen, d'una banda, els assassinats dels periodistes en mans dels grups armats, i de l'altra, l'opressió del poder cap als periodistes, inclosa la censura de la premsa. Les informacions relacionades amb les eleccions presidencials apareixen enguany com un nou tema, que se situa en el tercer lloc amb un 12,61%. Els articles que tracten la violència terrorista a l'estranger i la lluita antiterrorista ocupen també una posició important, i representen cada un d'ells el 12,16%. Els articles dedicats als atemptats amb bomba representen el 10,80%. La resta dels temes apareixen amb menor freqüència, encara que cal destacar que és gairebé el 23,85% del total de les informacions; altres (7,65%), diàleg (5,85%), violència contra els polítics (4,85%), violència contra la població estrangera a Algèria (4,5%), violència contra els intel·lectuals (0,45%) i els drets humans (0,45%).

Respecte a la distribució de les notícies per temes i per trimestre, l'avaluació de la freqüència d'aparició de les notícies per al primer trimestre durant l'any 1995 es presenta en el gràfic 12. Durant aquest trimestre, les informacions relacionades amb la lluita antiterrorista predominen amb un 17,3% dels articles. D'altra banda, la violència en general, ocupa una posició rellevant, ja que la violència contra la societat civil algeriana representa el 15,38%, la violència contra els periodistes, el 15,28% i la violència contra els polítics, el 13,46%. Cal destacar que el diàleg polític ocupa també un lloc significatiu, amb un 13,46% dels articles dedicats a la Plataforma de Roma.

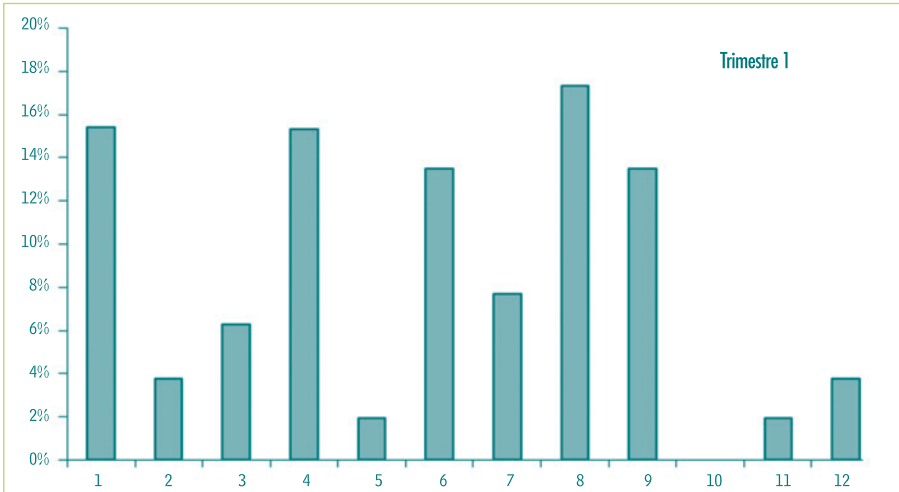
Gràfic 11: Distribució de les notícies per temes l'any 1995

Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles publicats (222 publicacions) durant l'any 1995

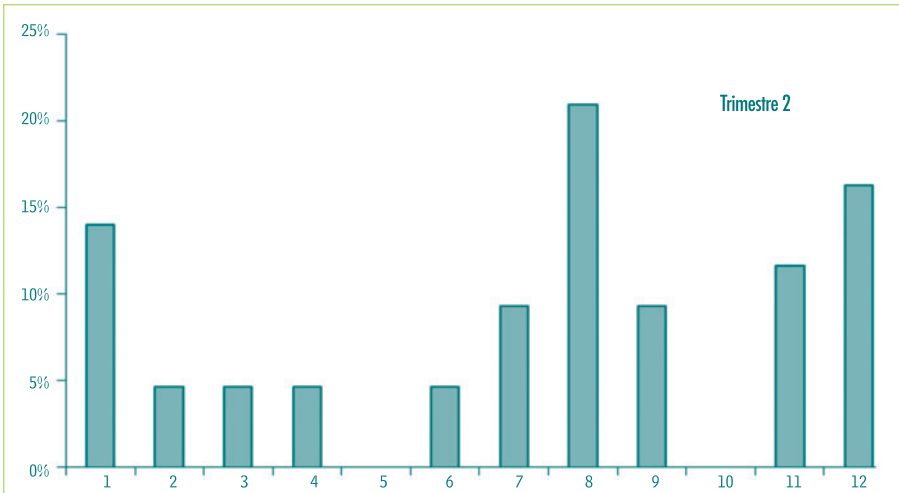

(1) Violència contra la societat civil algeriana; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

Gràfic 12: Distribució de les notícies per temes per al primer trimestre de l'any 1995
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (52 publicacions) editats en el primer trimestre de l'any 1995

Gràfic 13: Distribució de les notícies per temes per al segon trimestre de l'any 1995
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (43 publicacions) editats en el segon trimestre de l'any 1995

Gràfics 12 i 13:

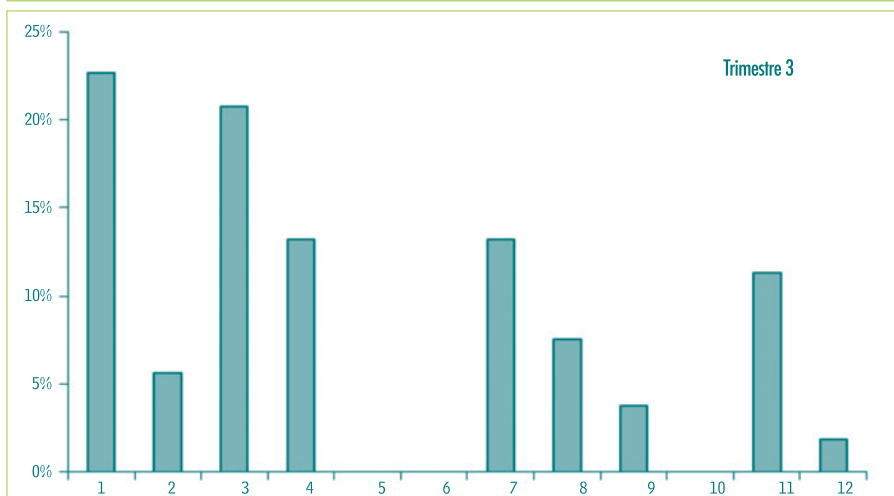
(1) Violència contra la societat civil argelina; **(2)** Violència contra la població estrangera; **(3)** Atemptats amb bomba; **(4)** Violència contra els periodistes; **(5)** Violència contra els intel·lectuals; **(6)** Violència contra els polítics; **(7)** Violència terrorista a l'estranger; **(8)** Lluita antiterrorista; **(9)** Diàleg; **(10)** Els drets humans; **(11)** Eleccions presidencials; **(12)** Altres.

En el segon trimestre (gràfic 13) observem com el tema de la lluita antiterrorista continua ocupant el primer lloc, en comparació del primer trimestre de 1994, ja que representa el 20,93%, seguit per les informacions relacionades amb la violència antiterrorista, amb un 13,95%. En tercer lloc, trobem les eleccions presidencials, que representen l'11,62%. Sota el tema Altres, hi hem agrupat el conjunt dels articles que tracten sobre els esdeveniments relacionats amb el nostre treball d'investigació –entrevistes, lluita entre fraccions del

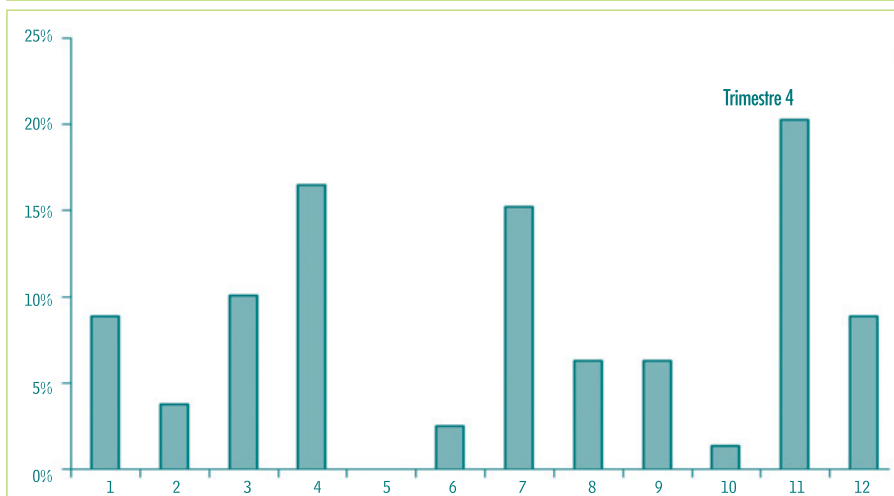
grup armat i la detenció dels líders del FIS– que representa en aquest trimestre el 16,27% dels articles.

Les notícies que ens ofereix aquest periòdic sobre la violència durant el tercer trimestre (gràfic 14) ocupa la primera posició, amb un 20,75% per als atemptats amb bomba, un 22,64% per a la violència contra la societat civil algeriana, un 13,20% per a la violència contra els perio-

Gràfic 14: Distribució de les notícies per temes per al tercer trimestre de l'any 1995
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (53 publicacions) editats en el tercer trimestre de l'any 1995

Gràfic 15: Distribució de les notícies per temes per al quart trimestre de l'any 1995
Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (45 publicacions) editats en el quart trimestre de l'any 1995

Gràfics 14 i 15:

(1) Violència contra la societat civil algeriana; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

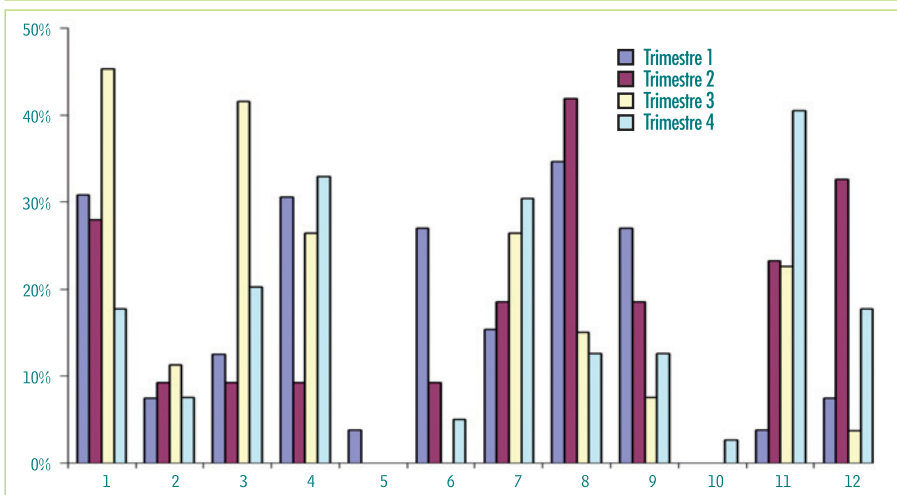
distes i un 13,20% per a la violència terrorista a l'estranger. La informació sobre les eleccions presidencials continua present durant aquest trimestre, amb un 11,32% d'articles.

En el quart trimestre (gràfic 15), les informacions relacionades amb les eleccions presidencials predominen amb un 20,25%, la qual cosa mostra un interès particular que el diari va acordar dedicar a aquest esdeveniment. Com ja hem assenyalat en el tercer trimestre, les notícies sobre la violència continuen essent rellevants en l'últim trimestre. En aquest context, la violència contra els periodistes representa un 16,45%, la violència terrorista a l'estranger cobreix el 15,18%, els atemptats amb bomba ocupa el 10,12% i la violència contra la societat civil algeriana, el 8,86%.

L'estudi de la freqüència d'aparició dels temes durant els quatre trimestres de l'any 1995 es resumeix en el gràfic 16. S'hi observa que la preocupació permanent del periòdic se centra durant els quatre trimestres en els temes de la violència contra la societat civil algeriana, els atemptats amb bomba, la violència contra la població estrangera, la violència terrorista a l'estranger, la lluita antiterrorista, el diàleg i les eleccions presidencials. És interessant assenyal·lar que gairebé no hi ha temes sobre la violència contra els intel·lectuals i els drets humans.

Així doncs, observem que durant l'any 1995 el volum informatiu en la secció «Mundo» que es dedica a la violència domina per la seva importància. Les informacions que hi apareixen estan relacionades amb els atemptats amb bomba, la violència contra la societat civil algeriana, contra els periòdics i la violència terrorista a l'estranger. Quant a les notícies sobre al diàleg polític, només ocupen un lloc rellevant en el primer trimestre. Cal recordar que aquest període correspon a l'organització de la conferència de Sant Egidi que varen organitzar els partits de l'oposició.

Gràfic 16: Estudi quantitatiu de la freqüència d'aparició dels temes en els quatre trimestres 1995

(1) Violència contra la societat civil algeriana; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

L'any 1995 es duen a terme una sèrie d'esdeveniments en l'àmbit de la seguretat i de la política del país amb repercussions a l'estranger. El diari *El Mundo* publica un bloc de nou articles en la secció «Opinió» sobre un determinat nombre d'esdeveniments (taula 4). Cal remarcar que tan sols un d'aquests articles porta la signatura de J. Albiac.

Taula 4: Secció «Opinió». Distribució de les notícies per temes a l'any 1995

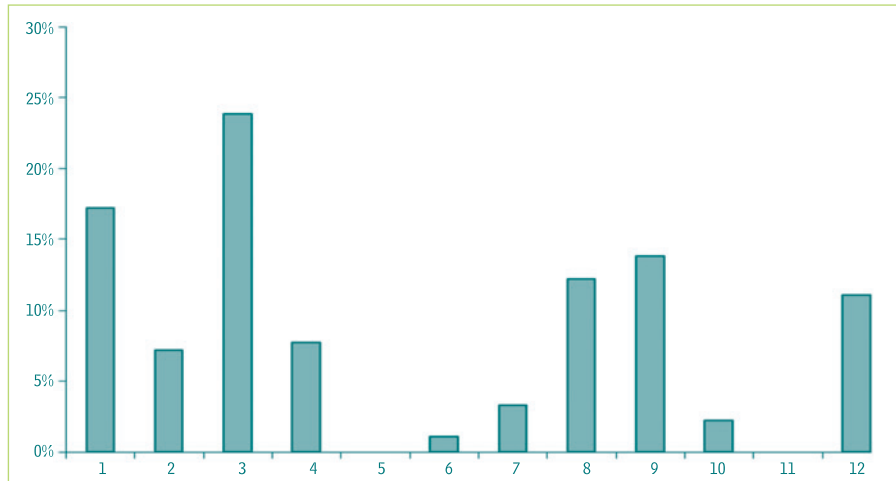
31/01	Opinió Impresiones	Violència contra la societat civil argelina
14/3	Opinió Impresiones	Violència contra la societat civil argelina
29/3	Opinió Impresiones	Violència contra els periodistes
15/9	Opinió editorial	Violència contra els periodistes
18/9	Opinió Impresiones	Eleccions presidencials
18/10	Opinió Impresiones	Atemptats amb bomba a l'estranger
20/10	Opinió zoom	G. ALBIAC, Atemptat amb bomba a l'estranger
17/11	Opinió Impresiones	Eleccions presidencials
18/11	Opinió Editorial	Eleccions presidencials

Dos articles apareguts el 31 de gener³⁰ i el 14 de març de 1995³¹ mostren el fracàs de la iniciativa dels partits de l'oposició per reactivar el diàleg en la base del contracte de Roma, fracàs que va comportar una intensificació de la violència a Algèria, i remarquen la inquietud davant la manca d'una solució política per sortir de la crisi.

Pel que fa a la violència contra els periodistes, destaquem dos articles que presenten la violència terrorista i la repressió del poder contra els periodistes³². S'observa també l'inte-

Gràfic 17: Distribució de les notícies per temes l'any 1996

Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles publicats (180 publicacions) durant l'any 1996

(1) Violència contra la societat civil argelina; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

rès que atorga el diari a l'exportació del terrorisme a l'estranger, amb dos articles que tracten sobre l'atemptat amb bomba en el metro de París. L'analista destaca que l'atemptat és una resposta a l'ajuda econòmica al «règim algerià»³³. Els tres últims articles es relacionen amb les eleccions presidencials de novembre de 1995 i reflecteixen el punt de vista dels analistes sobre el fet que el poder organitzi aquestes eleccions. L'article del 18 de setembre de 1995³⁴ es fa ressò del boicot dels «fonamentalistes islàmics» a la consulta electoral i de la recrudescència de la violència durant aquest període. La victòria de Liamine Zéroual en les eleccions presidencials d'Algèria es va comentar àmpliament en dos articles³⁵. Tots dos textos qüestionen la validesa d'aquests resultats i hom els considera com a «resultats prefabricats». També posen de manifest la manca de la «vertadera oposició», i que es fa un «procés electoral falsament pluralista» d'aquesta consulta electoral.

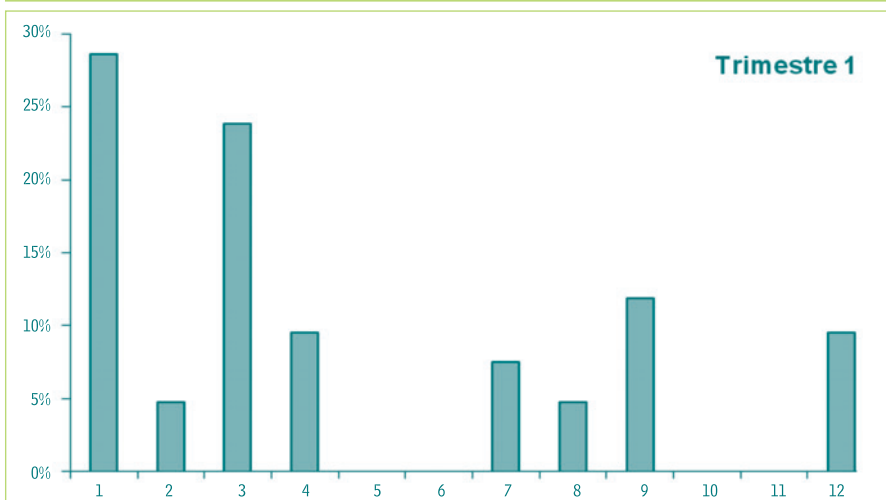
1.3.3. Avaluació quantitativa dels articles de l'any 1996

En el gràfic 17 es presenta la freqüència d'aparició dels textos en la secció «Mundo» que es relacionen amb els temes que hem elegit per al nostre treball d'investigació.

L'anàlisi dels nostres resultats mostra que durant l'any 1996, els textos relacionats amb la situació de seguretat ocupen una àmplia posició i representen el 67,71% dels articles. El conjunt d'aquests articles es reparteix entre els atemptats amb bomba (23,28%), la violència contra la societat civil algeriana (17,22%), la lluita antiterrorista (12,22%), la violència contra els periodistes (7,77%) i la violència contra la població estrangera (7,22%). En un altre nivell, els articles que es dediquen al diàleg polític continuen tenint importància i visibilitat amb un 13,88%. Quant als articles agrupats sota el títol «Altres» representen l'11,11%³⁶.

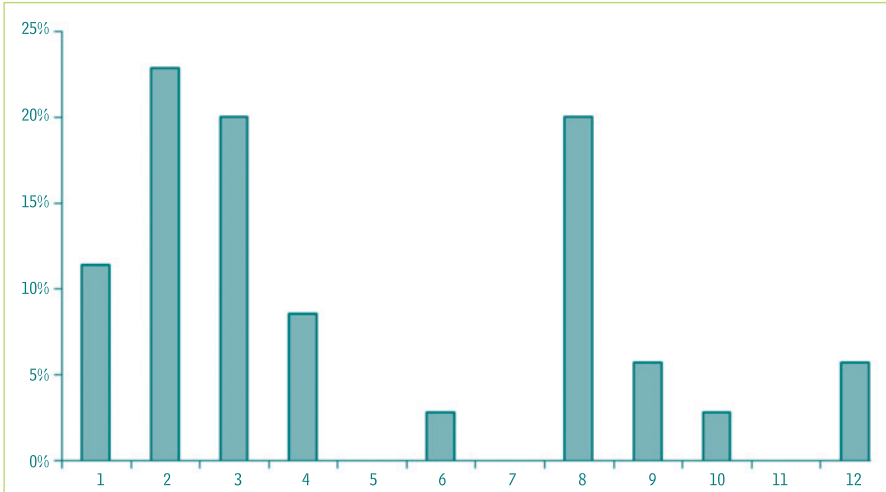
Gràfic 18: Distribució de les notícies per temes en el primer trimestre de l'any 1996

Es resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (42 publicacions) editats en el primer trimestre de l'any 1996

Gràfic 19: Distribució de les notícies per temes en el segon trimestre de l'any 1996

Els resultats es presenten en percentatge del total dels articles (35 publicacions) editats en el segon trimestre de l'any 1996

Gràfics 18 i 19:

(1) Violència contra la societat civil argeliana; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

En el gràfic 18 hem presentat la distribució de les informacions per temes per al primer trimestre. S'observa que l'element de seguretat abunda durant aquest trimestre, la qual cosa es deu a l'augment del nombre dels articles relacionats amb la violència contra la població algeriana (28,57%), els atemptats amb bomba (23,80%), la violència contra els periodistes (9,52%) i la violència terrorista a l'estranger (7,55%). Cal assenyalar que l'aspecte polític és present també en el tema del diàleg, que representa durant aquest trimestre l'11,9% dels articles. La característica principal del segon trimestre (gràfic 19), és el nombre important que es dedica a tractar a la situació de la seguretat, amb un total de 82,84% d'articles. Aquests escrits es distribueixen en els temes següents: la violència contra la població estrangera domina amb un 22,85% d'articles, seguida per la lluita antiterrorista, amb un 20%, els atemptats amb bomba, que representen el 20%, la violència contra la societat civil algeriana, que ve immediatament després, amb un 11,42%, i finalment, el tema de la violència contra els periodistes, amb un 8,57% dels articles.

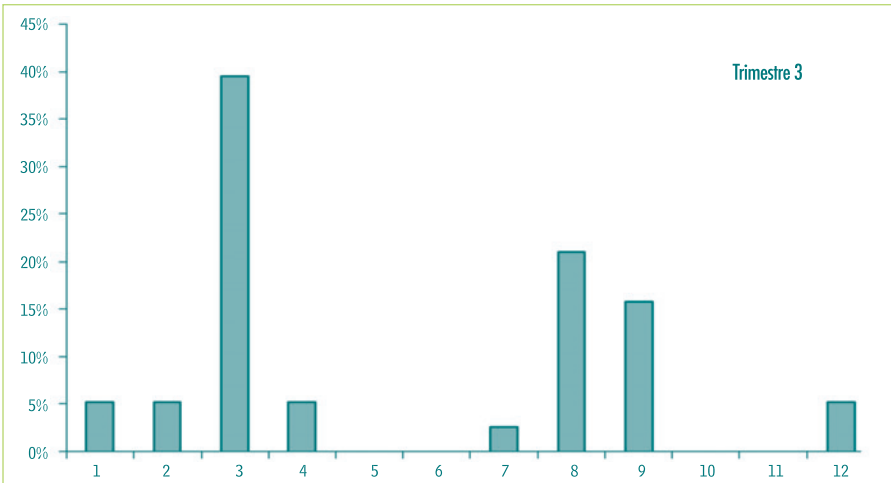
L'estudi dels textos publicats en el tercer trimestre (gràfic 20), ens ha permès percebre un augment espectacular de les notícies que es relacionen amb els atemptats amb bomba, amb un 39,47% dels articles, i de les informacions relacionades amb la lluita antiterrorista que representen el 21,05% dels articles. Davant aquesta degradació de la situació de la seguretat, el diari va dedicar una àmplia cobertura informativa al diàleg polític, amb un 15,78% dels articles.

Observem durant el quart trimestre (gràfic 21) com la situació de la seguretat continua essent preocupant, cosa que es demostra en un volum informatiu rellevant dedicat a la violència contra la societat civil algeriana, un 20%, seguida pels atemptats amb bomba, que representen el 16,92%. Els articles que es dediquen al diàleg ocupen en aquest trimestre una posició més gran amb un 30,7% dels articles.

En el gràfic 22 hem presentat la freqüència d'aparició dels temes durant els quatre trimestres de l'any 1996. L'avaluació dels nostres resultats ens permet constatar que els temes relacionats amb la situació de la seguretat apareixen amb una freqüència constant, excepte els temes de la violència contra els intel·lectuals i el de les eleccions presidencials, que no surten al llarg dels quatre trimestres. Es nota també l'aparició amb una freqüència irregular dels temes de la violència contra els polítics i dels drets humans.

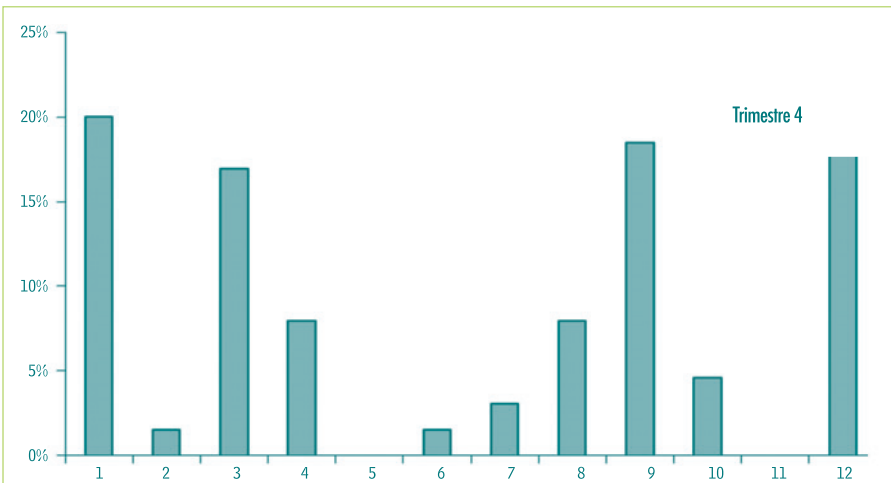
Gràfic 20: Distribució de les notícies per temes en el tercer trimestre de l'any 1996

Els resultats es presenten en un percentatge del total dels articles (38 publicacions) editats en el tercer trimestre de l'any 1996

Gràfic 21: Distribució de les notícies per temes per al quart trimestre de l'any 1996

Els resultats es presenten en un percentatge total dels articles (65 publicacions) editats en el quart trimestre de l'any 1996

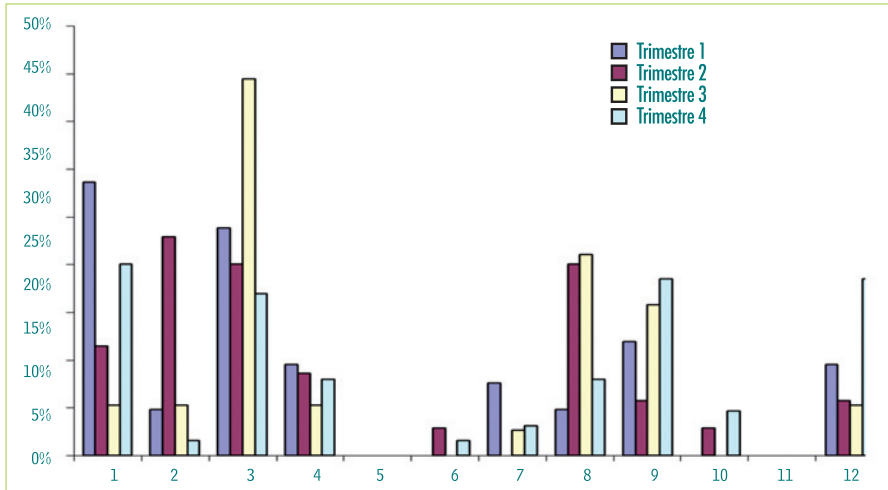

Gràfics 20 i 21:

(1) Violència contra la societat civil argelina; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

A causa de l'abundància d'articles que es dediquen a la violència, podem concloure afirmant que aquest diari demostra un interès particular pel procés de degradació de la situació de la seguretat a Algèria i de la seva repercussió a l'estranger. D'aquests articles, se'n percep l'alarmisme i la inquietud quant a la situació social i política que no atura d'agreuja-se.

Gràfic 22: Estudi quantitatiu de la freqüència d'aparició dels temes en els quatre trimestres de 1996

(1) Violència contra la societat civil argelina; (2) Violència contra la població estrangera; (3) Atemptats amb bomba; (4) Violència contra els periodistes; (5) Violència contra els intel·lectuals; (6) Violència contra els polítics; (7) Violència terrorista a l'estranger; (8) Lluita antiterrorista; (9) Diàleg; (10) Els drets humans; (11) Eleccions presidencials; (12) Altres.

Hom pot observar que la secció «Opinió» recull àmpliament els esdeveniments que es relacionen amb la reforma constitucional que es va iniciar en un context caracteritzat pel desenvolupament de la violència dirigida contra la societat civil argelina, la població estrangera i els periodistes. Hem destacat, durant aquest any 5 textos de la secció «Opinió» que tracten sobre els temes que hem esmentat abans (taula 5). No obstant això, observem que aquests articles de què parlem no estan signats.

Les dificultades amb què es troben els periodistes en el seu treball s'esmenten en l'article del 12 de febrer de 1996³⁷. L'analista fa referència a la amenaça terrorista permanent contra els periodistes i a la censura de les notícies sobre els atemptats a Algèria. Aquesta última mesura s'interpreta en el diari com un «*atemptat contra la llibertat d'expressió*». D'altra banda, l'article del 4 d'agost de 1996³⁸ atorga un interès particular a la violència contra els estrangers a Algèria. L'analista fa un paral·lelisme entre l'assassinat de l'arquebisbe d'Orà, el francès Pierre Claverie, i l'estratègia «*del terrorisme integrista*», que consisteix a aïllar políticament Algèria, aïllament que tindria com a objectius principals impedir l'acostament entre els governs francès i algerià. Cal remarcar que aquest article de la secció «Opinió» critica de manera oberta i directa les accions dels «integristes» contra la població algeriana i estrangera.

Si tenim en compte tot el període que comprèn entre el 1994 i el 1996 (gràfic 23), observem que els continguts dels articles es dediquen a tractar dos grans esdeveniments d'Algèria: la seguretat i la política.

Respecte a l'element polític, veurem que durant l'any 1994, el periòdic atorga un interès marcat al diàleg polític entre el poder establert i els partits de l'oposició. El nombre reduït d'articles que l'any 1995 es dediquen a tractar el diàleg, demostra una manca d'interès per la Conferència de Sant Egidí, que varen organitzar els partits de l'oposició. El diari va comentar àmpliament el debat entorn de la Reforma Constitucional del 1996. En general, aquests articles ofereixen un ampli ressò de les diferents iniciatives que va emprendre el Govern algerià.

Si examinem els articles relacionats amb la seguretat, observem que durant l'any 1994 n'apareixen amb una freqüència elevada. Així mateix, l'any 1995 notem la importància del volum informatiu dedicat de manera general a la violència. Registrem també durant l'any 1996 l'abundància de textos que tracten de la violència. El conjunt d'aquests textos aclareixen la degradació de la situació de la seguretat a Algèria i la seva repercussió a l'estranger.

Cal assenyalar que el diari dedica durant aquests tres anys un escàs nombre d'articles a tractar els drets humans.

2. VISIÓ CATASTROFISTA DE LA POLÍTICA ALGERIANA

Respecte a Algèria, si tenim en compte el període que comprèn entre l'any 1994 i el 1996, observem que *El Mundo* dedica molta atenció a analitzar els esdeveniments que varen marcar la dècada negra esmentada. Els temes observats giren entorn de dos punts essencials: el diàleg entre el poder i l'oposició, i les causes i conseqüències per les quals es va interrompre el procés electoral de 1991.

Aquests esdeveniments es comentaren àmpliament en les seccions «Opinió» i «Mundo» del diari. Precisament l'objectiu d'aquest treball d'investigació és analitzar les notícies que es relaten i es comenten en aquest diari durant les diferents etapes del diàleg i veure com es tractaren aquests temes per comprendre millor la situació sociopolítica d'Algèria, i això tenint en compte que es parlex de la perspectiva estrangera, o més ben dit, des de fora.

Es tracta de veure com aquest periòdic analitza l'experiència democràtica a Algèria, experiència que va permetre que –en un context particular– el partit del FIS triomfés en la primera volta de les eleccions legislatives de 1991, i com aquesta interrupció va portar Algèria a la violència i a una inestabilitat política provocada per la dimissió del president Chadli, i a la dissolució de l'Assemblea Nacional.

Aquests esdeveniments varen donar lloc precisament a una sèrie d'articles procedents especialment dels corresponents i enviats especials d'aquest periòdic des de l'Alger, Rabat, París, etc., que manifesten la situació caòtica que s'originà per aquest buit institucional i les solucions inadequades per omplir-lo, com per exemple la creació de l'Alt Comitè d'Estat (ACE), que tenia per objectiu organitzar una transició de tres anys i restablir un estat de dret. Per a ells, el diàleg que s'inicià durant aquest període tampoc no constituí un procés que, per mitjà de l'àmplia participació de la societat, contribuiria a la reconstrucció de les bases de la convivència social enfront de la profunda crisi politicoinstitucional, econòmica i social que ha conegut aquest país; ni tan sols la nominació de Zéroual⁴⁰ al capdavant de l'ACE va poder fer de vareta màgica per establir o reprendre el diàleg i la concertació com a instruments per resoldre els conflictes i construir els consensos que permetessin superar la crisi.

També veurem que els analistes són molt escèptics respecte a la primera gran iniciativa política que va prendre el Govern algerià, en intentar reunir, al final del mes de gener de 1994, tots els partits polítics del país entorn d'una Conferència de Reconciliació Nacional per sortir de la crisi, que va acabar en un fracàs. Són fins i tot més pessimistes pel que fa a la segona temptativa de diàleg, que va tenir lloc el 20 de setembre de 1994, denominada Diàleg Nacional, que per descomptat no va donar resultats positius; així com l'última temptativa de diàleg polític (Conferència de Consens Nacional) per elaborar la reforma constitucional i la legislació sobre partits polítics, que es va dur a terme el 15 de setembre de 1996 i que els principals partits de l'oposició varen boicotejar. Quant al diàleg iniciat sota els auspicis de la Comunitat Cristiana de Sant Egidí a Roma, al gener de 1996, aquests últims varen proposar reactivar el diàleg amb el poder, proposta que va rebutjar el Govern algerià i que fou considerada com un gran fracàs o un atzucac a la gran crisi política algeriana.

2.1. Primer fracàs del Consens Nacional

Convé recordar que en el mes de gener de 1992, després d'haver-se celebrat la primera volta de les eleccions legislatives, en què el FIS havia quedat en primera posició, i davant del temor que aquest partit es fes amb el control de l'assemblea, el poder va anul·lar la segona volta, va declarar l'estat d'emergència, va dissoldre el parlament i va establir l'ACE. Això, tot plegat, va precipitar l'inici d'un conflicte violent entre el govern i les forces de seguretat, d'una banda, i els moviments armats islamistes, de l'altra.

L'Alt Comitè d'Estat, presidit per Zéroual, va intentar treure el país de la crisi. Zéroual va donar un ampli marge per negociar amb el FIS i altres partits de l'oposició. Una possible sortida era la d'un diàleg entre les forces moderades, islamistes o no, per intentar arraconar els elements més violents.

La Conferència per al Diàleg Nacional de gener de 1994 es va desenvolupar en un context caracteritzat per un agreujament del conflicte civil i per la intensificació de la violència. Les percepcions del conflicte tornaren cada vegada més oposades. La societat es va dividir entre els «eradicadors», que volien reprimir i eliminar la guerrilla islàmica armada, i els «reconciliadors», que veien el diàleg com un compromís amb els islamistes per arribar a una solució política.

La Conferència sobre la Concòrdia Nacional de 1994 va obrir una via a la segona transició des que va anul·lar-se el procés electoral de 1991. En obrir-se a totes les forces polítiques algerianes fins i tot als dirigents del FIS, aquest diàleg havia de preparar les condicions per sortir de la crisi. L'objectiu va ser restablir la pau civil i crear una plataforma política que s'encarregués d'organitzar una transició de tres anys abans de celebrar eleccions generals. Cal remarcar que la conjuntura no era favorable a un consens entre els partits de l'oposició i el poder.

La Conferència Nacional de gener de 1994 es va iniciar amb moltes dificultats i incerteses. Efectivament, l'editorial dedica moltes pàgines en aquest consens nacional. A partir de gener de 1994 ja apareix en una sèrie d'articles en què es manifesta el fracàs del Diàleg Nacional.

2.1.1. Anàlisi retrospectiva

Cinc dies després de la Conferència de Consens Nacional, se'n va publicar un article⁴¹ en la secció «Opinió». Es nota que l'editorialista no comenta el desenvolupament de la conferència i tampoc no aborda la posició dels diferents actors del diàleg.

L'editorial en què, en principi, es comenta la designació de Liamine Zéroual com a nou president d'Algèria, va ser el punt de partida i també l'argument per plantejar l'esdevenidor polític d'aquest país. S'hi atribueix l'adjectiu de dictadura militar. L'editorialista remarca també que Zéroual acumula alhora la presidència i el càrrec de ministre de Defensa i qualifica la Conferència de Consens Nacional de «*descafeïnada*».

L'estructura del text revela la primacia de la situació i de la necessària reforma econòmica algeriana per sortir de la crisi, i tan sols dedica un petit paràgraf a la represa del diàleg amb els sectors integristes menys poc decidits a sortir de la crisi política.

L'analista estableix la relació entre la nominació de Zéroual i la mala situació econòmica del país. L'economia es caracteritza per una davallada de la producció industrial, l'augment de la desocupació i de la inflació. A més, cal afegir-hi un deute extern important que ha portat l'Estat algerià a abandonar els crèdits principals i a limitar-se a cobrir-ne els interessos. La sortida d'aquesta situació catastròfica passa per la negociació amb l'FMI. L'editorialista mostra una contradicció entre l'econòmic i el polític; la solució de la crisi econòmica agreujarà la situació política. «*Els radicals islàmics*» podrien utilitzar les negatives conseqüències socials de les mesures econòmiques i encrespar encara més les tensions polítiques internes.

2.1.2. Les informacions que s'ofereixen en la secció «Mundo»

Les temptatives d'establir un diàleg nacional per sortir de la crisi han predominat en una bona part de la cobertura informativa d'aquest periòdic, principalment en la secció «Mundo». Sobre aquest tema, hem seleccionat els deu articles més significatius que varen aparèixer al diari entre el 20 de gener i l'1 de febrer de 1994. El conjunt d'aquests articles

tracten sobre l'organització de la Conferència per al Diàleg Nacional. Els autors dels articles esmentats són periodistes especialitzats en temàtica algeriana: Ahmet Benmohamed, enviat especial, a l'Alger (quatre articles); Gustavo Catalán Deus, enviat especial, a l'Alger (quatre articles); T. Medjub, periodista per a EFE / El Mundo, a l'Alger (un article), i un altre article anònim.

Entre aquests articles, destaquem dos titulars que considerem importants per conèixer la visió del periòdic sobre la Conferència per al Diàleg Nacional: «Algèria tem el fracàs de la Conferència de Reconciliació Nacional»⁴² i «El règim algerià intenta evitar el fracàs total de la Conferència Nacional del Diàleg»⁴³. En els quatre articles restants la referència al diàleg se cita en els subtítols: «La mesura intenta reactivar el diàleg en la pròxima conferència sobre la transició»⁴⁴, «El FIS, l'FFS, l'FLN no hi participaran»⁴⁵, «La Conferència del Diàleg s'inicia avui amb el boicot dels principals partits»⁴⁶, «Zéroual, ministre de Defensa, favorit per ser el president de la transició»⁴⁷. Quant als continguts d'aquests articles, recullen les informacions acompanyades ocasionalment per valoracions del periòdic, en especial sobre la recerca d'un consens amb els partits polítics per aconseguir l'èxit de la Conferència per al Diàleg Nacional. L'objectiu de la conferència és crear una plataforma política que s'encarregui d'organitzar una transició de tres anys. L'estudi d'aquests diferents articles ens ha permès de destriar-ne els elements següents:

2.1.2.1. Zéroual: nou president disposat al diàleg

Pocs dies abans de la Conferència, un titular destaca el paper de l'exèrcit com a actor principal del diàleg: «Advertència de l'exèrcit algerià als partits»⁴⁸. El tema central de l'article fa referència a la posició de l'exèrcit sobre el diàleg. El contingut de l'article presenta dos elements principals: l'exèrcit com una muralla enfront de l'islamisme i com a partidari d'una línia dura i autoritària. En unes declaracions que féu el titular de defensa, aquest considera que l'exèrcit no romandrà «*amb els braços plegats davant les perilloses rellicades que amenacen el futur d'Algèria*». L'exèrcit no pot ser només un espectador ni un mer instrument de les lluites polítiques. S'atribueix a l'exèrcit un caràcter democràtic, favorable als valors i als principis democràtics i republicans, els quals li permeten establir un sistema nacional nou amb la garantia de respectar les llibertats individuals i col·lectives.

Hi ha un altre article⁴⁹ que remarca la reactivació del diàleg. El periòdic recull també la intervenció del ministre de Defensa, Liamine Zéroual, en la televisió algeriana en què confirma que l'exèrcit serà neutral i garantirà l'estabilitat del país. El corresponal considera la intervenció de Zéroual com l'«*esdeveniment més important que succeeix en la vida política nacional en la vigília de la celebració d'una Conferència*», i li atribueix un ampli poder per instaurar un nou període de transició.

En un altre context, es comenta àmpliament que l'Alt Consell de Seguretat (ACS) nomena el ministre de Defensa, Liamine Zéroual, president d'Algèria, després del fracàs de la Conferència per al Diàleg Nacional⁵⁰. En la seva anàlisi, el periòdic tracta de mostrar el general Liamine Zéroual com un defensor de la línia dialogant, és a dir, com un home disposat al diàleg amb totes les forces polítiques, socials i fins i tot amb la societat civil. Destaca també que Zéroual és l'home de noves pràctiques polítiques que implica «*la ruptura amb els mètodes del passat*».

2.1.2.2. L'alliberament dels detinguts del FIS

Cal recordar que l'ACE, partit que presideix Boudiaf⁵¹, va instaurar l'estat d'emergència i va detenir administrativament els militants del FIS en centres d'internament i també els líders d'aquest partit il·legalitzat.

La notícia que les autoritats algerianes havien alliberat els detinguts, apareix en dos articles. Les autoritats consideren que aquest esdeveniment és una mesura per suavitzar l'ambient polític per al diàleg.

El primer article és el que porta el titular «Alger allibera centenars de presos polítics»⁵², presenta la informació del ministre algerià de l'Interior a propòsit de l'alçament de les detencions administratives i arrestos domiciliaris en tot el territori nacional; el segon article porta a l'avantítol «Alliberats 60 fonamentalistes d'un camp de detenció»⁵³.

El periòdic⁵⁴ considera que alliberar els detinguts ha estat un esdeveniment important per afavorir l'èxit del Diàleg Nacional, que ha d'instaurar un nou període de transició. Gran part dels detinguts pertanyen al partit del FIS. Cal destacar també la contradicció amb relació al nombre dels «detinguts» en els camps d'Ued Namus i Ain Amguel. El Comitè de Drets Humans d'Algèria⁵⁵ (ONDH), va anunciar que hi havia 780 detinguts, mentre que la Lliga Algeriana de Defensa dels Drets Humans⁵⁶ (LADDH) va considerar que el nombre de detinguts superava les 1.000 persones. El periòdic s'interroga sobre el comunicat del Ministeri de l'Interior, en què es parla de l'«alliberament de detinguts» però no de l'alliberament «dels» detinguts, és a dir, el conjunt dels detinguts d'Ued Namus i Ain Amguel. De fet, el comunicat no va precisar el nombre exacte de persones que havien estat alliberades.

En aquest context, es recorda també que totes les organitzacions de defensa dels drets humans demanen que s'alliberin tots els detinguts i exigeixen a les autoritats del país «l'alçament dels arrestos domiciliaris i la fi de les detencions preventives en els centres d'internament» alhora que se subratlla la posició de l'organisme oficial dels drets humans (ONDH), la qual cosa concerneix tots els culpables de crims: «L'ONDH sol·licita també l'obertura de processos judicials per als presumptes culpables de qualsevol crim o delictes perquè “prevalgui la llei”».

2.1.2.3. La tesi del fracàs de la Conferència

Abans de fer-se la Conferència, una gran part dels partits polítics que varen participar en les consultes que va dur a terme una Comissió de Diàleg Nacional, amenaçaren de boicotejar la Conferència, fet que va donar lloc a interpretacions alarmistes i que va plantejar diversos interrogants.

En el conjunt dels articles que hem triat, hom es fa ressò del boicot. Durant la preparació de la conferència s'han utilitzat nombrosos qualificatius i expressions que noten un sentiment de temor i d'incertesa: «Les dificultats de la reconciliació... El Govern algerià intenta salvar el diàleg... La pacificació del país es presenta difícil...»⁵⁷, «El FIS, l'FFS i l'FLN no hi participaran»⁵⁸, «Una gran incògnita»⁵⁹.

2.1.2.4. Els partits boicotegen la Conferència

El boicot dels partits a la Conferència s'ha comentat àmpliament en els articles. En el primer article⁶⁰, el periodista recull que els principals partits de l'oposició dels partits de l'FLN, de l'FFS i del FIS han anunciat la intenció de boicotejar la Conferència «*quan només queden 24 hores perquè s'iniciï*». És interessant notar que aquest periodista relaciona el boicot i els resultats de les eleccions legislatives del desembre del 1990 en què els tres fronts varen aconseguir la gran part dels vots populars en la primera volta de les eleccions. Aquesta visió històrica suggereix així que aquests partits amb «*la seva base popular*» s'oposen al poder.

D'altra banda, aquest periodista manifesta la preocupació dels algerians pel que fa al risc que fracassi la Conferència de reconciliació i es demanen què passarà si no hi ha consens per sortir de la greu crisi algeriana. A més de la càrrega alarmista d'aquest article, es mostra una estratègia que fa servir el periodista qui considera l'exèrcit algerià com un obstacle al diàleg. «*...La resposta –que inclou una intervenció que l'Exèrcit no desitja– arribarà en finalitzar aquesta, dimecres que ve a la tarda*».

En aquest article, observem que hi ha dues posicions diferents sobre el boicot. L'FLN (al qual s'atribueix l'adjectiu d'antic partit únic) considera que els resultats de la Conferència estan decidits per endavant «*entre bastidors, per legitimar un nou equip que gestionarà el país durant un altre període de transició*». L'enviat especial recull la posició del líder del FIS respecte al diàleg: Ali Belhadj⁶¹ no vol negociar amb l'exèrcit i afirma en una declaració que, «*la reconciliació correspon a personalitats nacionals eminents i conegudes, i no es pot vincular el diàleg a l'exèrcit*»; també acusa les Forces Armades de «*ser la verdadera malaltia d'Algèria*». Es percep clarament que el periodista està a favor dels partits de l'oposició.

En un segon article⁶², publicat el dia en què s'inicia la Conferència, el periodista destaca en el subtítol el fracàs del diàleg «*La Conferència del Diàleg s'inicia avui amb el boicot dels principals partits*». S'interpreta així aquesta situació com «*Una gran incògnita*» que es tanca sobre la Conferència del Diàleg Nacional, és a dir, com la impossibilitat de trobar un consens polític per al període de transició a causa del boicot dels partits més importants del país: «*totes les previsions apunten a un fracàs sobre l'imprescindible consens per iniciar un nou període de transició de tres anys*». L'objectiu d'aquesta Conferència seria dotar el país de nous dirigents, nous parlamentaris i noves regles de joc en la vida política.

El mateix article fa referència als rumors «*que mai no es confirmaren*» de la possible presència de dirigents del partit del FIS en la Conferència i que estaria representada per Kamel Guemazi, exalcalde de l'Alger, qui, en aquests moments, es trobava sota arrest domiciliari. Se subratlla també que «*La seva presència en la Conferència tindria el suport dels dirigents del FIS a la presó...*». Per contra, el tercer article⁶³ es refereix a les converses oficials entre els alts dirigents del FIS i els de la Comissió del Diàleg Nacional. Alhora es nota que el FIS amenaça aquells que participen en les negociacions, se'ls tractava de traïdors i s'amenaçava de condemnar-los a mort.

Hi destaquem un article signat per T. Medjoub titulat «El laberint dels grups islamistes radicals algerians»⁶⁴, que recull la posició de distints corrents integristes que rebutgen el diàleg amb el poder i amb què els seus militants expressen cada dia una satisfacció més gran «*pel fracàs anunciat de la Conferència*». El periodista afegeix que aquests corrents formen part dels moviments extremistes armats. Els analistes polítics presenten aquests moviments com dos grups importants d'uns 3.000 o 4.000 membres, repartits entre el Moviment Islàmic Armat (MIA), liderat per l'autoproclamat general Abdelkader Chebuti, i el Grup Islàmic Armat (GIA), presumpte responsable dels assassinats de 26 estrangers.

El segon dia de la Conferència, apareix un article redactat per G. Catalán i titulat «El règim algerià intenta evitar el fracàs total de la Conferència Nacional del Diàleg»⁶⁵. Aquest enviat especial manifesta el seu pessimisme davant l'absència en aquesta reunió dels partits representants del país, considera que «*el procés de transició política de tres anys és encara incert*» i qualifica el règim algerià de malabarista, «*feia ahir a última hora malabarismes perquè la Conferència Nacional del Diàleg no acabés en un fracàs total*».

La imatge que ens vol transmetre el periodista és que el poder intenta legitimar el procés de transició política de tres anys. A més concedeix poc interès a altres actors que han deixat la Conferència, com per exemple al partit del Moviment de la Societat Islàmica (Hamás), una formació política i religiosa de caràcter moderat que considera que la conferència no és representativa i no es pot donar suport a la plataforma que s'hi havia presentat; al Partit Social Demòcrata (PSD), i al Moviment per la Democràcia i la Renovació Algeriana (MDRA), que no volen explicar les raons del boicot de la Conferència. Al final de l'article el periodista es demana quines foren les raons per les quals els principals partits polítics no participaren en el diàleg i considera que aquesta manca de participació deixa la porta oberta al poder: «*La seva absència deixa les mans lliures per actuar com vulguin davant de la nova fórmula que in extremis ha estat adoptada per treure Algèria del caos polític actual*».

Dos dies després de la Conferència, G. Catalán signa un article⁶⁶ en què qualifica el poder de règim antidemocràtic: «La Presidència col·legiada algeriana fracassa en l'intent de legitimar el règim antidemocràtic». En aquest article, l'enviat especial atribueix al Govern el fracàs de la Conferència i la manca d'una verdadera iniciativa política per negociar una sortida de la crisi. Considera també que el Govern no vol que hi hagi reconciliació, i que el diàleg tampoc no existeix. Amb aquesta imatge, el periodista mostra un aspecte negatiu del poder en el marc democràtic.

En un altre article⁶⁷ també es recull com els principals partits del país boicotejaren la Conferència Nacional. El periòdic subratlla que aquesta Conferència va concloure sense poder-se trobar un consens polític sobre les institucions i les modalitats de la transició que hauria de durar tres anys.

Catalán destaca⁶⁸ també que a la Conferència s'havia de decidir el nomenament del nou cap d'Estat, però va fracassar perquè els principals partits la boicotejaren.

Finalment, els delegats que varen participar en la Conferència aprovaren i delegaren en l'Alt Consell de Seguretat (ACS) la nominació del president i la instal·lació d'un parlament provisional, qualificat de «*pseudoparlament*», és a dir, compost per 200 membres que representaven el poder i les organitzacions polítiques i sindicals. Per acabar, es féu evident la manca de suport popular.

A. Benmohamed mostra en un article⁶⁹ la primera reacció del partit polític il·legalitzat, el FIS, que va rebutjar el nomenament de Zérroual com a cap d'estat per al període transitori de tres anys.

El dia de la cerimònia de jurament, A. Benmohamed⁷⁰ destaca la figura del president Zérroual i el mostra com un home de ruptura i de diàleg. Els seus objectius prioritaris eren la reactivació del Diàleg Nacional, la integració en el procés dels islàmics que respecten el joc democràtic, la restauració de la credibilitat de totes les institucions de l'estat i l'eradicació de la violència i el terrorisme.

2.1.2.5. El diàleg en el rerefons de la violència

És necessari recordar que el terrorisme té el seu origen en la suspensió del procés electoral del gener de 1992. Un dels objectius de la Conferència de Transició és establir la pau civil en el país. No obstant això, cal notar que la qüestió del terrorisme continua essent notícia en aquest periòdic. Del conjunt dels articles que hem elegit, en destaquem quatre que recullen informacions relacionades amb el terrorisme.

En general, aquests articles remetent a la tensió que es viu a Algèria, que és el resultat dels enfrontaments entre les forces de seguretat i els terroristes. Hi apareix la informació que va donar la policia: les forces de seguretat varen matar vuit presumptes terroristes i en feriren sis més, que perpetraren un atracament contra una oficina de correus a la província de Saida⁷¹.

Així mateix, durant el període que comprèn entre el 18 i el 24 de gener s'informa sobre notícies relatives a la persistència dels atemptats⁷², sobretot a l'Alger, i també quant a la reacció de les forces de seguretat, s'informa sobre el fet que s'observa un gran nombre de morts, ni més ni menys que 3.500 morts. El periodista G. Catalán cita la declaració del líder Ait Ahmet, del partit FFS⁷³. Altres aspectes que relata la premsa són la inseguretat en les ciutats i les conseqüències dels controls policíacs en la vida quotidiana. S'hi afegeix que aquest control permanent provoca seriosos embussos circulatòris en un ambient urbà deteriorat i atemorit⁷⁴.

En aquest article també es fa ressò de la violència contra els estrangers⁷⁵, com ara quan es tracta de l'assassinat de Luzum Raymond, en el centre de la capital algeriana. El periodista remarca que Raymond es converteix, així, en la primera víctima magribina del terrorisme que assota Algèria i que ha acabat ja amb la vida de 25 estrangers.

En un altre article⁷⁶ es destaca la violència contra els responsables d'associacions, com l'assassinat del xeic Muhammad Buslimani⁷⁷.

2.2. Segon fracàs de la Conferència Nacional

2.2.1. Anàlisi retrospectiva

Sobre el fracàs de la Conferència per al Diàleg Nacional del gener de 1994, el diari indica que la situació d'Algèria s'havia caracteritzat per un estancament del diàleg entre el poder i els partits de l'oposició, amb l'agreujament de la violència generalitzada. Malgrat les bones intencions del president Zéroual en un discurs del mes d'agost, que tenia com a objectiu reprendre el Diàleg Nacional previst per al mes de setembre de 1994 per acabar amb la crisi política, es va considerar que l'única solució per sortir d'aquesta situació era la lluita contínua contra el terrorisme.

En un article de la secció Opinió «Algèria, a un pas de la guerra civil»⁷⁸ s'analitzen les conseqüències immediates del fracàs del Diàleg Nacional. La recerca d'una solució per sortir de la crisi política sembla que és incerta. L'analista qualifica aquesta situació com a «punt de no-retorn» i posa de manifest la visió d'un president desanimat a causa del fracàs del diàleg amb les expressions següents: «ningú no descarta la dimissió» i «sembla que vol abandonar». La imatge de Zéroual que es desprèn de l'article és la del «militar moderat», precursor de diferents intents de diàleg per acabar amb la violència.

L'analista indica la causa principal del fracàs del diàleg: l'excarceració dels dos líders del FIS⁷⁹, que hauria pogut ser l'inici per sortir de la crisi. En canvi, Belhadj, va enviar una carta als terroristes en què els demanava intensificar les accions violentes, amb la qual cosa el diàleg amb el FIS va fer-se impossible.

L'articulista destaca el paper de l'exèrcit com a factor de continuïtat en la vida política, i en destaca la dicotomia entre l'element radical (Lamari)⁸⁰ i l'element moderat (Zéroual). L'analista conclou afirmant que el fracàs del diàleg permetrà a l'element radical de l'exèrcit emprendre «la lluita contra els integristes islàmics».

2.2.2. Les informacions que s'ofereixen en la secció «Mundo»

A conseqüència de la crida de Zéroual a reactivar el diàleg, es va establir una segona ronda de conversacions entre el poder i els partits de l'oposició. La cobertura informativa d'aquest esdeveniment, que apareix en la secció «Mundo», comprèn el període entre el 20 d'agost i el 4 de novembre de 1994. Les informacions que s'hi ofereixen són de gran interès, ja que es recullen en detall les diferents etapes del diàleg que acabaria fracassant. Hem triat 13 articles que formaran el corpus de la informació. Estan signats per Alejandro ALEVI, especial per a El Mundo, Ginebra (un article); J. L. PERCEVAL, Especial per a El Mundo, Rabat (tres articles); E. U. (un article); M. OSTOS per a EFE / El Mundo, l'Alger (dos articles); A. ROJO, enviat especial, l'Alger (dos articles), diversos articles anònims i altres d'agències d'informació (cinc articles).

Els titulars que encapçalen els articles esmentats revelen que el partit del FIS és l'únic interlocutor que hi ha per poder sortir de la crisi, i destaquen la importància que es dona a aquest partit com a protagonista de l'escena política⁸¹.

En canvi, destaquem només tres titulars que fan referència a altres actors del diàleg, la qual cosa demostra que el periòdic mostra un interès menor pels altres partits de l'oposició⁸². Altres articles tenen per tema principal les dificultades que es varen trobar durant el desenvolupament de la Conferència que va conduir al fracàs del diàleg⁸³.

2.2.2.1. La crida de Zéroual al diàleg

Hom va dedicar un article⁸⁴ a la crida de Zéroual per reactivar una nova ronda de diàleg polític amb els partits de l'oposició. El periòdic anuncia la reunió de Zéroual amb els caps dels cinc partits que havien acceptat la convocatòria per participar en el diàleg esmentat. Els líders dels diferents partits hi eren representats⁸⁵: S'observa també que tres partits varen rebutjar la convocatòria per participar-hi: es tracta del Front de Forces Socialistes (FFS), de l'Agrupament per la Cultura i la Democràcia (RCD) i del partit comunista Ettahadi. Finalment, el president Liamine Zéroual va deixar la porta oberta a la participació del membre del Front Islàmic de Salvació (FIS) en la taula del Diàleg Nacional. Cal subratllar que aquesta nova ronda de diàleg polític era la primera després del fracàs de la Conferència Nacional del Consens, l'objectiu de la qual era estudiar les propostes perquè Algèria sortís de la crisi.

2.2.2.2. Les condicions de la participació dels partits de l'oposició

El 2 de setembre de 1994, aquest editorial anuncia que el president Zéroual ha citat les condicions per participar en el Diàleg Nacional i posa de manifest les condicions que recorden el respecte a la Constitució i al règim republicà, l'alternança en el poder, l'aplicació de les regles de la democràcia i el cessament de la violència. Cal assenyalar que l'adhesió del FIS a aquestes condicions per iniciar un diàleg amb el poder es va publicar també en aquest article, amb el subtítol «El líder integrista accepta els principis esmentats pel president Zéroual».⁸⁶

A més, el líder Madani⁸⁷, en una carta enviada al president algerià, apunta com a condició prèvia al diàleg que s'alliberin els membres del FIS.

El poder algerià i els cinc partits de l'oposició legal busquen un compromís que permeti reintegrar el FIS en el Diàleg Nacional. Aleshores decideixen dur a terme una nova ronda de discussions a partir del pròxim 20 de setembre. El periòdic revela també que els cinc partits de l'oposició legal han presentat a Zéroual un memoràndum de catorze punts en què es reclamen «mesures suavitzadores». Reclamen, entre altres punts, l'alliberament dels dirigents islàmics, el tancament dels centres de seguretat del Sàhara i l'alliberament de tots els interns i de tots els detinguts per delictes d'opinió, el final de l'aplicació de les penes de mort, la suspensió dels tribunals especials, el respecte de les llibertats fonamentals i de les llibertats públiques i l'alçament de l'estat d'urgència i de les restriccions imposades als partits.⁸⁸

L'excarceració de Madani i Belhadj es va tractar en un article⁸⁹, en què se la considera una «*tornada del Partit de Déu*» a l'escena política, la qual cosa va suscitar les reaccions següents en els subtítols: «L'excarceració de Madani i Belhadj suposa un triomf per al FIS», «La tornada del FIS a l'escena política només és qüestió de temps» i «La mesura mostra el fracàs de la solució militar». En un altre article⁹⁰, es manifesta que el FIS tracta d'insuficient l'excarceració de Madani i demana més alliberaments per acceptar la negociació.

El poder va considerar que la violència havia de cessar com una condició per afavorir l'inici d'un diàleg i definir les premisses d'un futur que permetria Algèria sortir de la crisi. Aquest aspecte s'evoca en tres articles⁹¹ en què el líder Madani avança l'eventualitat d'una treva en els enfrontaments entre forces regulars i grups armats islamistes. No obstant això, els analistes, que se citen en dos articles de la mateixa data del 15 de setembre de 1994 signats respectivament per J. L. Perceval i E. U., expressen els seus dubtes sobre la capacitat del líder del FIS d'imposar un alto el foc a tots els grups armats que operen en el país. Remarquen també que el Grup Islàmic Armat (GIA), a diferència de l'Exèrcit Islàmic de Salvació (EIA), rebutja qualsevol treva, diàleg o reconciliació amb el poder algerià.

Perceval confirma en un altre article que el GIA rebutja el diàleg. En una notícia apareguda al diari *Al-Hayat* s'afirma que aquesta organització rebutja qualsevol reconciliació, treva i diàleg amb el poder⁹².

2.2.2.3. El fracàs del Diàleg Nacional

Cal recordar que el poder ha alliberat els líders del FIS perquè puguin participar en el Diàleg Nacional. Aquesta mesura hauria d'afavorir que cessi la violència i que es pugui trobar una solució a la crisi que passa el país. El rebuig del FIS al diàleg apareix en diversos articles. En el mateix article del 16 de setembre de 1994, *El Mundo* es fa ressò de l'absència del FIS en la pròxima ronda de diàleg entre el poder i l'oposició i remarca que Abbàssida Madani i Ali Belhach no varen poder concertar una plataforma de negociació amb els grups armats que permetés aconseguir la treva. Afegeix també que, segons un dels màxims responsables del FIS a l'exterior (Sahraoui), el Majlis Choura⁹³ del partit «*és l'única instància capacitada per prendre la decisió de negociar o no amb el poder.*»

El fracàs del diàleg s'evoca en un titular⁹⁴, «El FIS no dialogarà amb l'Alger...». El periòdic assenyalava que aquesta informació, l'havia donat un altre responsable, Rabeh Kabir, president del FIS, exiliat als Estats Units, i considera que «*L'alliberament dels líders del Front és només el primer al qual n'han de seguir altres.*». En un altre article⁹⁵ es publiquen les dues raons principals per les quals es va rebutjar el diàleg: la primera es vincula a les condicions de la treva: «Els integristes no cridaran a la treva si no es compleixen totes les seves peticions». I la segona fa referència a la participació de la branca militar en el diàleg: «El Front Islàmic exigeix la presència de representants de la seva branca militar».

En una intervenció durant l'obertura de la sessió sobre el Diàleg Nacional del 20 de setembre, Zéroual va invitar de nou el FIS a «*assumir la seva responsabilitat.*». El periò-

dic revela que Zéroual mai no va fer referència al FIS pel seu nom o sigles, sinó que va limitar-se a parlar del «partit dissolt» i no va donar cap indicació pel que fa a la possibilitat de rehabilitar-lo.⁹⁶

L'article del dia 22 de setembre del mateix any fa al·lusió a la reunió de Zéroual amb els representants de cinc formacions de l'oposició, que va tenir com a única resolució «*tornar a reunir-se en una data indeterminada, en espera que el FIS es decideixi a participar en el diàleg*». Amb aquest fet es va posar en relleu que la presència del FIS era un element imprescindible per dur a terme el diàleg i, a més, es va destacar la voluntat del president Zéroual de continuar amb el diàleg i establir trobades bilaterals entre la presidència algeriana i els partits. El mateix article al·ludeix a la carta que Madani va enviar a Zéroual el contingut de la qual manifesta una sèrie de reivindicacions del FIS, com ara l'alliberament dels detinguts integristes, la reunió de la «direcció interior i exterior» del partit, i el compromís de celebrar un plebiscit que confirmi que Algèria és una república fundada en els principis de l'islam⁹⁷.

El fracàs del Diàleg Nacional apareix en els subtítols «Alger pot estar preparant un sumari contra els dos islamistes per apologia del terrorisme» i «Els dos líders integristes podrien haver estat portats a la presó de Blida». El diari recull el discurs de Zéroual que denuncia el rebuig de Madani a condemnar el terrorisme i el suport de Belhadj als terroristes. S'indica que aquest últim ha enviat dues cartes als grups armats per intensificar-ne la lluita armada. L'autor d'aquest article conclou que l'onada de violència a què ha assistit aterrat el país ha demostrat la inutilitat dels gestos del president encaminats a afavorir el diàleg⁹⁸.

2.2.2.4. La violència

Les diferents etapes que va conèixer la segona fase del Diàleg Nacional es varen desenvolupar en un període caracteritzat per una exacerbació de la violència. Un dels objectius va ser instaurar la pau civil per dur a terme la transició en tres anys.

Els actes de violència i de destrucció predominen en gran part de les notícies que esns ha ofert *El Mundo*. Per exemple, en un article de M. Ostos⁹⁹ es relata l'acció terrorista que varen emprendre els grups armats islamistes dirigida contra l'ensenyament laic. Ostos afegeix també que el nombre d'escoles que han estat objecte d'atacs s'eleva a 400, en un intent dels terroristes per evitar que els infants tornessin a les aules al setembre. Segons el ministre d'Educació, aquestes accions es varen atribuir al GIA i a l'EIS. Les amenaces s'havien dirigit contra els professors i estudiants perquè abandonessin les escoles i els centres universitaris.

En aquest àmbit de violència, el periòdic informa sobre els assassinats de quatre directors d'escoles superiors: el director de l'Escola Nacional de Belles Arts, el rector de la Universitat de Bab Ezzuar, el director de l'Escola Veterinària i el de l'Escola d'Agronomia de Blida. També cal destacar l'assassinat d'un mestre d'una escola primària davant dels seus alumnes, el d'una adolescent de 16 anys, que es va negar a portar el vel islàmic i l'assassinat del pare Vergés, un francès de 64 anys, i el d'una monja. També es parla d'una temptativa d'assassinat d'una ciutadana francesa de 64 anys que va tenir lloc a la localitat de Sig¹⁰⁰.

El GIA va continuar la seva acció¹⁰¹ i va prohibir que s'ensenyés la llengua francesa en els col·legis de la regió de Blida i va amenaçar de mort els professors. Al diari s'hi recull també que en algunes escoles de la regió de Blida, les condicions que imposava el GIA varen acabar complint-se: el vel obligatori per a les alumnes i les professores, la separació de sexes, la prohibició que les nenes practiquessin esport i l'acabament de les classes de música. Segons un balanç oficial que es presenta al periòdic, el GIA va incendiar 538 escoles.

Un altre article¹⁰² tracta sobre els assassinats que va cometre el GIA contra els periodistes Farah Ziane i Tayeb Buterfif. El butlletí *El Ansar*¹⁰³ anuncia que l'operació fou feta per elements pertanyents a la «*Companyia de la Mort*». La Companyia de la Mort, integrada per un centenar d'individus, és el grup terrorista islàmic més important de tots els que operaven en la zona de l'Alger.

2.3. Tercer fracàs de la Plataforma de Roma

El fracàs de la Conferència Nacional de setembre de 1994, que va organitzar el president Zéroual, va obrir una nova esclatxa en una situació ja ben erosionada que va empitjorar amb una violència generalitzada. Els partits de l'oposició algeriana fins i tot el FIS, varen prendre la iniciativa de reactivar el diàleg amb el poder. L'objectiu del qual era establir un diàleg per iniciar una etapa de transició cap a la democràcia. Les reunions varen tenir lloc sota els auspicis de la Comunitat Cristiana de Sant Egidi. El conjunt dels partits participants va signar un document, anomenat Plataforma de Roma o Plataforma per una solució política pacífica a la crisi d'Algèria. Segons els partits, aquesta plataforma ha de ser considerada com una base per al diàleg i la reconciliació nacional. El document sorgit de la Plataforma també es coneix com a Contracte nacional. Els partits que signaren el Contracte nacional són: l'FLN, el FIS, l'FFS, l'MDA, el PT (Partit dels Treballadors), el JMC (Moviment de la Joventut Musulmana), Moviment Nahda i la Lliga Algeriana de Defensa dels Drets Humans (LADDH).

2.3.1. Anàlisi retrospectiva

El fracàs de la conferència de Sant Egidi es va analitzar en l'article de la secció «Opinió-Impresiones»¹⁰⁴, amb un títol alarmista «Ramadà sagnant a Algèria, pròleg de la guerra civil?» i publicat 18 dies després que es promulgues la Plataforma de Roma. L'analista comenta la situació d'Algèria amb un to alarmista a causa de l'«*ame-naça integrista*» per al mes del Ramadà. Descriu l'abominació de l'atemptat amb cotxe bomba prop de la comissaria central de l'Alger, amb un balanç de 40 morts i diversos ferits. També aborda en un to molt pessimista la crisi política per la qual passa Algèria des que es va interrompre el procés electoral del gener de 1992, la qual cosa va originar que es radicalitzés la violència amb un nombre de víctimes que no cessava d'aug-

mentar. Expressa també les inquietuds davant el fracàs de la iniciativa dels partits de l'oposició a reactivar el diàleg en la base del contracte de Roma. En efecte, el govern va rebutjar aquesta iniciativa, ja que es considerava una intromissió estrangera en els assumptes d'Algèria, però també ho feren els grups islamistes armats, motiu pel qual s'agreuja l'abisme que separava el poder dels principals partits de l'oposició a l'hora de buscar solucions a la crisi. Davant de la impossibilitat d'iniciar el diàleg, l'analista dóna una imatge de la situació sociopolítica d'Algèria amb l'expressió següent: «*Només un límit fi separa la guerra civil larvada de la guerra civil oberta*».

2.3.2. Les informacions que s'ofereixen en la secció «Mundo»

El diari *El Mundo* va mostrar un gran interès en la reunió de Roma. Les informacions que ens ofereix el diari revelen els esdeveniments que succeïren en aquest període. N'hem destacat els deu articles més significatius, publicats entre el novembre de 1994 i el juny de 1995, signats per J. L. BLAU per a EFE / *El Mundo*, l'Alger (un article); C. GOSCH per a EFE / *El Mundo*, Roma (un article); J. L. PERCEVAL enviat especial, Rabat (dos articles); L. GANMI per a Reuter / *El Mundo*, Tunis (un article) i els que procedeixen d'algunes agències d'informació. Amb aquests articles, l'editorial tracta de mostrar que la reunió que organitzaren a Roma tots els partits de l'oposició podria ser una solució al problema de la crisi política que patia el país, alhora que destaca l'hostilitat del poder enfront d'aquesta reunió¹⁰⁵.

2.3.2.1. La reacció del poder i els partits polítics de l'oposició

La informació s'inicia amb els articles dels dies 18, 20, 22 i 30 de novembre de 1994, i la dels dies 11 i 12 de gener de 1995, en els quals es presenten les primeres trobades destinades a organitzar la reunió de Roma sota el patronat de la Comunitat de Sant Egidi. Aquesta és una organització catòlica no governamental (ONG), molt relacionada amb el Vaticà. El periòdic recull la declaració del portaveu de Sant Egidi, Andrea Ricardí, qui precisa que l'objectiu de la seva organització és afavorir l'intercanvi d'opinions sobre la difícil situació del país entre els diferents responsables polítics del país, sense voler suplir el diàleg que els algerians han de dur a terme a Algèria¹⁰⁶.

Amb aquests articles s'observa la reacció de diverses forces polítiques i del poder pel que fa a la reunió de Roma. Cal recordar que el poder i tots els partits de l'oposició, fins i tot el FIS, hi foren convidats. Les formacions de l'oposició que varen acceptar la invitació estaven representades per l'FLN, l'FFS, l'MDA, el PT, el FIS, Hamas, el Nahda, i l'organització sindical UGTA, com també la Lliga dels Drets Humans. Una gran part dels partits varen coincidir en la necessitat d'establir un diàleg que posés fi a la violència i afavorís el retorn de la democràcia mitjançant eleccions lliures¹⁰⁷. A més, el partit Ettahadi (de tendència comunista) evoca el rebuig de la trobada. El diari recull la declaració del president d'aquest partit que considera que l'organització catòlica i «els integristes» tenen els mateixos objectius i que la participació en aquesta reunió hauria de considerar-se com un acte de

suport al terrorisme¹⁰⁸. D'altra banda, dos articles del 18 i 20 de novembre de 1994 respectivament mostren la reacció del poder en rebutjar la invitació que va formular el grup catòlic. Una informació de l'Agència Algeriana (APS) cita que «*Els problemes d'Algèria només poden tractar-se dins Algèria*» i afegeix que en «*el país es donen totes les condicions perquè se suavitzin les diferències polítiques entre els actors amb tota llibertat...*»¹⁰⁹.

En definitiva, l'edició del 20 de novembre de 1994, es fa ressò del silenci permanent del poder algerià en la reunió de Roma amb els representants dels partits de l'oposició i també del suport de Guemazi¹¹⁰, un dels dirigents del FIS, que la considera com un marc de concertació política per treure el país de la crisi.

D'altra banda, Anuar Haddam va presentar una petició dirigida contra el poder a Roma¹¹¹, en la qual demana als governs estrangers que aïllin el règim algerià. El diari destaca també que la seva declaració no conté cap amenaça contra els països que mantenen missions diplomàtiques a l'Alger¹¹². En una altra declaració feta a Roma, quant a la posició del FIS sobre el terrorisme, el mateix A. Haddam avança que els integristes distingeixen entre «*el terrorisme i la lluita armada per una causa justa*». El periodista també destaca la reacció del poder sobre la reunió de Roma, que condemna i qualifica d'ingerència estrangera en els assumptes interns d'Algèria, i afirma que no serà vàlida qualsevol oferta elaborada fora de les fronteres del país¹¹³.

L'article del 12 de gener de 1995 presenta el balanç de la reunió de Roma, en què s'indica que els participants estaven a punt de concloure un acord el primer objectiu del qual era el cessament de la violència. En aquest article es recull la declaració d'Alí Yahya Abdenur,¹¹⁴ que proposa crear una comissió d'investigació, per «*fixar les responsabilitats dels crims comesos a Algèria durant els tres últims anys*»¹¹⁵.

2.3.2.2. La Plataforma de Roma

El diari presenta el balanç de la sessió final de la reunió de Roma que va desembocar en l'adopció d'un document que havia de servir de base per negociar amb el poder, en què es destacava que havia de precedir-se de l'alliberament efectiu dels dirigents del FIS i de tots els presos polítics. El periodista resumeix els principals punts de la resolució de la Plataforma de Roma¹¹⁶:

- Revocació de l'ordre de dissolució del FIS.
- Final «*immediat, efectiu i verificable*» de les pràctiques de tortura i de les execucions de les penes capitals.
- Condemna i cessament dels atemptats contra civils i estrangers.
- Creació d'una comissió independent que investigui els actes de violència i les violacions dels drets humans.
- Respecte per totes les llibertats democràtiques i dels drets humans.
- Rebuig de qualsevol tipus de dictadura.
- Garantia de les llibertats.
- Establiment del multipartidisme i de la «no-implicació» de l'Exèrcit en els assumptes polítics.

L'editorial destaca que la publicació d'aquesta plataforma va comportar que s'eradiqués la posició dels dos camps. En aquest context, un article¹¹⁷ comunica que es va organitzar una marxa contra l'Acord de Roma però de suport al president Liamine Zéroual. Segons el diari, les associacions i organitzacions que convocaren aquesta protesta són apolítiques.

La reacció dels partits de l'oposició contra les acusacions del poder es recull en un article¹¹⁸ subtítulat «L'oposició desafia Zéroual i anuncia una reunió a Algèria». El periodista informa de la intenció dels partits de l'oposició d'organitzar una reunió a l'Alger per «perfeccionar» la Plataforma de Pau subscripta en gener a Roma; segons afirma Perceval, per evitar l'acusació d'«*intrusió estrangera en els problemes d'Algèria*». En el mateix article el corresponal afegeix que els eradicadors generalitzen les milícies populars d'autodefensa per combatre l'integrisme armat. Quant al govern, encarnat en la figura del president Zéroual, va rebutjar de nou l'acord de Roma i va assenyalar que¹¹⁹ «*rebutgem en la seva globalitat i en els seus detalls l'amalgama i les crítiques difamatòries exposades en la reunió de Roma*».

2.3.2.3. La violència

D'entre els articles sobre la trobada de Roma que hem tractat en aquest treball, en trobem cinc, d'un total de deu articles, que es refereixen a accions violentes. En els seus continguts recullen les matances de la societat civil, la lluita antiterrorista i els atemptats. Una aproximació global al conjunt dels titulars ens proporciona una persistència de la violència durant el període de la reunió de Roma. Així, la violència contra la població apareix en tres articles. En l'article del 22 de novembre¹²⁰, subtítulat «Integristes algerians degollen un nen de 7 anys en el seu domicili», es descriu l'assassinat d'un nen per «*presumptes extremistes islàmics*» en la localitat de Tazult. Segons el diari, aquesta zona, és coneguda per ser una de les regions d'intensa activitat terrorista. Un altre succés es produeix en la província de Batna, el diari relata que un grup armat de presumptes extremistes ha mort quatre persones. El periòdic afegeix també que la informació sobre els actes terroristes és en el control absolut per les forces de seguretat¹²¹.

A més, un subtítol d'un article¹²², fa referència també als crims atribuïts al GIA. Aquest article tracta dels assassinats del director del Teatre Nacional, Azedin Medjoubi, de la dirigent feminista Nabila Yanine, del cantant Rachid i de sis guardes rurals tunisencs, com a conseqüència de l'atac contra un lloc fronterer tunisenc. S'expressa una inquietud creixent sobre la situació de la seguretat, que es manifesta durant la reunió sobre el diàleg a Roma. L'article del 12 de gener de 1995¹²³ comenta l'atemptat que es va dur a terme a Batna i que va provocar onze morts i sis ferits, com a conseqüència de l'atac que va cometre un grup armat de presumptes extremistes islàmics contra un autobús. En resposta als actes terroristes, les forces de seguretat iniciaren una lluita contra els grups armats. Aquestes accions antiterroristes es recolliren en quatre articles. Varen causar la mort d'11 extremistes en diverses operacions: quatre extremistes foren abatuts en la regió de Batna, tres en la de Chlef, un a Tizi-Uzu, a la Cabília, i a la resta en les regions de Jijel i de l'Alger¹²⁴. En el segon article¹²⁵, es destaca que la crida del FIS als governs estrangers per tal d'aïllar el règim algerià coincideix amb un recrudescència de la repressió contra «*suposats*

activistes dels grups islàmics». El tercer article¹²⁶ inclou una informació dels serveis de seguretat, sobre l'eliminació de sis presumptes extremistes islàmics durant un enfrontament amb les forces de seguretat a la província de Msila. El periòdic destaca que els enfrontaments entre forces de seguretat i grups armats augmenten a conseqüència de la intensificació de la lluita decidida per l'exèrcit que intenta «*eradicar el terrorisme*»¹²⁷. Es reproduïx una informació del diari algerià *Le Matin*, en l'últim article del 17 d'abril de 1995, que en què s'informa que les forces de seguretat en la regió de Yakuren eliminaren dos presumptes extremistes islàmics a l'est de l'Alger. Un d'ells fou identificat com el dirigent d'una banda armada integrista, sobre el qual hi havia una orde de crida i cerca per diversos assassinats i atemptats¹²⁸.

2.4. Frustració de la reforma constitucional

En el seu discurs del primer novembre de 1994, el president Liamine Zéroual va anunciar eleccions presidencials per al final de l'any 1995. Va justificar-ne la decisió pel fracàs del diàleg amb el FIS que va tenir com a conseqüència la continuació de la violència. Des de la seva elecció com a president d'Algèria, el 16 de novembre de 1996, Zéroual va continuar negociant amb els partits de l'oposició, però sense obtenir-ne resultats. Va decidir, llavors, iniciar les últimes converses bilaterals i multilaterals amb els partits de l'oposició –no es va convidar el FIS a les reunions–, amb l'objectiu d'arribar a un consens polític i aconseguir la consolidació de les institucions polítiques per finalitzar el procés democràtic. Aquest procés va començar amb l'organització d'una Conferència Nacional per elaborar la Reforma Constitucional i la legislació sobre partits polítics. En aquesta òptica, un article del 6 de maig de 1996¹²⁹, recull la conferència de premsa que va impartir Zéroual en la qual va anunciar que les eleccions legislatives se celebrarien a Algèria al mitjan de 1997, després que tingués lloc una conferència nacional per revisar la Constitució i organitzar un referèndum constitucional, l'objectiu de la qual era normalitzar les institucions i consolidar la democràcia pluralista.

2.4.1. Anàlisi retrospectiva

En la secció «Opinió-Impresiones», un article¹³⁰ titulat «Algeria, violència perpètua» (22-10-96), posa en relleu una de les proposicions introduïdes en la reforma de la constitució, que hauria estat la causa del fracàs de la Conferència, i que consistia a no legalitzar els partits que feren ús de la religió o de la llengua àrab o la berber amb propòsits polítics. Cal recordar que els continguts de les proposicions de la reforma de la constitució s'havien negociat durant l'última reunió sobre el diàleg anomenat la Conferència de Consens Nacional.

Aquest article s'inicia fent referència als últims enfrontaments entre forces de seguretat i un grup integrista armat, en la vigília de la consulta electoral, i es remarca que aquesta vio-

lència era qualificada com una guerra civil i que persistia ininterrompudament des de feia cinc anys.

L'autor relaciona l'exacerbació de la violència amb la proposta de prohibir que els partits utilitzin les llengües àrab o la berber com a eina política. Es percep un cert to de decepció quan parla de l'esmena com un mitjà per eliminar el partit del FIS de l'escena política, especialment en recordar que aquest partit fou el vencedor en la primera volta dels comicis electorals de 1991. L'últim paràgraf deixa entreveure que el poder afavoreix una «*política de repressió*» en lloc d'iniciar el diàleg. Afegeix que l'absència de diàleg era «*condemnar el país a la violència perpètua*».

2.4.2. Les informacions que s'ofereixen en la secció «Mundo»

Amb aquest últim tema, tanquem l'anàlisi dels articles sobre les diferents etapes del diàleg en el diari *El Mundo* durant el període comprès entre 1994 i 1996, amb una cobertura informativa de 29 articles publicats entre febrer i desembre de 1996. Aquests articles recullen amb molts detalls totes les etapes de les conversacions entre el govern i els partits de l'oposició. En el nostre treball d'investigació volem destacar-hi els 9 articles més significatius. Aquests articles estan signats pels corresponents següents: J. L. Perceval, enviat especial, Rabat (tres articles), Manuel Ostos per a EFE / *El Mundo* (un article), i algunes agències d'informació.

Una simple lectura dels titulars dels articles ens mostra com n'és d'important la freqüència d'aparició del tema de la conferència sobre la reforma constitucional i la consulta electoral. Si tenim en compte el conjunt dels titulars dels articles esmentats que comprenen el període entre el 7 d'abril de 1996 i el 25 d'octubre de 1996, observem que una gran part d'aquests articles gira entorn de la disposició que va prendre el govern algerià sobre les eleccions legislatives de 1997 i el diàleg amb l'oposició¹³¹. Aquests titulars fan referència també a l'escepticisme dels partits de l'oposició¹³² i a les conseqüències que varen provocar les bombes¹³³.

2.4.2.1. Trobades entre el poder i els partits de l'oposició

L'estudi del contingut dels articles ens ha permès destacar 4 articles, que varen aparèixer entre els mesos d'abril i d'agost de 1996, i que es dediquen a les converses polítiques entre el poder i els partits de l'oposició. Cal destacar que aquesta sèrie de reunions havia de preparar una plataforma de reconciliació per proposar reformes constitucionals que havia de discutir i aprovar la conferència d'enteniment nacional abans de ser objecte d'un referèndum.

El primer article¹³⁴ es fa ressò de la invitació que Zéroual féu a 55 personalitats, entre elles 11 dirigents de partits polítics, amb l'objectiu d'iniciar una nova operació de diàleg polític. L'absència del FIS en aquesta reunió i les reserves expressades per diversos dirigents de l'oposició laica són les informacions principals de l'article. Apareixen també en dos subtítols «El FIS no ha estat invitat a les reunions amb vista a les eleccions» i

«Crítiques de l'oposició al desequilibri en favor de l'aparell». El diari esmenta que el partit FFS no havia acceptat la invitació i que el partit RCD manté les seves «*reserves*» sobre la trobada. D'altra banda, els dirigents dels partits moderats Hamas i En-Nahda es trobaven en la llista dels que participaven en el diàleg.

En el segon article¹³⁵, el corresponal informa que Zérroual fa obrir una conferència multilateral amb tots els partits legals de l'oposició, organitzacions i associacions nacionals, la finalitat dels quals era crear «*un marc per trobar una sortida a la crisi*». Destaca així mateix el risc del fracàs de la conferència que va generar l'absència del FIS, l'increment de la violència i el rebuig per endavant al memoràndum «*globalment i en el detall*» dels partits de l'oposició, com l'FFS, l'RCD i el Moviment de la Societat Islàmica (Hamas).

Cal recordar que aquest memoràndum s'havia adoptat durant les trobades bilaterals preparatòries, en els mesos d'abril i de maig de 1996, entre el poder i els partits polítics. Es va proposar de celebrar un referèndum per revisar la Constitució abans del final de l'any 1996 i eleccions legislatives i locals en el primer semestre de 1997.

En el mateix context, el tercer article¹³⁶ tracta l'obertura de la Conferència Multilateral amb els partits de l'oposició, que va tenir lloc el 15 de juliol de 1996. L'objectiu d'aquesta primera ronda del diàleg multilateral amb els partits polítics era « *cercar una solució de consens a la crisi que viu el país*». El periodista fa constar que els quatre partits convidats a aquesta sessió estaven representats pels seus principals dirigents i que, segons l'Agència Algeriana APS, l'organització de la conferència coincidia amb la «*decisió d'una cort de Justícia de sentenciar a mort en absència 128 militants musulmans per la seva participació en activitats guerrilleres*». No obstant això, es nota que l'article no fa cap comentari sobre la manera en què s'ha desenvolupat la conferència.

Finalment, el quart article¹³⁷, dedicat al diàleg polític per reformar la constitució i la llei electoral, ens informa que els partits de l'FFS i del Nahda es retiraren de la reunió. D'altra banda, el desenvolupament de la conferència va tenir com a rerefons la violència, com els atemptats contra establiments públics, l'atemptat amb un camió bomba a Tiaret i l'explosió d'una bomba en el centre de l'Alger.

2.4.2.2. La Conferència de Consens Nacional

La fase de les negociacions bilaterals i multilaterals acaba amb la Conferència de Consens Nacional. La cobertura informativa dels articles recull les pautes dels esdeveniments d'aquesta última etapa del diàleg. L'edició del dia 15 de setembre¹³⁸ tracta de l'obertura de la Conferència de Consens Nacional que fa el president Zérroual. El corresponal posa en relleu les dificultades que es trobaren en les diferents posicions sobre l'islamisme, que provocaren el rebuig dels partits l'FFS, l'MDA, Ettahadi i l'RCD a acudir a l'assemblea. El periòdic dona les causes per les quals no hi participaren: l'FFS perquè protesta contra l'exclusió del Front Islàmic de Salvació (FIS), mentre que el l'RCD i Ettahadi consideren que el programa de la reunió és «*ple de concessions al corrent islàmic conservador*». S'adverteix que el periòdic avança que la tasca del treball de la comissió «*serà difícil*», davant de la importància dels

temes en debat. La conferència ha de definir els principis generals de la revisió de la constitució i d'una nova llei de partits polítics, en què s'inclouï segons Perceval, la prohibició que hi hagi partits islamistes. El periodista es demana quin serà l'esdevenidor polític d'Algèria que continua dividida, pel que fa al «*caràcter laic o religiós de les seves futures institucions*».

Tretze dies després de la Conferència de Consens Nacional, un article publicat el 28 de setembre¹³⁹ expressa fins i tot un alarmisme més gran davant del nou auge de la violència en la regió de l'Alger. L'article comença amb la notícia sobre tres atemptats amb bomba en el mercat de Bufarik, a l'edifici de la prefectura de Thenia i a Tipaza, que provocà molts morts i causà molts ferits. Es remarca que són els primers que han tingut lloc després de fer-se la Conferència de Consens Nacional. Per mitjà d'aquestes informacions el periodista tracta de mostrar que el govern no percep la gravetat de la situació de la seguretat com una situació urgent, perquè sosté que el terrorisme és ja un «*fenomen residual*». Quant als partits d'oposició, critiquen la posició del govern, la qualifiquen de «*optimisme cec*» i consideren que la situació és «*inquietant*».

En aquest àmbit d'inseguretat, un article¹⁴⁰ recull la crida que féu el president Zéroual al vot massiu en favor de la revisió constitucional. L'editorial destaca les quatre esmenes principals a la Carta Magna. Es comenta l'esmena que prohibeix que les formacions polítiques utilitzin la religió i les llengües àrab o berber. Segons el diari, aquesta esmena sembla que està destinada a eliminar els partits islamistes com el partit il·legalitzat del FIS, HAMAS i el Moviment de la Renovació En-Nahda. L'editorial comenta també l'oposició del partit de l'FFS a les esmenes constitucionals, que considera com «*un projecte de poder totalitari*». Moltes formacions de l'oposició varen seguir la posició de l'FFS tot rebutjant el projecte de reforma constitucional i tement que la nova Constitució no limités la llibertat d'associació, reforçant de manera excessiva el poder¹⁴¹.

Podem concloure aquest capítol afirmant que en la gran part dels articles relatius al diàleg polític per sortir de la crisi durant el període que comprèn entre 1994 i 1996, hi ha una coincidència entre les afirmacions que es donen en els titulars i la informació que s'ofereix dins els articles. Les quatre etapes del diàleg que varen iniciar el poder i els partits polítics havien estat àmpliament cobertes.

Com a característica dominant del discurs, tant en la secció «Mundo» com en la secció «Opinió», hi destaca un sentiment alarmista davant un estat de guerra civil permanent, que és la conseqüència d'haver interromput el procés electoral de 1992. En el mateix sentit, el tema de la violència terrorista apareix en una gran part dels articles dedicats a les diferents fases de diàleg. Amb això el periòdic destaca la violència que va sorgir arran de l'«*espiral de terrorisme i repressió*» com l'element principal de la inestabilitat a Algèria. En certs articles la importància del diàleg es manifesta com l'única solució per sortir de la crisi.

L'exèrcit es presenta com un garant de l'ordre, enfront de les amenaces de la desestabilització d'Algèria, però alhora es qualifica de «*dictadura militar*» o bé de «*junta*

militar». Una altra imatge de l'exèrcit indica que hi ha dues posicions: la dels conciliadors, representada pel president Zéroual, que estan a favor del diàleg, i la dels que el volen eradicar, encapçalada pel general Lamari, que sostenen la lluita armada contra el terrorisme.

Sovint es qualifica el partit del FIS de «fonamentalista islàmic» o fins i tot d'«integrista», mentre que del partit Hamas, se'n dona la imatge d'una formació politicoreligiosa de caràcter moderat. Al partit En-Nahda se'l considera com un partit integrista moderat.

Les dificultades que es varen trobar durant les diferents etapes de diàleg es recullen en diversos articles. En aquest sentit, hem observat que els principals actors del diàleg són el poder i el partit del FIS, aquest últim considerat com la primera força política, en altres paraules, no hi ha una solució política a la crisi algeriana sense la participació del partit esmentat.

El fracàs de la Conferència de Reconciliació Nacional de gener de 1994 va ser provocat pel boicot dels principals partits de l'oposició l'FLN, l'FFS i el FIS per les raons següents:

1. L'FLN considerava que els resultats de la conferència estaven decidits per endavant.
2. El FIS va rebutjar negociar amb l'exèrcit. La segona iniciativa de diàleg de setembre de 1994 va fracassar perquè el FIS no va condemnar la violència.
3. El poder no va acceptar la proposta de la Plataforma de Roma que feren els partits de l'oposició, perquè va qualificar-la d'ingerència estrangera.

El projecte de la reforma sobre la Constitució, proposada durant la Conferència de Consens Nacional de setembre de 1996, no va rebre el suport dels principals partits polítics.

CONCLUSIONS

A part de les qüestions puntuals que apareixen en aquest treball d'investigació, hem intentat fer una primera aproximació a la valoració estrangera sobre l'Algèria de la dècada negra dels anys que comprenen entre 1994 i 1996, i que es basa en informacions que s'extreuen del diari *El Mundo*, un dels periòdics espanyols més llegits a Espanya. El nostre estudi no pretén ser exhaustiu, ni tan sols és el fruit d'un especialista en ciències de la comunicació, sinó d'una hispanista que volia saber, comprendre i sobretot contribuir a donar a conèixer quina és la «visió de l'altre» o la «mirada de l'altre» i quines són les seves apreciacions o avaluacions. Concretament, en aquest treball hem deixat clar una sèrie de qüestions que ens duen a les conclusions següents:

En primer lloc, hem vist que l'estudi quantitatiu dels articles, classificats per temes, publicats en la secció «Mundo» durant els tres anys, mostra que els temes més rellevants estan vinculats amb la

seguretat. El tema que apareix en segona posició està relacionat amb el diàleg polític. En tercer lloc, hom hi ubica la lluita antiterrorista. Cal assenyalar que més de la meitat dels articles que apareixen durant els tres anys recullen la situació de la seguretat. Aquests textos relaten els successos que es relacionen amb la violència contra la societat civil algeriana, la violència contra la població estrangera, els atemptats amb bomba, la violència contra els periodistes, la violència contra els intel·lectuals, la violència contra els polítics i la violència terrorista a l'estranger. Les notícies presentades en aquesta secció són majoritàriament relats dels fets que s'acompanyen sovint d'anàlisis. L'examen de les fonts d'informació que ha utilitzat el diari indica que un terç dels textos estan signats pels corresponsals i enviats especials habituals, la missió principal dels quals és la de recollir i enviar notícies. És interessant remarcar que gran part dels articles estan signats a Rabat, només un quart dels articles està signat a l'Alger. Notem també que un nombre important d'articles provenen de l'agència EFE i en gran part estan signats a l'Alger. Quant a altres agències, com AFP i Reuter, les informacions que aporten són menors. Les fonts anònimes representen la quarta part del total dels articles d'aquests tres anys.

En segon lloc, els articles de la secció «Opinió» representen un marc de referència en aquest diari. A partir d'aquesta sèrie d'articles, hem pogut extreure un cert nombre de trets. El nombre d'articles en aquesta secció es caracteritza per un dèbil volum, la majoria d'aquests articles no van signats. Quant al contingut, s'observa que un gran nombre d'aquests articles connoten en els seus titulars un sentiment alarmista i, a més, que gairebé totes les anàlisis relatives als esdeveniments es refereixen al conjunt dels temes esmentats. Generalment els textos d'aquesta secció atorgaven una gran importància a la crisi algeriana.

I finalment, com a teló de fons, hem estudiat els articles dedicats al diàleg polític iniciat entre el Govern i els partits de l'oposició. Hem repassat tots els articles que recullen les diferents etapes del diàleg, que va finalitzar en un fracàs. Com a característica dominant del discurs, tant en la secció «Mundo» com en la secció «Opinió», hi destaca un sentiment alarmista davant un estat de guerra civil permanent que es mostra com la conseqüència de la interrupció del procés electoral de 1992. En el mateix sentit, el tema de la violència terrorista apareix en una gran part dels articles dedicats a les diferents fases del diàleg. A partir d'aquest aspecte, el periòdic destaca la violència que va sorgir arran de la «espiral terrorisme i repressió» com l'element principal de la inestabilitat a Algèria. Hem observat en certs articles la importància del diàleg com l'única solució per sortir de la crisi.

Es pot dir que gran part dels articles publicats durant aquest període presenta Algèria sota una imatge molt negativa que no reflecteix totalment la realitat algeriana. Cal remarcar que, malgrat les dificultats que ha conegut el nostre país, les activitats polítiques, econòmiques i culturals no es varen paraitzar-se mai.

NOTES:

1. M. Abid, *El Islamismo y su reflejo. La crisis argelina en la prensa española*. (Madrid: AECE, Madrid: 2000). 62 pàg.
2. I. Terki Hassaine, *op. cit.*, pàg. 74.
3. M. Abid, *op. cit.*, pàg. 63.
4. I. Terki Hassaine, *op. cit.*, pàg. 78.
5. I. Terki Hassaine, *op. cit.*, pàg. 65.
6. M. Benchikh, «*Le rôle de l'Europe: crises politiques et perspectives démocratiques dans la région Méditerranéenne*» Confluences Méditerranée. núm. 32: Islam et laïcité. Parcours européens. París: L'Harmattan, (1999 / 2000), pàg. 147.
7. L. Thieux, *Argelia*: Fundación Hogar del Empleado, Centro de Investigación para la Paz. María Gilabert, (1997). <http://xarxaentitats.org/documents/42.pdf>
8. M. Abid, *op. cit.*, pàg. 82.
9. I. Terki Hassaine, *op. cit.*, pàg. 79.
10. *Ibid.* pàg. 80.
11. *Ibid.* pàg. 85.
12. *Ibid.* pàg. 86.
13. *Ibid.* pàg. 80.
14. M. Abid, *op. cit.*, pàg. 86.
15. <http://www.elmundo.es/hemeroteca>.
16. <http://www.elmundo.es/sociedad/unidadeditorial/principiosideologicos.html>.
17. Pastora Moreno Espinosa, «Los géneros periodísticos informativos en la actualidad internacional», *Ambitos*, núm. 5, (2000), pàg. 169-190.
18. Vázquez Bermúdez M. A., «Los medios toman partido», *Ambitos*, núm. 15, (2006), pàg. 257-267.
19. Nota: En aquest punt és necessari fer un aclariment: hem tingut en compte que de la disponibilitat dels exemplars del diari en el lloc web, no es va poder accedir a 25 periòdics durant els tres anys.
20. Anònim, «Provocación de los integristas a Francia», 26-12-94.
21. Anònim, «Balladur: con el terror no se negocia», 27-12-94.
22. Anònim, «Argelia: ¡Viva la muerte!», 28-12-94.
23. Anònim, «Argelia: el terror como argumento», 30-12-94.
24. Anònim, «Golpe a los islamistas en Francia y Argelia», 9-11-94.
25. – Anònim, «Impresiones: Argelia: muerte al extranjero», 12-07-94.
– Anònim, «Argelia: ¿espiral sin retorno?», 14-07-94.
– Anònim, «El fundamentalismo argelino sigue matando a ciegas», 24-10-94.
26. – Anònim, «El fracaso del diálogo pone Argelia al borde de la guerra civil», 28-01-94.
– Anònim, «Argelia, frente a su gran contradicción», 31-01-94.
– Anònim, «Impresiones: Dificil camino del diálogo en Argelia», 15-09-94.
– Anònim, «Argelia, a un paso de la guerra civil», 31-10-94.
27. – Anònim, «Atentados en nombre de Alá», 13-10-94.
– Anònim, «La violencia triunfa en Argelia en el aniversario de su independencia», 2-11-94.
– Anònim, «Volcán argelino: violencia en la calle, división en el Ejército», 20-03-94.
28. J. NART, «Hoy lunes. Argelia: La fuerza de la Historia», 7-11-94.
29. Anònim, «El fundamentalismo y sus fundamentos», 4-08-94.
30. Anònim, «Ramadán sangriento en Argelia, ¿prólogo de la guerra civil?», 31-01-95.

31. Anònim, «Argelia: objetivo, las mujeres», 14-03-95.
32. – Anònim, «Argelia: violencia y represión, un túnel sin salida», 29-03-95.
– Anònim, «Fundamentalismo y periodismo», 15-09-95.
33. – Anònim, «París, bajo el terror integrista», 18-10-95.
– G. Albiac, «Extraño mundo», 20-10-95.
34. Anònim, «Argelia: convocatoria teñida de sangre», 18-09-95.
35. – Anònim, «Zerual cumplió su objetivo», 17-11-95.
– Anònim, «Argelia: dudas y esperanzas», 18-11-95.
36. El contingut de la majoria d'aquests articles recull la lluita entre faccions dels grups islàmics armats.
37. Anònim, «De la censura a las bombas», 12-02-96.
38. Anònim, «El integrismo, contra Argelia», 4-08-95.
39. – Anònim, «Argelia, violencia perpetua», 22-10-96.
– Anònim, «Argelia: el lado oscuro de la democracia», 28-11-96.
– Anònim, «El círculo vicioso de Argelia», 31-12-96.
40. Liamine Zéroual fou president de l'alt Comitè d'Estat el 1992, president del Comitè d'Estat i ministre de Defensa el 1994; fou elegit a les eleccions presidencials del 1995 a 1999.
41. Anònim, «Argelia, frente a su gran contradicción», 31-01-94.
42. G. Catalán, «Argelia teme el fracaso de la Conferencia de Reconciliación Nacional», Alger, 24-01-94.
43. G. Catalán, «El régimen argelino intenta evitar el fracaso total de la Conferencia Nacional del Diálogo», Alger, 26-01-94.
44. A. Benmohamed, «Argel libera a cientos de presos políticos», Alger, 20-01-94.
45. G. Catalán, «Argelia teme el fracaso de la Conferencia de Reconciliación Nacional», Alger, *op. cit.*, 24-01-94.
46. G. Catalán, «Abdelaziz Bouteflika, ex ministro de Exteriores, se perfila como el próximo presidente de Argelia», Alger, 25-01-94.
47. G. Catalán, «La Presidencia colegiada argelina fracasa en su intento de legitimar su régimen antidemocrático», Alger, 28-01-94.
48. A. Benmohamed, «Advertencia del Ejército argelino a los partidos», Alger, 18-01-94.
49. A. Benmohamed, «Argel libera a cientos de presos políticos», Alger, *op. cit.*, 20-01-94.
50. A. Benmohamed, «El ACS otorga poderes excepcionales al general Liamin Zerual para dirigir la transición de Argelia», Alger, 31-01-94.
51. Boudiaf al capdavant de l'ACE, el 1992, va iniciar una campanya d'arrest dels militants del FIS en els centres d'internament dels camps de la regió del sud d'Algèria.
52. A. Benmohamed, «Argel libera a cientos de presos políticos», Alger, *op. cit.*, 20-01-94.
53. G. Catalán, «Abdelaziz Bouteflika, ex ministro de Exteriores, se perfila como el próximo presidente de Argelia», Alger, *op. cit.*, 25-01-94.
54. A. Benmohamed, «Argel libera a cientos de presos políticos», Alger, *op. cit.*, 20-01-94.
55. El Comitè de Drets Humans d'Algèria (ONDH) és un organisme oficial, que es creà el 22 de febrer de 1992.
56. La Lliga Algeriana de Defensa dels Drets Humans (LADDH) és un organisme no governamental, creat el 1980 després que la Constitució algeriana del 1989 reconegués les associacions de drets humans. La Lliga ha denunciat l'obertura de centres de detenció al sud d'Algèria.
57. A. Benmohamed, «Argel libera a cientos de presos políticos», Alger, *op. cit.*, 20-01-94.
58. G. Catalán, «Argelia teme el fracaso de la Conferencia de Reconciliación Nacional», Alger, *op. cit.*, 24-01-94.
59. G. Catalán, «Abdelaziz Bouteflika, ex ministro de Exteriores, se perfila como el próximo presidente de Argelia», Alger, *op. cit.*, 25-01-94.

60. G. Catalán, «Argelia teme el fracaso de la Conferencia de Reconciliación Nacional», Alger, *op. cit.*, 24-01-94.
61. Ali Belhadj: número dos del partit Front Islàmic de Salvació (FIS).
62. G. Catalán, «Abdelaziz Bouteflika, ex ministro de Exteriores, se perfila como el próximo presidente de Argelia», Alger, *op. cit.*, 25-01-94.
63. G. Catalán, «El régimen argelino intenta evitar el fracaso total de la Conferencia Nacional del Diálogo», Alger, *op. cit.*, 26-01-94.
64. T. Medjoub, «El laberinto de los grupos islamistas radicales argelinos», Alger, 25-01-94.
65. G. Catalán, «El régimen argelino intenta evitar el fracaso total de la Conferencia Nacional del Diálogo», Alger, *op. cit.*, 26-01-94.
66. G. Catalán, «La Presidencia colegiada argelina fracasa en su intento de legitimar su régimen antidemocrático», Alger, *op. cit.*, 28-01-94.
67. Anònim, «El ministro de Defensa argelino, único candidato a la Presidencia», París, 29-01-94.
68. G. Catalán, «La Presidencia colegiada argelina fracasa en su intento de legitimar su régimen antidemocrático», Alger, *op. cit.*, 28-01-94.
69. A. Benmohamed, «El ACS otorga poderes excepcionales al general Liamin Zerual para dirigir la transición de Argelia», Alger, *op. cit.*, 31-01-94.
70. A. Benmohamed, «Zerual se proclama un hombre de «ruptura y diálogo» al asumir su cargo», Alger, 01-02-94.
71. A. Benmohamed, «Advertencia del Ejército argelino a los partidos», Alger, *op. cit.*, 18-01-94.
72. – G. Catalán, «Argelia teme el fracaso de la Conferencia de Reconciliación Nacional», Alger, *op. cit.*, 24-01-94.
– A. Benmohamed, «Advertencia del Ejército argelino a los partidos», Alger, *op. cit.*, 18-01-94.
73. Ait Ahmed (...) declarà que la violència a Algèria s'ha cobrat fins ara 3.500 vides i que «todavía están ahí todos los ingredientes de una guerra civil, mientras los grupos armados siguen ampliando sus zonas de control y el poder continúa aislándose cada vez más».
- G. Catalán, «La Presidencia colegiada argelina fracasa en su intento de legitimar su régimen antidemocrático», Alger, *op. cit.*, 28-01-94.
74. G. Catalán, «Argelia teme el fracaso de la Conferencia de Reconciliación Nacional», Alger, *op. cit.*, 24-01-94.
75. *Ibid.*
76. Anònim, «El ministro de Defensa argelino, único candidato a la Presidencia», París, *op. cit.*, 29-01-94.
77. Mohamed Buslimani: presidente de l'Associació Caritativa i Religiosa *Al Irshad Ual Islah*.
78. Anònim, «Argelia, a un paso de la guerra civil», 31-10-94.
79. Tracta d'A. Madani i d'A. Belhadj, que foren condemnats, el mes de juliol de 1992, a dotze anys de presó.
80. El General Mohamed Lamari fou el cap de l'Estat major, partidari de eradicar l'integrisme.
81. – Anònim, «Madani condiciona el diálogo con Argel a la liberación de los miembros del FIS», París, 2-09-94.
– A. Alevi, *El Mundo*, «El histórico Ben Bella se reúne con el FIS en Ginebra para mediar en la crisis de Argelia», Ginebra, 7-09-94.
– J. L. Perceval, «El FIS tacha de «insuficiente» la excarcelación de Madani y pide más liberaciones para negociar», Rabat, 15-09-94.
– J. L. Perceval, «El consejo supremo del partido decidirá, probablemente hoy mismo, si se sienta a negociar con las autoridades argelinas», Rabat, 16-09-94.
– Anònim, «El FIS no dialogará con Argel, según afirma uno de sus dirigentes», el Caire, 18-09-94.
– M. Ostos, «Zerual realizará nuevas concesiones al FIS para que participe en el diálogo», Alger, 22-09-94.

82. – Anònim, «Los radicales islámicos del GIA atentan contra 400 centros de enseñanza en Argelia», Alger, 22-08-94.
 – M. Ostos, «El Gobierno y la oposición argelinos reanudan las conversaciones sin el FIS», Alger, 20-09-94.
 – Anònim, «El presidente argelino asegura que el “diálogo nacional” es “insoslayable”», Alger, 21-09-94.
83. – A. Rojo, «Argelia se encamina hacia la guerra total», Alger, 31-10-94.
 – A. Rojo, «Temor a una ola de atentados en el día de la independencia argelina», Alger, 26-10-94.
 – J. L. Perceval, «Madani y Belhach se encuentran en paradero desconocido desde el Día de la Independencia», Rabat, 15-10-94.
84. M. Ostos, «Zerual realizará nuevas concesiones al FIS para que participe en el diálogo», Alger, *op. cit.*, 22-09-94.
85. – Abdelhamid Mehri: secretari general del Front d'Alliberació Nacional (FLN).
 – Mahfud Nahnah: president del Moviment per la Societat Islàmica (Hamás).
 – Abdalá Yabalá: president del Moviment pel Renaixement Islàmic (En Nahda).
 – Nuredín Bukruh, cap del Partit per la Renovació d'Algèria (PRA).
 – Jaled Ben Smail, coordinador del Moviment per la Democràcia a Algèria (MDA).
86. Anònim, «Madani condiciona el diàlego con Argel a la liberación de los miembros del FIS», París, *op. cit.*, 02- 09 - 94.
87. A. Alevi, «El histórico Ben Bella se reúne con el FIS en Ginebra para mediar en la crisis de Argelia», Ginebra, *op. cit.*, 07- 09 - 94.
88. *Ibid.*
89. E. U., «El regreso del «Partido de Dios», 15-09-94.
90. J. L. Perceval, «El FIS tacha de «insuficiente» la excarcelación de Madani y pide más liberaciones para negociar», Rabat, *op. cit.*, 15-09-94.
91. – Anònim, «Madani condiciona el diàlego con Argel a la liberación de los miembros del FIS», París, *op. cit.*, 02-09-94.
 – A. Alevi, «El histórico Ben Bella se reúne con el FIS en Ginebra para mediar en la crisis de Argelia», Ginebra, *op. cit.*, 07-09-94.
 – J. L. Perceval, «El FIS tacha de «insuficiente» la excarcelación de Madani y pide más liberaciones para negociar», Rabat, *op. cit.*, 15-09-94.
92. J. L. Perceval, «El consejo supremo del partido decidirá, probablemente hoy mismo, si se sienta a negociar con las autoridades argelinas», Rabat, *op. cit.*, 16-09-94.
93. Majlis Choura: Consell consultiu del Partit del FIS.
94. Anònim, «El FIS no dialogará con Argel, según afirma uno de sus dirigentes», el Caire, *op. cit.*, 18-09-94.
95. Ostos M., «El Gobierno y la oposición argelinos reanudan las conversaciones sin el FIS», Alger, *op. cit.*, 20-09-94.
96. Anònim, «El presidente argelino asegura que el “diálogo nacional” es “insoslayable”», Alger, *op. cit.*, 21-09-94.
97. Ostos M., «Zerual realizará nuevas concesiones al FIS para que participe en el diálogo», Alger, *op. cit.*, 22-09-94.
98. Perceval J. L., «Madani y Belhach se encuentran en paradero desconocido desde el Día de la Independencia», Rabat, 4-10-94.
99. M. Ostos, «Zerual realizará nuevas concesiones al FIS para que participe en el diálogo», Alger, *op. cit.*, 22-09-94.
100. Anònim, «Los radicales islámicos del GIA atentan contra 400 centros de enseñanza en Argelia», Alger, *op. cit.*, 22-08-94.

101. M. Ostos, «Zerual realizará nuevas concesiones al FIS para que participe en el diálogo», Alger, *op. cit.*, 22-09-94.
102. A. Rojo, «Temor a una ola de atentados en el día de la independencia argelina», Alger, *op. cit.*, 26-10-94.
103. El Ansar: revista que pertany al Grup Islàmic Armat (GIA) algerià.
104. Anònim, «Ramadán sangriento en Argelia, ¿prólogo de la guerra civil? », 31-01-95.
105. – Anònim, «Los problemas de Argelia sólo pueden ser tratados dentro del país», aseguró la agencia de noticias estatal APS», Alger, 18-11-94.
 - Anònim, «Silencio ante las conversaciones de la oposición en Roma», Alger, 20-11-94.
 - EFE, «Los partidos políticos de Argelia inician en Italia una conferencia desautorizada por el Gobierno militar», Alger/Roma, 22-11-94.
 - Anònim, «El FIS insta a los gobiernos extranjeros a aislar al régimen argelino», Alger, 30-11-94.
 - J. L. Blau, «Tres años de un baño de sangre», Alger, 11-01-95.
 - EFE, «Los integristas provocan 11 muertos en el ataque a un autobús en Argelia», Alger, 12-01-95.
 - C. Gosch, «Oferta de paz» de la oposición argelina», Roma, 14-01-95.
 - AFP, «Argelia: Marcha contra el acuerdo firmado en Roma», Alger, 30-01-95.
106. Anònim, «Silencio ante las conversaciones de la oposición en Roma», Alger, *op. cit.*, 20-11-94.
107. EFE, «Los partidos políticos de Argelia inician en Italia una conferencia desautorizada por el Gobierno militar», Alger/Roma, *op. cit.*, 22-11-94.
108. Anònim, «Silencio ante las conversaciones de la oposición en Roma», Alger, *op. cit.*, 20-11-94.
109. Anònim, «Los problemas de Argelia sólo pueden ser tratados dentro del país», aseguró la agencia de noticias estatal APS», Alger, *op. cit.*, 18-11-94.
110. Kamel Guemazi: membre del Majlis Choura.
111. Anuar Haddam, responsable de la delegació parlamentària del partit dissolt.
112. Anònim, «El FIS insta a los gobiernos extranjeros a aislar al régimen argelino», Alger, *op. cit.*, 30-11-94.
113. J. L. Blau, «Tres años de un baño de sangre», Alger, *op. cit.*, 11-01-95.
114. Alí Yahya Abdenur: president de la Lliga Algerina de Defensa dels Drets Humans (LADDDH).
115. EFE, «Los integristas provocan 11 muertos en el ataque a un autobús en Argelia», Alger, 12-01-95.
116. C. Gosch, «Oferta de paz» de la oposición argelina», Roma, *op. cit.*, 14-01-95.
117. AFP, «Argelia: Marcha contra el acuerdo firmado en Roma», Alger, 30-01-95.
118. J. L. Perceval, «Los “erradicadores” promueven las milicias de autodefensa y el GIA se atribuye todos los recientes crímenes», Rabat, 21-02-95.
119. L. Ganmi, «Zerual pide a los rebeldes musulmanes un alto el fuego», Tunis, 17-04-95.
120. EFE, «Los partidos políticos de Argelia inician en Italia una conferencia desautorizada por el Gobierno militar», Alger/Roma, *op. cit.*, 22-11-94.
121. C. Gosch, «Oferta de paz» de la oposición argelina», Roma, *op. cit.*, 14-01-95.
122. J. L. Perceval, «Los “erradicadores” promueven las milicias de autodefensa y el GIA se atribuye todos los recientes crímenes», Rabat, 21-02-95.
123. EFE, «Los integristas provocan 11 muertos en el ataque a un autobús en Argelia», Alger, *op. cit.*, 12-01-95.
124. EFE, «Los partidos políticos de Argelia inician en Italia una conferencia desautorizada por el Gobierno militar», Alger/Roma, *op. cit.*, 22-11-94.
125. Anònim, «El FIS insta a los gobiernos extranjeros a aislar al régimen argelino», Alger, *op. cit.*, 30-11-94.
126. EFE, «Los integristas provocan 11 muertos en el ataque a un autobús en Argelia», Alger, *op. cit.*, 12-01-95.
127. C. Gosch, «Oferta de paz» de la oposición argelina», Roma, *op. cit.*, 14-01-95.

128. L. Ganmi, «Zerual pide a los rebeldes musulmanes un alto el fuego», Tunis, 17-04-95.
129. Ostos M., «Zerual anuncia que las elecciones legislativas se celebrarán en 1997», Alger, 6-05-96.
130. Anònim, «Argelia, violencia perpetua», 22-10-96.
131. – Perceval J. L., «Zerual reanuda el diálogo en Argelia», Rabat, 7-04-96.
 - Ostos M., «Zerual anuncia que las elecciones legislativas se celebrarán en 1997», Alger, 6-05-96.
 - Perceval J. L., «El presidente argelino retoma el diálogo con la oposición», Rabat, 15-07-96.
 - Anònim, «Zerual abre la primera ronda de diálogo político en Argelia», Algèria, 16-07-96.
 - Perceval J. L., «Argelia discute su normalización política», Rabat, 15-09-96.
 - Anònim, «Zerual llama al voto masivo», Alger, 22-10-96.
132. – Anònim, «Los socialistas argelinos se retiran de las conversaciones con Zerual», Alger, 7-08-96.
 - EFE, «Argelia: los partidos rechazan las reformas», Alger, 25-10-96.
133. Perceval J. L., «Un coche bomba mata a 15 personas y hiera a 78 en un mercado argelino», Rabat, 28-09-96.
134. Perceval J. L., «Zerual reanuda el diálogo en Argelia», Rabat, *op. cit.*, 7-04-96.
135. Perceval J. L., «El presidente argelino retoma el diálogo con la oposición», Rabat, *op. cit.*, 15-07-96.
136. Anònim, «Zerual abre la primera ronda de diálogo político en Argelia», Algèria, *op. cit.*, 16-07-96.
137. Anònim, «Los socialistas argelinos se retiran de las conversaciones con Zerual», Alger, *op. cit.*, 7-08-96.
138. Perceval J. L., «Argelia discute su normalización política», Rabat, *op. cit.*, 15-9-96.
139. Perceval J. L., «Un coche bomba mata a 15 personas y hiera a 78 en un mercado argelino», Rabat, *op. cit.*, 28-09-96.
140. Anònim, «Zerual llama al voto masivo», Alger, *op. cit.*, 22-10-96.
141. EFE, «Argelia: los partidos rechazan las reformas», Alger, *op. cit.*, 25-10-96.

BIBLIOGRAFIA

Fonts bibliogràfiques

- ABID, M., *El Islamismo y su reflejo. La crisis argelina en la prensa española*. Madrid: AECEI, 2000.
- BENCHIKH, M., «Le rôle de l'Europe: crises politiques et perspectives démocratiques dans la région Méditerranéenne», en *Confluences Méditerranée*. Núm. 32: Islam et laïcité. Parcours européens Paris: L'Harmattan, 1999 / 2000, pàg. 147.
- TERKI HASSAINE, I., «La realidad magrebí actual: Argelia entre el colapso y la esperanza», en *I y II Jornadas de Inmigración Magrebí, marzo 1993 - mayo 1994*. Múrcia: Universitat de Múrcia, 1994, pàg. 69-89.

Fonts electròniques

- THIEUX, L., Argelia: Fundación Hogar del Empleado, Centro de Investigación para la Paz. María Gilabert, 1997. <http://xarxaentitats.org/documents/42.pdf>
http://www.uned.es/curso-desarrolloeconomico/Trabajos_2004_05_globalizacion/Argelia_aurora_moraga.pdf
- MORENO ESPINOSA, P., «Los géneros periodísticos informativos en la actualidad internacional», en *Ámbitos*, núm. 5, 2000, pàg. 169-190. <http://www.grupo.us.es/grehcco/ambitos05/pastora.pdf>
- VÁZQUEZ BERMÚDEZ, M. A., «Los medios toman partido», en *Ámbitos*, núm. 15, (2006), pàg. 257-267. <http://www.elmundo.es/hemeroteca>
<http://www.elmundo.es/sociedad/unidadeditorial/principiosideologicos.html>.
- Observatorio Permanente de la Imagen Exterior de España en la Prensa Internacional, Real Instituto Elcano (2n trimestre 2006).
http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Elcano_es/Zonas_es/DT23-2006
- Associació Globalízate, Anàlisi de les 100 primeres portades de l'any del periòdic El Mundo (2006).
<http://www.Globalízate.org>
- CAZAUX, D., «La Argentina, en la prensa española», *Revista Latina de Comunicación Social*, (2000).
<http://www.ull.es/publicaciones/latina/Argentina2000/03casaux.htm>

Fonts bibliogràfiques del diari *El Mundo*

- AFP, «Argelia: Marcha contra el acuerdo firmado en Roma», Alger, 30-01-95.
- ALBIAC, G., «Extraño mundo», 20-10-95.
- ALEVI, A., El Mundo, «El histórico Ben Bella se reúne con el FIS en Ginebra para mediar en la crisis de Argelia», Ginebra, 7-09-94.
- ANÒNIM, «“Los problemas de Argelia sólo pueden ser tratados dentro del país”, aseguró la agencia de noticias estatal APS», Alger, 18-11-94.
- ANÒNIM, «Argelia, a un paso de la guerra civil», 31-10-94.
- ANÒNIM, «Argelia, frente a su gran contradicción», 31-01-94.
- ANÒNIM, «Argelia, violencia perpetua», 22-10-96.
- ANÒNIM, «Argelia: ¡Viva la muerte!», 28-12-94
- ANÒNIM, «Argelia: ¿espiral sin retorno?», 14-07-94.
- ANÒNIM, «Argelia: convocatoria teñida de sangre», 18-09-95.

- ANÒNIM, «Argelia: dudas y esperanzas», 18-11-95.
- ANÒNIM, «Argelia: el lado oscuro de la democracia», 28-11-96.
- ANÒNIM, «Argelia: el terror como argumento», 30-12-94.
- ANÒNIM, «Argelia: objetivo, las mujeres», 14-03-95.
- ANÒNIM, «Argelia: violencia y represión, un túnel sin salida», 29-03-95.
- ANÒNIM, «Atentados en nombre de Alá», 13-10-94.
- ANÒNIM, «Balladur: con el terror no se negocia», 27-12-94.
- ANÒNIM, «De la censura a las bombas», 12-02-96.
- ANÒNIM, «El círculo vicioso de Argelia», 31-12-96.
- ANÒNIM, «El FIS insta a los gobiernos extranjeros a aislar al régimen argelino», Alger, 30-11-94.
- ANÒNIM, «El FIS no dialogará con Argel, según afirma uno de sus dirigentes», el Caire, 18-09-94.
- ANÒNIM, «El fracaso del diálogo pone Argelia al borde de la guerra civil», 28-01-94.
- ANÒNIM, «El fundamentalismo argelino sigue matando a ciegas», 24-10-94.
- ANÒNIM, «El fundamentalismo y sus fundamentos», 4-08-94.
- ANÒNIM, «El integrismo, contra Argelia», 4-08-95.
- ANÒNIM, «El ministro de Defensa argelino, único candidato a la Presidencia», París, 29-01-94.
- ANÒNIM, «El presidente argelino asegura que el “diálogo nacional” es “inoslayable”», Alger, 21-09-94.
- ANÒNIM, «Fundamentalismo y periodismo», 15-09-95.
- ANÒNIM, «Golpe a los islamistas en Francia y Argelia», 9-11-94.
- ANÒNIM, «Impresiones: Argelia: muerte al extranjero», 12-07-94.
- ANÒNIM, «Impresiones: Dificil camino del diálogo en Argelia», 15-09-94.
- ANÒNIM, «La violencia triunfa en Argelia en el aniversario de su independència», 2-11-94.
- ANÒNIM, «Los radicales islámicos del GIA atentan contra 400 centros de enseñanza en Argelia», Alger, 22-08-94.
- ANÒNIM, «Los socialistas argelinos se retiran de las conversaciones con Zerual», Alger, 7-08-96.
- ANÒNIM, «Madani condiciona el diálogo con Argel a la liberación de los miembros del FIS», París, 2-09-94.
- ANÒNIM, «París, bajo el terror integrista», 18-10-95.
- ANÒNIM, «Provocación de los integristas a Francia», 26-12-94.
- ANÒNIM, «Ramadán sangriento en Argelia, ¿prólogo de la guerra civil?», 31-01-95.
- ANÒNIM, «Silencio ante las conversaciones de la oposición en Roma», Alger, 20-11-94.
- ANÒNIM, «Volcán argelino: violencia en la calle, división en el Ejército», 20-03-94.
- ANÒNIM, «Zerual abre la primera ronda de diálogo político en Argelia», Algèria, 16-07-96.
- ANÒNIM, «Zerual cumplió su objetivo», 17-11-95.
- ANÒNIM, «Zerual llama al voto masivo», Alger, 22-10-96.
- BENMOHAMED, A., «Advertencia del Ejército argelino a los partidos», Alger, 18-01-94.
- BENMOHAMED, A., «Argel libera a cientos de presos políticos», Alger, 20-01-94.
- BENMOHAMED, A., «El ACS otorga poderes excepcionales al general Liamin Zerual para dirigir la transición de Argelia», Alger, 31-01-94.
- BENMOHAMED, A., «Zerual se proclama un hombre de «ruptura y diálogo» al asumir su cargo», Alger, 01-02-94.
- BLAU, J. L., «Tres años de un baño de sangre», Alger, 11-01-95.
- CATALÁN, G., «Abdelaziz Bouteflika, ex ministro de Exteriores, se perfila como el próximo presidente de Argelia», Alger, 25-01-94.
- CATALÁN, G., «Argelia teme el fracaso de la Conferencia de Reconciliación Nacional», Alger, 24-01-94.
- CATALÁN, G., «El régimen argelino intenta evitar el fracaso total de la Conferencia Nacional del Diálogo», Alger, 26-01-94.

- CATALÁN, G., «La Presidencia colegiada argelina fracasa en su intento de legitimar su régimen antidemocrático», Alger, 28-01-94.
- E. U., «El regreso del “Partido de Dios”», 15-09-94.
- EFE, «Argelia: los partidos rechazan las reformas», Alger, 25-10-96.
- EFE, «Los integristas provocan 11 muertos en el ataque a un autobús en Argelia», Alger, 12-01-95.
- EFE, «Los partidos políticos de Argelia inician en Italia una conferencia desautorizada por el Gobierno militar», Argel/Roma, 22-11-94.
- GANMI, L., «Zerual pide a los rebeldes musulmanes un alto el fuego», Tunis, 17-04-95.
- GOSCH, C., «“Oferta de paz” de la oposición argelina», Roma, 14-01-95.
- MEDJOUB, T., «El laberinto de los grupos islamistas radicales argelinos», Alger, 25-01-94.
- NART, J., «Hoy lunes. Argelia: La fuerza de la Historia», 7-11-94.
- OSTOS, M., «El Gobierno y la oposición argelinos reanudan las conversaciones sin el FIS», Alger, 20-09-94.
- OSTOS, M., «Zerual anuncia que las elecciones legislativas se celebrarán en 1997», Alger, 6-05-96.
- OSTOS, M., «Zerual realizará nuevas concesiones al FIS para que participe en el diálogo», Alger, 22-09-94.
- PERCEVAL, J. L., «Argelia discute su normalización política», Rabat, 15-09-96.
- PERCEVAL, J. L., «El consejo supremo del partido decidirá, probablemente hoy mismo, si se sienta a negociar con las autoridades argelinas», Rabat, 16-09-94.
- PERCEVAL, J. L., «El FIS tacha de «insuficiente» la excarcelación de Madani y pide más liberaciones para negociar», Rabat, 15-09-94.
- PERCEVAL, J. L., «El presidente argelino retoma el diálogo con la oposición», Rabat, 15-07-96.
- PERCEVAL, J. L., «Los “erradicadores” promueven las milicias de autodefensa y el GIA se atribuye todos los recientes crímenes», Rabat, 21-02-95.
- PERCEVAL, J. L., «Madani y Belhach se encuentran en paradero desconocido desde el Día de la Independencia», Rabat, 4-10-94.
- PERCEVAL, J. L., «Madani y Belhach se encuentran en paradero desconocido desde el Día de la Independencia», Rabat, 15-10-94.
- PERCEVAL, J. L., «Un coche bomba mata a 15 personas y hiere a 78 en un mercado argelino», Rabat, 28-09-96.
- PERCEVAL, J. L., «Zerual reanuda el diálogo en Argelia», Rabat, 7-04-96.
- ROJO, A., «Argelia se encamina hacia la guerra total», Alger, 31-10-94.
- ROJO, A., «Temor a una ola de atentados en el día de la independencia argelina», Alger, 26-10-94.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Document I

Proclamació del 14 de gener de 1992, en què s'institueix l'Alt Comitè d'Estat (ACE)

Davant del buit institucional provocat per la dimissió del president Chadli Bendjedid i la dissolució de l'Assemblea Nacional, l'Alt Consell de Seguretat, com a institució constitucional, proclama, el 14 de gener de 1992, la creació de l'Alt Comitè d'Estat (ACE), format per cinc membres que han d'exercir tots els poders constitucionals del president de la República. L'ACE està presidit per Muhammad Boudiaf, habilitat a exercir el conjunt dels poders dedicats al president de la República per la Constitució algeriana. L'ACE està compost pel president esmentat i per quatre membres més: Khaled Nezzar, Ali Haroun, ministre dels Drets Humans, Ali Kafi, secretari general de l'Organització Nacional de Moudjahidines, i Tedjini Hadam.

64	JOURNAL OFFICIEL DE LA RÉPUBLIQUE ALGERIENNE N° 03	15 janvier 1992
----	--	-----------------

RÉPUBLIQUE ALGERIENNE DEMOCRATIQUE ET POPULAIRE

AU NOM DE DIEU, LE CLEMENT, LE MISERICORDIEUX

**PROCLAMATION DU 14 JANVIER 1992 INSTITUANT
UN HAUT COMITE D'ETAT**

—♦—

Le Haut conseil de sécurité, en tant qu'institution constitutionnelle comptant parmi ses membres les autorités des institutions visées aux articles 24, 75, 79, 129 et 130 de la Constitution, réuni en session permanente depuis le dimanche 12 janvier 1992,

- 1) *Considérant la déclaration du Conseil Constitutionnel selon laquelle la Constitution ne prévoit pas le cas de conjonction de la vacance de l'Assemblée populaire nationale par dissolution et la vacance de la Présidence de la République par démission,*
- 2) *En application de la déclaration du Conseil Constitutionnel, notamment en son dernier paragraphe précisant qu'il incombe aux institutions investies des pouvoirs constitutionnels en vertu des articles 24, 75, 79, 129, 130 et 153 de la Constitution de veiller à la continuité de l'Etat et de réunir les conditions nécessaires au fonctionnement normal des institutions et de l'ordre constitutionnel,*
- 3) *Rappelant sa déclaration du 12 janvier 1992,*
- 4) *Suite à la réunion consultative qui s'est tenue le 14 janvier 1992 au Palais du Gouvernement entre les institutions visées aux articles 24, 75, 79, 129, 130 et 153 de la Constitution,*
 - *Après consultations et débats,*
 - Le Conseil Constitutionnel et le Président de la Cour suprême consultés,*
 - Le Chef du Gouvernement entendu,*

DECLARE

- *que la situation exceptionnelle que traverse le pays ne saurait perdurer sans risques graves pour l'Etat et la République,*
- *que la continuité de l'Etat exige de pallier la vacance de la Présidence de la République par l'institution de tel organe de suppléance disposant de tous les pouvoirs et attributs dévolus par la Constitution au Président de la République,*

PROCLAME

- 1 — *Il est institué un Haut Comité d'Etat composé de cinq membres :*
 - *Mohammed BOUDIAF, Président,*
 - *Khaled NEZZAR, membre,*
 - *Ali KAFI, membre,*
 - *Tedjini HADDAM, membre,*
 - *Ali HAROUN, membre.*

RÉPUBLIQUE ALGERIENNE DÉMOCRATIQUE ET POPULAIRE

AU NOM DE DIEU, LE CLEMENT, LE MISERICORDIEUX

PROCLAMATION DU 14 JANVIER 1992 INSTITUANT
UN HAUT COMITÉ D'ÉTAT

Le Haut conseil de sécurité, en tant qu'institution constitutionnelle comptant parmi ses membres les autorités des institutions visées aux articles 24, 75, 79, 129 et 130 de la Constitution, réuni en session permanente depuis le dimanche 12 janvier 1992,

1) Considérant la déclaration du Conseil Constitutionnel selon laquelle la Constitution ne prévoit pas le cas de conjonction de la vacance de l'Assemblée populaire nationale par dissolution et la vacance de la Présidence de la République par démission,

2) En application de la déclaration du Conseil Constitutionnel, notamment en son dernier paragraphe précisant qu'il incombe aux institutions investies des pouvoirs constitutionnels en vertu des articles 24, 75, 79, 129, 130 et 153 de la Constitution de veiller à la continuité de l'Etat et de réunir les conditions nécessaires au fonctionnement normal des institutions et de l'ordre constitutionnel,

3) Rappelant sa déclaration du 12 janvier 1992,

4) Suite à la réunion consultative qui s'est tenue le 14 janvier 1992 au Palais du Gouvernement entre les institutions visées aux articles 24, 75, 79, 129, 130 et 153 de la Constitution,

— Après consultations et débats,

Le Conseil Constitutionnel et le Président de la Cour suprême consultés,

Le Chef du Gouvernement entendu,

DECLARE

— que la situation exceptionnelle que traverse le pays ne saurait perdurer sans risques graves pour l'Etat et la République,

— que la continuité de l'Etat exige de pallier la vacance de la Présidence de la République par l'institution de tel organe de suppléance disposant de tous les pouvoirs et attributs dévolus par la Constitution au Président de la République,

PROCLAME

1 — Il est institué un Haut Comité d'Etat composé de cinq membres :

- Mohammed BOUDIAF, Président,*
- Khaled NEZZAR, membre,*
- Ali KAFI, membre,*
- Tedjini HADDAM, membre,*
- Ali HAROUN, membre.*

Document II**El Decret presidencial núm. 92-39, del 4 de febrer de 1992, relatiu a les atribucions i a les modalitats d'organització i del funcionament del Consell Consultiu Nacional**

El president de l'ACE, Muhammad Boudiaf, signa totes les disposicions instaurades en el Decret presidencial núm. 92-39, del 4 de febrer de 1992, relatiu a les atribucions i a les modalitats d'organització i del funcionament del Consell Consultiu Nacional. En aquest text s'exposen cinc títols: el primer, «Attributions-siège», segon «Composition», tercer, «Organisation», quart «Fonctionnement», cinquè «Dispositions particulières et finales».

Décret présidentiel n° 92-39 du 4 février 1992 relatif aux attributions et aux modalités d'organisation et de fonctionnement du Conseil Consultatif National**Le Président du Haut Comité d'Etat,**

Vu la Constitution et notamment ses articles 74-6è, et 111-1er;

Vu la déclaration du Conseil Constitutionnel du 11 janvier 1992;

Vu la proclamation du 14 janvier 1992, instituant un Haut Comité d'Etat;
 Vu la délibération n° 92-01 / HCE du 19 janvier 1992 habilitant le Président du Haut Comité d'Etat à signer tous actes réglementaires et individuels et présider le Conseil des ministres;
 Après délibération du Haut Comité d'Etat;

Décrète

Article 1er – Le présent décret a pour objet de fixer les attributions et les modalités d'organisation et de fonctionnement du Conseil Consultatif National, prévu par l'alinéa 6 de la proclamation du 14 janvier 1992 susvisée et dénommée ci-après le Conseil.

TITRE 1

ATTRIBUTIONS – SIEGE

Article 2 – Le conseil, chargé d'assister le Haut Comité d'Etat dans l'accomplissement de sa mission, contribue, sous l'autorité de ce dernier et à titre consultatif, à toute étude, analyse et évaluation sur les questions relevant de la compétence du Haut Comité d'Etat. Il formule toute proposition concourant à la continuité de l'Etat et à la réunion des conditions nécessaires au fonctionnement normal des institutions et de l'ordre constitutionnel.

Article 3 – Dans le cadre des dispositions de l'article 2 ci-dessus, le Conseil est chargé:

- d'étudier et d'examiner les questions relevant du domaine d'ordre ou de caractère législatif dont il peut être saisi par le Haut Comité d'Etat,
- d'émettre, sur saisine du Haut Comité d'Etat des avis et recommandations sur des questions d'intérêt ou de portée nationale relevant des pouvoirs et prérogatives conférés au Haut Comité d'Etat et d'élaborer dans ce cadre tout rapport y afférent,
- d'initier après accord préalable du Haut Comité d'Etat, toute étude, analyse et évaluation sur des questions déterminées d'intérêt ou de portée nationale.

Article 4 – Pour l'exercice de ses attributions, le Conseil est habilité à procéder à toute consultation auprès des administrations et organismes publics ainsi qu'auprès de toute autre personne physique ou morale de droits publics ou privé suivant les modalités fixées par le règlement intérieur.

Article 5 – Le siège du Conseil est fixé à Alger.

TITRE II

COMPOSITION

Article 6 – Le Conseil comprend soixante (60) membres désignés de manière à assurer une représentation objective et équilibrée de l'ensemble des forces sociales dans leur diversité et sensibilité. Ils sont investis par décret présidentiel.

Article 7 – Par application des dispositions de l'article 6 ci-dessus, les membres du Conseil sont choisis parmi les personnes de nationalité algérienne appartenant au monde du travail, de l'économie, de

l'éducation, de la jeunesse, de la culture, de la science et de la théologie, ainsi qu'aux différents secteurs de l'activité nationale, publics et privés, au mouvement associatif, à la communauté algérienne à l'étranger, et, de manière plus générale, parmi les personnes dont les compétences, les aptitudes ou l'expérience sont de nature à apporter une contribution constructive aux travaux du Conseil.

Article 8 – Le Conseil regroupe en son sein des membres:

- réputés ou connus pour leur compétence ou ayant une audience ou crédibilité dans leur domaine d'action,
- animés de convictions, d'abnégation et de dévouement pour la cause nationale,
- libres de toute responsabilité organique au sein d'un parti politique, association ou groupement et affiliés à un parti politique ou en relevant.

Article 9 – Ne peuvent être désignés en qualité de membres du Conseil des personnes:

- ayant eu un comportement contraire aux intérêts de la guerre de libération nationale
- convaincues d'acquisition illicite de patrimoine ou d'obtention frauduleuse de privilèges,
- convaincues d'intelligence avec des forces politiques ou idéologiques étrangers.

TITRE III ORGANISATION

Article 10 – Le Conseil est organisé en sections dont le nombre et les compétences sont déterminés par le règlement intérieur.

Chaque section désigne en son sein un rapporteur.

Article 11 – Les avis et recommandations du Conseil sont arrêtés en séance plénière; Ils sont l'objet de rapports communiqués au Haut Comité d'Etat.

Les débats au sein du Conseil sont libres.

Article 12 – Le Conseil est doté d'un bureau composé des rapporteurs des sections.

Article 13 – Le bureau élit en son sein un président, chargé d'animer et de coordonner les travaux du conseil et de veiller au respect du règlement intérieur.

TITRE IV FONCTIONNEMENT

Article 14 – Outre les dispositions du présent décret, les modalités de fonctionnement du Conseil sont déterminées par le règlement intérieur.

Article 15 – Le Conseil délibère sur son règlement intérieur. Le règlement intérieur est approuvé par décret présidentiel.

Article 16 – Le Conseil se réunit en session ordinaire une fois par mois sur convocation de son président.

Il peut se réunir en session extraordinaire chaque fois que nécessaire à la demande du Haut Comité d'Etat ou de son bureau.

Article 17 – Pour l'exercice de ses attributions, le Conseil peut solliciter tout document, information ou renseignement auprès de toute administration ou organisme publics concernés.

Toutefois, l'accès aux documents, informations et renseignements, classifiés est soumis à autorisation de l'autorité compétente.

Article 18 – Le Conseil est doté d'un secrétariat administratif et technique chargé sous l'autorité du président:

- de préparer et d'organiser les travaux,
- de tenir les dossiers,
- d'assurer le classement des documents et archives,
- et de manière générale, d'assurer toute tâche administrative ou technique liée aux travaux du Conseil.

Article 19 – Outre le secrétariat administratif et technique, le Conseil dispose de moyens humains, matériels et financiers nécessaires à l'accomplissement de ses missions.

TITRE V

DISPOSITIONS PARTICULIERES ET FINALES

Article 20 – Les membres du Conseil sont soumis à l'obligation de secret pour tout fait ou information porté à leur connaissance en raison de leur qualité de membre du Conseil ou à l'occasion de l'exercice de celle-ci,

Ils sont en outre astreints à une obligation de réserve.

Article 21 – La qualité de membre du Conseil n'est pas rémunérée.

Toutefois les membres du Conseil bénéficient d'un régime indemnitaire déterminé par le règlement intérieur.

Article 22 – La position administrative et statutaire des agents du secteur public et des fonctionnaires, membres du Conseil, est déterminée par les autorités administratives dont ils relèvent.

En cas de position de détachement, ils continuent de relever organiquement et statutairement de leur administration et corps d'origine, dans les conditions fixées par la réglementation en vigueur.

Un décret exécutif précisera, en tant que de besoin, les modalités d'application du présent article.

Article 23 – Les avis, recommandations, rapports et conclusions du Conseil peuvent faire l'objet de publication et de diffusion selon les modalités fixées par le règlement intérieur.

Article 24 – Les dispositions du présent décret, seront en tant que de besoin, précisées par décret présidentiel.

Article 25 – Le présent décret sera publié au journal officiel de la République algérienne démocratique et populaire.

Fait à Alger, le 4 février 1992

Mohamed BOUDIAB

Document III

La Plataforma de Sant Egidí

Els **partits de l'oposició algeriana** prenen la iniciativa d'encetar el diàleg amb el poder. El seu objectiu era establir un diàleg per aconseguir una etapa de transició cap a la democràcia. Es reuneixen sota els auspicis de la Comunitat Cristiana de Sant Egidí. El conjunt dels partits presents signen un document, denominat **Plataforma de Roma**. Segons els partits, aquesta plataforma està considerada com una base per al diàleg i la reconciliació nacional. El document sorgit de la Plataforma també es coneix com a Contracte nacional. Els partits que signen el Contracte nacional són: l'FLN, el FIS, l'FFS, l'MDA, el PT (**Partit dels Treballadors**), el JMC (Moviment de la Joventut Musulmana), el **Moviment Nahda** i la Lliga Algeriana de Defensa dels Drets Humans (LADDH). Aquest acord subscriu un conjunt de principis: el respecte pels drets humans i la democràcia multipartidista, el rebuig de la dictadura i el govern de l'exèrcit, el reconeixement de l'islam i de les identitats ètniques dels pobles **àrab i berber** com a aspectes essencials de la identitat nacional algeriana, la petició de llibertat per als líders del FIS i la fi de les tortures i homicidis extrajudicials per part de tots els bans.

Le Contrat National - Plate Forme pour une Solution Politique et Pacifique de La Crise Algérienne - Rome 13 Janvier 1995 (Texte Intégral)

Texte intégral de la plate-forme portant « contrat national » et sanctionnant la rencontre de huit partis algériens d'opposition à Rome, organisée par l'association catholique Sant'Egidio, du 8 au 13 janvier 1995.

Les partis de l'opposition algérienne, réunis à Rome auprès de la Communauté de San Egidio, déclarent en ce 13 janvier 1995:

L'Algérie traverse aujourd'hui une épreuve tragique sans précédent.

Plus de trente ans après avoir chèrement payé son indépendance, le peuple n'a pas pu voir se réaliser les principes et tous les objectifs du 1er novembre 1954 et a vu s'éloigner progressivement tous les espoirs nés après octobre 1988.

Aujourd'hui le peuple algérien vit un climat de terreur jamais égalé, aggravé par des conditions sociales et économiques intolérables. Dans cette guerre sans images: séquestrations, disparitions, assassinats, torture systématisée, mutilations et représailles sont devenus le lot quotidien des Algériennes et des Algériens.

Les conséquences des événements de juin 1991 et du coup d'Etat du 11 janvier 1992, l'interruption du processus électoral, la fermeture du champ politique, la dissolution du FIS, l'instauration de l'état d'urgence et les mesures répressives et les réactions qu'elles ont suscitées, ont engendré une logique d'affrontement.

Depuis, la violence n'a cessé de s'amplifier et de s'étendre. Les tentatives du pouvoir de créer des milices au sein de la population marquent une nouvelle étape dans la politique du pire. Les risques de guerre civile sont réels, menaçant l'intégrité physique du peuple, l'unité du pays et la souveraineté nationale.

L'urgence d'une solution globale, politique et équitable s'impose afin d'ouvrir d'autres perspectives à une population qui aspire à la paix et à la légitimité populaire.

Le pouvoir n'a initié que de faux dialogues qui ont servi de paravents à des décisions unilatérales et à la politique du fait accompli.

Une véritable négociation reste l'unique moyen de parvenir à une issue pacifique et démocratique.

A - Cadre: valeurs et principes

Les participants s'engagent sur la base d'un contrat national dont les principes sont les suivants et sans l'acceptation desquels aucune négociation ne serait viable:

- La déclaration du 1er novembre 1954: "la restauration de l'Etat algérien souverain démocratique et social dans le cadre des principes de l'islam (art 1)";
- Le rejet de la violence pour accéder ou se maintenir au pouvoir;
- Le rejet de toute dictature quelle que soit sa nature ou sa forme et le droit du peuple à défendre ses institutions élues;
- Le respect et la promotion des droits de la personne humaine tels qu'énoncés par la Déclaration universelle, les pactes internationaux sur les droits de l'homme, la Convention internationale contre la torture et consacré par les textes légaux;
- Le respect de l'alternance politique à travers le suffrage universel;
- Le respect de la légitimité populaire. Les institutions librement élues ne peuvent être remises en cause que par la volonté populaire;
- La primauté de la loi légitime;
- La garantie des libertés fondamentales, individuelles et collectives quelles que soit la race, le sexe, la confession et la langue;

- La consécration du multipartisme;
- La non implication de l'armée dans les affaires politiques. Le retour à ses attributions constitutionnelles de sauvegarde de l'unité et de l'indivisibilité du territoire national;
- Les éléments constitutifs de la personnalité algérienne sont l'islam, l'arabité et l'amazighité; la culture et les deux langues concourant au développement de cette personnalité doivent trouver dans ce cadre unificateur leur place et leur promotion institutionnelle, sans exclusion ni marginalisation;
- La séparation des pouvoirs législatif, exécutif, et judiciaire;
- La liberté et le respect des confessions.

B - Mesures devant précéder les négociations

- La libération effective des responsables du FIS et de tous les détenus politiques. Assurer aux dirigeants du FIS tous les moyens et garanties nécessaires leur permettant de se réunir librement entre eux et avec tous ceux dont ils jugent la participation nécessaire à la prise de décisions.
- L'ouverture du champ politique et médiatique. L'annulation de la décision de dissolution de FIS. Le plein rétablissement des activités de tous les partis.
- La levée des mesures d'interdiction et de suspension des journaux des écrits et des livres, prises en application du dispositif d'exception.
- La cessation immédiate, effective et vérifiable de la pratique de la torture.
- L'arrêt des exécutions des peines capitales, des exécutions extrajudiciaires et des représailles contre la population civile.
- La condamnation et l'appel à la cessation des exactions et des attentats contre les civils, les étrangers et la destruction des biens publics.
- La constitution d'une commission indépendante pour enquêter sur ces actes de violences et les graves violations des Droits de l'homme.

C - Rétablissement de la paix

Une dynamique nouvelle pour la paix implique un processus graduel, simultané et négocié comprenant:

- d'une part, des mesures de détente réelle: fermeture des camps de sûreté, levée de l'état d'urgence et abrogation du dispositif d'exception;
- et d'autre part, un appel urgent et sans ambiguïté pour l'arrêt des affrontements. Les Algériennes et les Algériens aspirent au retour de la paix civile. Les modalités d'application de cet engagement seront déterminées par les deux parties en conflit avec la participation active des autres partis représentatifs.

Cette dynamique exige la participation pleine et entière des forces politiques représentatives et pacifiques. Celles-ci sont en mesure de contribuer au succès du processus en cours et assure l'adhésion de la population.

D - Le retour à la légalité constitutionnelle

Les partis s'engagent à respecter la Constitution du 23 février 1989. Son amendement ne peut se faire que par les voies constitutionnelles.

E - Le retour à la souveraineté populaire

Les parties prenantes aux négociations doivent définir une légalité transitoire pour la mise en oeuvre et la surveillance des accords. Pour cela, elles doivent mettre en place une Conférence nationale dotée de compétences réelles, composée du pouvoir effectif et des forces politiques représentatives.

Cette Conférence définira:

- les structures transitoires, les modalités et la durée d'une période de transition, la plus courte possible devant aboutir à des élections libres et pluralistes qui permettent au peuple le plein exercice de sa souveraineté;
- la liberté de l'information, le libre accès aux médias et les conditions du libre choix du peuple doivent être assurés;
- le respect des résultats de ce choix doit être garanti.

F – Garanties

Toutes les parties prenantes à la négociation sont en droit d'obtenir des garanties mutuelles. Les partis, tout en gardant leur autonomie de décision:

- s'opposent à toute ingérence dans les affaires internes de l'Algérie;
- dénoncent l'internationalisation de fait qui est le résultat de la politique d'affrontement menée par le pouvoir;
- demeurent convaincus que la solution de la crise ne peut être que l'oeuvre exclusive des Algériens et doit concrétiser en Algérie;
- s'engagent à mener une campagne d'information auprès de la communauté internationale pour faire connaître l'initiative de cette plate-forme et lui assurer un soutien;
- décident de lancer une pétition internationale pour appuyer l'exigence d'une solution politique et pacifique en Algérie;
- appellent la communauté internationale à une solidarité agissante avec le peuple algérien;

- décident de maintenir les contacts entre eux en vue d'une consultation et d'une concertation permanentes.

Les signataires:

- Pour la Ligue algérienne de défense des droits de l'homme, Abdenour Ali Yahia.
- Pour le Front de libération nationale (FLN), Abdelhamid Mehri.
- Pour le Front des forces socialistes (FFS), Hocine Aït Ahmed et Ahmed Djeddaï.
- Pour le Front islamique du salut (FIS), Rabah Kebir et Anouar Haddam.
- Pour le Mouvement pour la démocratie en Algérie, Ahmed Ben Bella et Khaled Bensmaïn.
- Pour le Parti des travailleurs, Louiza Hanoune.
- Pour le Mouvement de la renaissance islamique (Ennahda), Abdallah Djaballah.
- Pour Jazaïr musulmane contemporaine, Ahmed Ben Mohammed.

Source: Front des Forces Socialistes - Site Officiel. <http://www.ffc-dz.com/Le-Contrat-National-Plate-Forme.html>

Document IV

La reforma constitucional adoptada pel referèndum del 28 de novembre de 1996

L'article 42 reconeix el dret a crear partits polítics, però s'impedeix que aquests partits siguin fundats sobre una base religiosa, lingüística, racial, de sexe, corporativista o regional.

La Constitution Algérienne

Constitution révisée et adoptée par référendum du 28 Novembre 1996

Notamment, le chapitre IV, l'article 42

CHAPITRE IV: DES DROITS ET DES LIBERTES

Article 42: Le droit de créer des partis politiques est reconnu et garanti.

Ce droit ne peut toutefois être invoqué pour attenter aux libertés fondamentales, aux valeurs et aux composantes fondamentales de l'identité nationale, à l'unité nationale, à la sécurité et à l'intégrité du territoire national, à l'indépendance du pays et à la souveraineté du peuple ainsi qu'au caractère démocratique et républicain de l'état.

Dans le respect des dispositions de la présente Constitution, les partis politiques ne peuvent être fondés sur une base religieuse, linguistique, raciale, de sexes, corporatistes ou régionaux.

Les partis politiques ne peuvent recourir à la propagande partisane portant sur les éléments mentionnés à l'alinéa précédent.

Toute obédience des partis politiques, sous quelle que forme que ce soit à des intérêts ou parties étrangers est proscrite.

Aucun parti politique ne peut recourir à la violence ou à la contrainte, quelles que soient la nature ou les formes de celles-ci.

D'autres obligations et devoirs sont prescrits par la loi.

CRONOLOGIA DEL CONFLICTE

1990

- **Juny de 1990**

Es convoquen les eleccions municipals algerianes de les quals el FIS surt com a clar guanyador.

1991

- **25 de maig de 1991**

El FIS crida el poble algerià a una vaga general indefinida. Amb aquesta vaga, el FIS protesta pel traçat de les circumscripcions electorals (que afavoreix clarament l'FLN i crida a la realització d'eleccions presidencials anticipades).

- **Juny de 1991**

El president del FIS, Abbassi Madani, i el vicepresident d'aquest partit, Ali Belhaj, són detinguts. El juliol de 1992 seran condemnats a 12 anys de presó.

- **Desembre de 1991**

Es fa la primera ronda de les eleccions legislatives algerianes en les quals el FIS obté el 24,54 % dels vots i el Front d'Alliberament Nacional (FLN) (segon partit més votat) el 12,17 % dels vots. La distribució d'escons en funció dels resultats obtinguts hauria fet possible que el FIS aconseguís 188 escons dels 232 escons dels quals constava l'Assemblea Popular Nacional.

1992

- **11 de gener de 1992**

Cessament del president de la República, Chadli Bendjedid.

- **12 de gener de 1992**

El procés electoral iniciat al final de 1991, que havia donat la victòria al FIS en la primera volta, és anul·lat.

- **16 de gener de 1992**

L'Alt Consell de Seguretat (que constitucionalment té funcions consultives) elegeix un govern interí: l'Alt Comitè d'Estat (ACE). L'ACE serà presidit per un expositor al règim de l'FLN, Mohamed Boudiaf. Però és l'Exèrcit el veritable actor que controla Boudiaf des de l'ombra.

- **Febrer de 1992**

El Govern algerià continua la seva tasca de persecució dels dirigents del FIS. El febrer de 1992, Abdelkader Hachani, que actua com a substitut de l'empresonat president Abbassi, és detingut.

- **9 de febrer de 1992**

Es proclama l'estat d'emergència al país. Aquesta situació es prorrogarà *sine die* un any després, el 6 de febrer de 1993.

- **Març de 1992**

Il·legalització del FIS. La justificació? Que estava vulnerant la llei sobre par-

tits polítics que especificava que cap partit havia de basar-se en una sèrie d'elements entre els quals estava la religió. Els partits que no complissin amb allò estipulat legalment serien, en principi, il·legalitzats.

- **Juny de 1992**

El president Boudiaf és assassinat per un membre de la seguretat de l'Estat. Serà substituït per Alí Kafi (excoronel) al capdavant de la presidència col·legiada algeriana.

1993

S'inicia una nova fase en la trajectòria política algeriana. L'autoritat governamental, davant la manca de credibilitat nacional i la inestabilitat del país, decideix recórrer a un discurs que es basarà en la promesa de la transició cap a la democràcia. Però el procés només comptarà amb la presència dels grups progovernamentals.

Els atemptats terroristes se succeeixen. S'arriben a calcular entre 30 i 60 morts diaris. Entre les víctimes dels atemptats hi ha intel·lectuals, periodistes, dones, etc.

- **6 de febrer de 1993**

Es prorroga l'estat d'emergència proclamat un any abans. La justificació a aquesta ampliació temporal de l'estat d'emergència és la persistència del terrorisme.

- **13 de març de 1993**

L'Alt Comitè d'Estat (ACE) anuncia l'inici del que, segons Gema Martín, es va anomenar com a diàleg polític amb l'oposició i les associacions polítiques.

Aquest fet implicava, formalment, un canvi de posició en la política de no-negociació portada a terme des del cop d'estat de 1992.

- **Octubre de 1993**

Es crea la Comissió per al Diàleg Nacional que, en principi, hauria de substituir l'ACE en la missió d'iniciar el diàleg amb les forces polítiques algerianes. Però només reuneix aquelles organitzacions més properes al poder.

1994

Al llarg de l'any 1994, el Govern de Liamine Zéroual tractarà d'establir una diàleg amb el FIS. Però tots els intents que es varen iniciar en aquesta direcció varen comptar amb l'oposició de sectors importants del règim i de les forces armades.

- **25-26 de gener de 1994**

S'aprova un nou període de transició de tres anys i un programa polític anomenat Plataforma de la Transició que tindrà entre els seus objectius, segons el Govern algerià, el de consolidar l'ordre constitucional i democràtic, i preparar el camí cap a un procés electoral. Aquestes mesures s'aproven en el marc d'una Conferència Nacional per al Diàleg de la qual no varen formar part, per diferents motius, els partits polítics representatius (aquells elegits a les eleccions legislatives de 1991).

- **31 de gener de 1994**

Liamine Zéroual (exministre de Defensa) substitueix Alí Kafi, al capdavant de la presidència col·legiada algeriana.

- **18 de maig de 1994**

Es va constituir el Consell Nacional de Transició (CNT) que pretenia realitzar funcions de Parlament. La repartició d'escons, en la qual el Moviment Social per la Pau (antic Hamas) va obtenir 5 escons, va enfortir, de cara a l'exterior, el discurs governamental de diàleg amb l'islamisme moderat, tolerant i progovernamental. Però tot i això, el CNT continuava sent un fòrum compost per partits sense representativitat política real. Els seus membres eren elegits pel poder militar resultant del cop d'estat de 1992. Començava a percebre's clarament una estratègia governamental basada en la cooptació de determinats sectors de l'islamisme moderat i en la transmissió cap a l'exterior d'una imatge de conciliació amb l'islamisme més col·laborador.

- **Maig de 1994**

Algèria signa un acord amb l'FMI.

- **Setembre de 1994**

Hi ha contactes entre el Govern i els líders del FIS que estaven empresonats a Algèria.

- **1 de novembre de 1994**

Liamine Zéroual anuncia el trencament del diàleg amb el FIS.

1995

- **13 de gener de 1995**

Se signa, sota els auspicis de la Comunitat Cristiana de Sant Egidi, la Plataforma de Roma o Plataforma per

una Solució Política Pacífica a la Crisi d'Algèria. La Plataforma de Roma és una base per al diàleg i la reconciliació nacional. El document sorgit de la Plataforma també es coneix com a Contracte Nacional. El Contracte Nacional serà signat pel FIS (Front Islàmic de Salvació), l'FFS (Front de Forces Socialistes), l'FLN (Front d'Alliberament Nacional), l'MDA (Moviment per a la Democràcia a Algèria), el PT (Partit dels Treballadors), el JMC (Moviment de la Joventut Musulmana), Moviment Nahda i la Lliga Algeriana de Defensa dels Drets Humans. Amb la Plataforma de Roma, el FIS, partits islàmics moderats i partits polítics no islàmics formaven un front comú que situava, a l'altra banda, el Govern sorgit del cop d'estat de 1992 i els partits polítics que hi donaven suport. D'aquesta manera, es trencava amb la dinàmica de confrontació bipolar govern/islamistes, ja que la Plataforma estava composta per diverses opcions polítiques i diferents visions de les relacions Estat/religió. El poder algerià va rebre la signatura del Contracte Nacional com un greu revés tant des del punt de vista nacional com des del punt de vista internacional i va acusar els signants del Contracte de traïdors.

- **16 de novembre de 1995**

Liamine Zéroual és elegit president de la República en unes eleccions presidencials qualificades per l'oposició com a fraudulentos.

1996

Comencen les massacres de civils atribuïdes als Grups Islàmics Armats (GIA).

- **Maig de 1996**

Inici de les negociacions entre l'Exèrcit algerià (general Mohamed Boughaba) i Madani Mezrag (emir de l'EIS). Aquestes negociacions, de caràcter secret, es varen dur a terme al llarg de l'any, i varen tenir com a resultat, la treva unilateral de l'EIS que va entrar en vigor l'1 d'octubre de 1997.

- **Novembre de 1996**

Aprovació de la nova Constitució algeriana que augmenta els poders presidencials.

1997

Les matances varen continuar durant aquest any, algunes ONG com Amnistia Internacional parlen d'unes 2.000 víctimes. Aquestes massacres es cometien sobretot a les zones de Medea i Blida, així com al voltant de la capital algeriana, Alger. Aquestes són, d'altra banda, les zones més militaritzades del país. Aquest fet va qüestionar la tasca de l'Exèrcit i es va assenyalar les forces de seguretat de l'Estat com a actors (passius o actius) de les matances. Els Grups Islàmics Armats varen assumir l'autoria de determinades matances, assassinats selectius de civils i militars, etc. Els segrestos, les desaparicions, etc. varen continuar.

- **5 de juny de 1997**

Eleccions legislatives. Els resultats no comporten cap risc per a l'estructura de poder algeriana. L'Agrupació Nacional Democràtica és el partit guanyador, seguit pel Moviment Social per la Pau, el partit islamista moderat que dóna suport al poder.

- **Juliol de 1997**

El Govern de Zeroual allibera els líders del Front Islàmic de Salvació (FIS), Abassi Madani i Abdelkader Hachani. És una mostra de bona voluntat que obtindrà resposta des del braç armat del FIS (l'EIS), quan mesos més tard (octubre de 1997) declari una treva unilateral.

- **28 d'agost de 1997**

Es va produir la pitjor massacre d'aquell any al sud d'Algèria, a la localitat de Sidi Rais. Varen morir més de 300 persones i 100 persones més varen resultar ferides.

- **5 de setembre de 1997**

Massacre a Sidi Youssef, més de 60 persones varen ser assassinades. Tot i que es va avisar del fet a les forces de seguretat aquestes no varen aparèixer.

- **22/23 de setembre de 1997**

Més de 200 persones varen perdre la vida a Bentalha, al sud d'Alger. Com en altres massacres, les forces de seguretat no varen intervenir i no es varen trobar els culpables.

- **1 d'octubre de 1997**

Inici de la treva de l'EIS. Aquesta treva es pot considerar com a unilateral i en relació amb l'Exèrcit. Des d'aquesta data se suposa que l'EIS combat els Grups Islàmics Armats (GIA).

1998

La situació de violència es va mantenir durant tot aquest any. L'acció dels grups islàmics armats, de l'Exèrcit i de

les milícies armades va mantenir aterrida la població.

- **Gener de 1998**

Massacre a Relizane (situada a l'oest d'Algèria) on varen morir aproximadament 200 persones.

- **Febrer de 1998**

Visita a Algèria d'un grup de parlamentaris europeus. Dos caps de les milícies algerianes (alcaldes algerians pertanyents a l'AND) varen ser arrestats acusats d'assassinat, segrest, etc. Varen ser ràpidament alliberats i no hi ha constància que hagin estat jutjats.

- **Agost de 1998**

Visita de la Comissió Soares (Nacions Unides) a Algèria (seguint una ruta oficial que no comprenia els llocs de les matances).

- **Octubre de 1998**

Liamine Zéroual (president de la República entre 1994 i 1999) anuncia la seva decisió d'abandonar el poder. La causa? Les seves desavinences públiques amb el cap de l'Estat major, el general Mohammed Lamari i també amb el cap de la Seguretat Militar, Tewfik Mediene.

- **Setembre de 1998**

Zeroual abandona la presidència algeriana.

1999

Durant el 1999 es varen continuar violant els drets humans a Algèria. Algunes organitzacions, com Amnistia Internacional, han concretat les seves

inquietuds sobre la situació en diversos informes.

- **14 d'abril de 1999**

Els sis candidats a la presidència algeriana es retiren en protesta per les temptatives de frau electoral.

- **15 d'abril de 1999**

Convocatòria de les eleccions presidencials algerianes de les quals surt com a guanyador Abdelaziz Bouteflika.

- **6 de juny de 1999**

L'Exèrcit Islàmic de Salvació (EIS) anuncia oficialment l'abandonament de la lluita armada.

- **16 de setembre de 1999**

Realització del referèndum en el qual s'havia d'aprovar o rebutjar el projecte de llei de Concòrdia civil proposat pel president Bouteflika. La pregunta que es va plantejar va ser: esteu d'acord en la proposta del president de restaurar la pau i la concòrdia civil?

- **19 de setembre de 1999**

El Consell Constitucional fa públics els resultats del referèndum. La participació se situa, segons les dades oficials, en el 85% i el nombre de vots a favor de l'aprovació de la llei de Concòrdia civil és de gairebé el 99% dels vots (14.583.075 vots a favor).

2000

- **Gener de 2000**

L'Exèrcit Islàmic de Salvació (AIS) declara la seva dissolució.

Finalitza el termini de la Concòrdia Civil per a lliurar les armes. Es parla d'uns 2.000 maquis (5.000 segons les autoritats) que lliuren les armes. Tot i això, els Grups islàmics armats de Hassan Hattab i Antar Zouabri no accepten aquesta llei.

- **Novembre de 2000**

El partit de Taleb Ibrahim, el Wafa, queda il·legalitzat per constituir una amenaça per a la seguretat de l'Estat. Aquest partit era considerat com a substitut del FIS.

2001

- **2 d'abril de 2001**

Bouteflika viatja a Alemanya.

- **18 d'abril de 2001**

Esclaten les revoltes de la Cabília.

- **12 de juliol de 2001**

Bouteflika viatja a Washington.

- **11 de setembre de 2001**

Després dels atemptats terroristes del World Trade Center, G.W. Bush declara que vol treballar i aprendre amb Algèria en la lluita contra el terrorisme islàmic.

2002

Al llarg d'aquest any, Algèria acollirà tres reunions internacionals sobre «anti-terrorisme» i «delinqüència organitzada».

- **30 de maig de 2002**

Eleccions legislatives que donen la majoria absoluta al Front de Alliberació

Nacional (FLN). A més, aquestes eleccions es caracteritzen pel boicot que es farà a la Cabília, on no s'anirà a votar, i el d'alguns partits polítics com l'RCD, l'FFS i el PT que no es presentaran. L'abstenció, d'un 54%, serà la més alta enregistrada mai en unes eleccions al país.

- **Abril de 2002**

Es reforma la Constitució per a incloure-hi l'amazic com a idioma oficial del país.

- **12 de abril de 2002**

Se signa l'Acord Euromediterrani d'Associació entre la UE i Algèria.

- **Juny de 2002**

Es presenta una querella a França contra el General retirat Khaled Nezzar per acusacions de tortura quan va ser ministre de l'Interior entre 1990 i 1993.

- **Juliol de 2002**

El fiscal rebutja les acusacions per falta de proves.

2003

- **Febrer de 2003**

Dos dies de vagues generals convocades pels sindicats en protesta contra l'avantprojecte de privatització dels hidrocarburs.

- **Abril de 2003**

Bouteflika acomiada Ali Benflis com a primer ministre i nomena en el seu lloc Ahmed Ouyahia. Comença la cursa cap a les eleccions presidencials

del 2004 entre l'actual president i l'anterior primer ministre.

- **Maig de 2003**

Més de 2.000 morts a causa d'una sèrie de terratrèmols a Boumerdes i Thenia, a més de la destrucció de milers d'edificis i cases. Les ajudes seran molt pobres i Bouteflika serà rebut amb pedres i insults a les zones afectades.

- **2 de juliol de 2003**

Els líders del FIS, Abassi Madani i Ali Benhadj, són alliberats després de passar 12 anys a la presó.

2004

- **9 d'abril de 2004**

Bouteflika guanya aclaparadorament les eleccions presidencials amb un 85% dels vots. Per la seva banda, Ali Benflis tan sols aconseguix un 6,4% i defineix les eleccions com a fraudulent.

- **15 d'abril de 2004**

El president francès, Jacques Chirac, visita Algèria tan sols una setmana després de la victòria de Bouteflika a les urnes.

- **Juliol de 2004**

El ministre francès d'exters, Michel Barnier, visita Algèria i nega l'existència d'una competició entre França i els EEUU pel país magrebí.

- **Agost de 2004**

El General i cap de l'exèrcit d'Algèria, Mohammed Lamari, dimiteix del seu càrrec als 65 anys, al·legant causes de salut. Aquest era considerat el cap de la

jerarquia militar responsable del cop d'estat del 1992 i del clan dels décideurs que han controlat Algèria des del principi dels noranta.

2005

- **Gener de 2005**

Les autoritats anuncien la detenció del líder del Grup Islàmic Armat (GIA), Nourredine Boudiafi, i la mort del seu segon, i declaren el grup com a virtualment desmantellat.

El Govern arriba a un acord amb els líders berbers, promentent més inversions a la regió de la Cabília i un major reconeixement de la llengua amazic.

- **Març de 2005**

L'informe d'una Comissió del govern declara que les forces de seguretat varen ser responsables de les desaparicions de més de 6.000 ciutadans durant el conflicte de la dècada dels noranta.

- **29 de setembre 2005**

Referèndum sobre la «Carta per a la Pau i la Reconciliació» que va proposar el President Bouteflika per garantir l'amnistia a les Forces de Seguretat i als islamistes insurgents. El Govern algerià va plantejar la funció de la Carta com a necessària per passar pàgina a més d'una dècada de conflicte al país.

- La Carta finalitza els processos judicials per a tots aquells que varen deixar les armes el 1999 amb la Llei de concòrdia civil, i tots aquells que les deixin en aquest moment.
- No inclou aquells involucrats en massacres, violacions o que varen fer esclatar bombes en llocs públics.

- Rebutja les acusacions contra les Forces de Seguretat com a responsables de la desaparició de milers d'argelins.
- Proporciona reparacions per a les famílies dels desapareguts.

L'oposició va criticar aquesta Carta i va boicotejar el referèndum perquè el considera un intent de Bouteflika per augmentar la seva popularitat i el seu poder, a més de voler intentar fer desaparèixer crims del passat comesos per l'Exèrcit i les Forces de Seguretat que a la Carta són lloats i definits com a «defensors de les Institucions del país durant el conflicte». Finalment, recla-

maven la justícia i la veritat sobre totes les violacions dels drets humans comeses per uns i altres.

La participació en el referèndum va ser, segons fonts governamentals, d'un 79%, i el resultat final va ser d'un 97% d'algerians i algerianes que varen pronunciar-se a favor del sí. No obstant això, en algunes regions la participació va ser molt baixa (Cabília 11%). De totes maneres, les dades facilitades pel govern algerià han estat posades en dubte per molts periodistes internacionals desplaçats a la zona i pels partits polítics algerians de l'oposició.

EL FINAL DE LA GUERRA CIVIL I LA CONTINUACIÓ DELS CONFLICTES SOCIALS I POLÍTICS

Antonio JIMÉNEZ LUQUE

Historiador i coordinador de l'Observatori Solidaritat de la Universitat de Barcelona (www.observatori.org)

1. EL FINAL DE LA GUERRA CIVIL I LA CONTINUACIÓ DELS CONFLICTES SOCIALS I POLÍTICS

La guerra civil encoberta que va viure Algèria durant la dècada dels noranta va finalitzar per dos motius principalment: Primer, com a conseqüència de l'eliminació física de pràcticament tota l'oposició islamista que va dur a terme l'Exèrcit algerià, és a dir, per una cúpula militar que va vèncer en el conflicte; i segon, per l'esgotament d'un poble que lluitava per la llibertat i la democràcia des del final dels anys vuitanta, i que es va veure arrossegat a un enfrontament entre dos poders enfrontats que va donar com a resultat més de 150.000 morts i 10.000 desapareguts.

O dit d'una altra manera, **en el conflicte algerià en cap moment no es va arribar a una solució política per solucionar-lo ni a cap acord per aconseguir la pau**. Per tant, el conflicte continua avui en dia a pesar que els índexs de morts han baixat considerablement i, el que al nostre entendre és més preocupant, els elements catalitzadors que varen originar el conflicte al final dels vuitanta, i que va esclatar el 1992 amb el cop d'estat que va protagonitzar la cúpula militar de l'Exèrcit, encara es poden trobar en la realitat algeriana.

I quins varen ser els elements que originaren el conflicte d'Algèria i que encara avui en dia perviuen?

Aquests es resumeixen bàsicament en deu motius: Explosió demogràfica; dependència comercial i financera; violència islamista i fracàs de la Concòrdia Civil i la Carta per a la pau i reconciliació nacional; corrupció; militarització del poder; militarització de la societat; marginació de la dona; exclusió i repressió; identitat cultural i drets culturals i polítics del poble berber; i descomposició del sistema de partits polítics.

1.1. Explosió demogràfica

Encara que la taxa de natalitat ja ha començat a disminuir, l'extrema joventut de la població algeriana (**el 65% de la població té menys de 30 anys**) es tradueix en unes projeccions

de població més que preocupants amb vista a l'any 2050 quan la població hagi augmentat a 50 milions, la qual cosa suposaria la intensificació de la pressió sobre la terra (**només el 3% de territori algerià és cultivable**), la disponibilitat d'aigua (escassetat crònica) i les infraestructures d'habitatge (amuntegament).

1.2. Dependència comercial i financera

El país que amb més fermesa va proclamar la seva independència, respecte de les grans potències i empreses multinacionals, ha acabat patint d'una dependència econòmica dels mercats internacionals absoluta: **El 95% de les seves exportacions (35% de la renda nacional i 70% dels ingressos de l'Estat) procedeixen dels hidrocarburs**. Però a més, la dada més important és que **Algèria necessita importar més del 80% dels aliments bàsics que consumeix**: cereals, productes lactis, etc.

1.3. Violència islamista i fracàs de la Concòrdia Civil i de la Carta per a la pau i la reconciliació nacional

Els intents d'amnistia general es varen idear més amb l'objectiu de netejar la imatge de l'Exèrcit algerià, acusat de violar greument els drets humans, que no com a solució i acord polític per posar punt final al conflicte. D'aquesta manera, molts islamistes armats varen continuar en les muntanyes i, des de fa dos anys amb el suport de la cèl·lula internacional d'Al-Qaeda, protagonitzen una sèrie d'atemptats contra edificis de la policia i el govern sota el nom d'Al-Qaeda al Magrib Islàmic, que han causat nombroses víctimes en aquests dos últims anys.

1.4. Corrupció

Més que una irregularitat o tan sols una gangrena que mina l'Administració, **a Algèria la corrupció s'ha convertit en un autèntic eix vertebrador del règim polític i dels circuits de distribució del poder i la renda**.

Després d'un primer període de corrupció «clàssica» entorn de les divises del petroli i els grans contractes de l'Estat, el negoci més pròsper durant els anys vuitanta i noranta ha estat en els monopolis informals de la importació dels béns de consum i, en l'actualitat, en els plans de privatitzacions duts a terme per l'Estat.

1.5. Militarització del poder

A pesar dels intents del president Bouteflika per retirar del servei actiu molts alts comandaments de l'exèrcit algerià, el nucli dur del poder a Algèria el formen des de fa més de 15 anys tota una sèrie de militars situats en llocs claus de l'exèrcit, el Govern, els serveis secrets i les forces de seguretat, que es reparteixen el botí i que estan interessats a mantenir un clima de tensió i violència en què puguin imposar-se com a «salvadors de la democràcia i la república».

1.6. Militarització de la societat

Aquest va ser un dels errors polítics més transcendents del règim algerià en els últims anys. D'aquesta manera, «privatitzar» la lluita contra la guerrilla islamista en les zones rurals, organitzant i distribuint armes entre «grups d'autodefensa» formats per civils, ha afavorit una certa «feudalització»: aparició d'autèntics senyors de la guerra locals (naturalment, amb molta freqüència vinculats a xarxes de corrupció), recurs cada vegada més freqüent de la violència per resoldre els conflictes (petites venjances personals, lluites entre clans, etc.).

1.7. Marginació de la dona

Les dones són les grans perdedores de la societat algeriana dels últims 25 anys, a pesar de l'activisme d'un gran nombre de petites organitzacions feministes. La realitat és que la dona algeriana ha perdut espais de llibertat en termes tant de vestimenta com d'educació o participació política i, el que és més greu, la qüestió ha anat quedant gradualment marginada del debat polític amb la insuficient reforma del codi de la família el 2005.

1.8. Exclusió i repressió

Segurament, el fil conductor que permet donar sentit a la política econòmica algeriana de les dues últimes dècades és el de la gradual exclusió de nous grups socials del projecte nacional i la reducció del cercle dels privilegiats que participen en els circuits de repartiment de les rendes dels hidrocarburs.

Abans, durant els anys setanta, els habitants de les zones rurals havien estat els que varen veure com els veterans de la Guerra d'Independència els relegaven en l'explotació de les terres i com l'agricultura queia en la incúria.

Posteriorment, entre 1983 i 1995, foren els segments més desfavorits de la societat els que van veure reduir fins a desaparèixer els subsidis als productes alimentaris de primera necessitat, els medicaments, i altres béns de consum que fins aleshores representaven la seva «part del pastís» de les rendes del petroli.

I en els últims anys, els grans perjudicats han estat el mig milió de treballadors relativament privilegiats d'empreses públiques que han perdut la seva feina, com a conseqüència de la política d'ajust i de privatitzacions, i s'han sumat als prop de 6.000.000 de desocupats que recullen les xifres oficials (un 30% de la població activa). Les prestacions de desocupació d'aquests antics assalariats comencen a esgotar-se, per la qual cosa les tensions socials d'aquesta classe mitjana treballadora molt pobra amenacen d'aguditzar-se.

1.9. Identitat cultural i drets culturals i polítics del poble berber

Algèria coneix un cas extrem de país trilingüe on l'àrab, el francès i l'amazic s'utilitzen en àmbits i circumstàncies ben diferenciades, i s'erigeixen de fet en instruments d'exclusió

social (joves escolaritzats en àrab que no poden accedir a les elits econòmiques i intel·lectuals d'expressió francesa) o de discriminació (l'amazic, primera llengua de 5 milions d'algerians, a pesar de ser reconeguda fa pocs anys, continua sent escatimada per les instàncies oficials).

1.10. Descomposició del sistema de partits polítics

Un dels símptomes més preocupants de la degeneració del teixit polític algerià és la desarticulació del sistema de partits que dificulta qualsevol solució democràtica a l'actual deteriorament polític.

Les manipulacions polítiques del règim i el propi acomodament de les elits polítiques al sistema de quotes de poder, han provocat l'esfumació, no del perfil ideològic, sinó de les pròpies estructures internes de la majoria dels partits polítics i el seu complet descrèdit entre la població.

D'aquesta manera, elements com un gran nombre de joves sense futur; l'exclusió i repressió per part de les elits; una crisi econòmica greu, o una corrupció que s'estén a tots els nivells, foren canalitzats pel moviment islamista al final dels noranta per guanyar-se les masses i acabar venent a la primera volta de les eleccions legislatives al desembre de 1991.

Sobre aquest punt, considero oportú detallar més detingudament el procés de com els islamistes captaren tota aquella massa social marginada, sense futur i amb frustració, fins a arribar a convertir-los en militants de la seva opció política. És el que es coneix com la «**islamització des de baix**».

2. LA ISLAMITZACIÓ DES DE BAIX

Tot va començar des de les mesquites, que foren recuperades com l'espai social tradicional (lloc d'oració, escola alcorànica, ambulatori, mercat, centre assistencial, etc.) i com l'espai que va suplantar les funcions d'un Estat que havia fracassat. D'aquesta manera, la mesquita es va convertir en àgora de dissidència política i de crítica al govern a mesura que el fort creixement demogràfic i la caiguda dels preus del petroli feien insostenible la situació econòmica, així com també el deute exterior resultava insuficient per mantenir els servicis públics i gratuïts de sanitat, educació, etc.

A més, la caiguda del comunisme a Europa de l'Est va deixar el règim d'Alger sense referents ideològics i sense aliats econòmics, amb la qual cosa la reforma econòmica i la liberalització política que va emprendre Chadli Bendjedid ja no foren suficients per fer front al deteriorament social, polític i econòmic del país.

D'aquesta manera, la situació es va tornar immillorable perquè el FIS intentés ampliar les seves files amb el subproletariat dels suburbis de les ciutats, amb els rebutjats (joves amb estudis primaris però sense el batxillerat i sense treball: els aturats o «aguantaparets») i els decebutos del sistema (licenciats en sociologia, ciències de l'educació o altres titulacions sense sortides professionals), amb els científics i els comerciants, amb alguns notables de l'FLN que intentaven assegurar-se el futur amb una doble aposta, amb dones als que el FIS animava a acudir a les mesquites, i fins i tot amb els fills dels màrtirs de la revolució i els antics combatents de la guerra d'alliberament, desencantats de les promeses que el govern mai no va complir.

El FIS impregnava tota la societat amb el seu missatge i procedia a islamitzar la vida quotidiana per mitjà de l'adopció del *look* islàmic en el vestir, el turbant, el vel, el xador, la segregació de la dona, la moralització de l'oci, etc.

En positiu, el FIS animava els seus militants a resoldre les disfuncions socials, és a dir, a la formació moral i religiosa del poble, a practicar la caritat, a l'ajuda, a l'assistència social, a organitzar el pelegrinatge a la Meca i a l'oci en els barris, etc.

Així, al final dels vuitanta hi havia dos poders a Algèria paral·lels i superposats: l'oficial i el del FIS. La situació, lògicament, no podia durar indefinidament i va esclatar el 1988 en forma de vaga general, manifestacions, accions de saquejos contra els establiments públics, i enfrontaments contra la policia: era la islamització des de baix que duia a terme el seu primer torcebraç contra el govern.

Davant d'aquesta situació, Bendjedid va reaccionar legalitzant el FIS perquè pensava que així podria calmar la situació i imposar-se en les urnes. No obstant això, el president algerià no podia estar més equivocat i, en les municipals de 1990, els islamistes varen vèncer clarament.

Quant a la gestió d'aquests en els respectius municipis on havien vençut, i a causa de la falta d'experiència en unes ocasions, i al poc realisme en altres, no va ser gaire eficient ni tampoc valorada pels seus votants. No obstant això, aquest fet no va impedir que en les legislatives del 1991, convocades pel govern al final d'any com a conseqüència de la vaga general convocada pel FIS en què s'exigien els comicis, **el partit islamista obtingués en la primera volta 188 escons, seguit del Front de Forces Socialistes amb 26 escons, i del Front d'Alliberament Nacional, el partit del poder, amb tan sols 15 escons.**

Davant de la perspectiva d'una segona volta en què el FIS arrasés en les urnes, **la nit de l'11 de gener de 1992 l'Exèrcit forçava la dimissió de Bendjedid i interrompia el procés electoral**, per ilegalitzar, a continuació, el FIS i iniciar la persecució dels seus militants, fet que desencadenaria la terrible espiral de terrorisme-repressió que va acabar desembocant en una de les més cruels i mortíferes guerres civils dels anys noranta.

Després d'analitzar el recorregut que va portar el FIS a guanyar la primera volta de les eleccions legislatives de 1991 podem concloure que el moviment islamista va saber aprofitar una conjuntura social i política concreta per atreure's les masses i fer-se amb el poder. Un context que, de fet, es repeteix en l'actualitat i que pot explotar en qualsevol moment, si es canalitza per algun moviment polític com va succeir amb el FIS al final dels vuitanta.

3. LA REVOLTA D'ORÀ

Fins al moment, el govern controla absolutament qualsevol indicatiu d'oposició o crítica, i tot ha quedat en revoltes que s'han estès per tot el país, com la que vàrem poder presenciar en primera persona a l'Orà al maig del 2008 on la **Fundació Solidaritat de la Universitat de Barcelona** i la **Xarxa Vives** organitzem un seminari de Drets Humans juntament amb unes quantes universitats de la regió d'Orà. Una acció que es va haver de suspendre com a conseqüència dels disturbis i les revoltes que s'originaren el dia anterior a la nostra arribada i que es varen estendre per diferents ciutats del país durant diversos dies.

L'origen de la revolta es va donar en l'estadi de futbol del Mouloudia Club d'Orà. Allà, el MCO, sigles amb què es coneix aquest equip, jugava el seu últim partit del campionat de primera divisió algeriana i, en cas de derrota, descendiria a la segona divisió. Al final del temps reglamentari l'equip d'Orà havia perdut i, per tant, era nou club de segona, fet que no va agradar gens als seus aficionats, els quals sortiren de l'estadi cap al centre de la ciutat i varen destruir tot el que trobaren al seu pas.

Va ser d'aquesta manera com s'iniciaren els disturbis en la ciutat, disturbis que es varen estendre per diversos dies a altres ciutats del país i que, sorprenentment, no foren comentats per cap mitjà de comunicació espanyol.

Respecte al que va succeir aquells dies a Algèria, potser algú pot pensar que varen ser fets aïllats protagonitzats per fanàtics del futbol semblants als que tenim a Europa quan se celebren copes del món o partits de clubs en l'àmbit europeu, però qui coneix la realitat d'aquell país sap que el futbol va ser només l'espurna que va encendre la metxa, l'espai en què es varen ajuntar de forma «coordinada» unes 20.000 persones que després destruirien la ciutat i a la qual se sumarien centenars de persones més procedents dels barris marginats i pobres de la regió.

I per què es dugueren a terme aquestes revoltes a ciutats algerianes? Què està succeint realment en aquest país veí que no coneixem?

La realitat és que aquestes revoltes i aquests disturbis eren una manera de dir que ells, els marginats del sistema social i econòmic, existeixen, i la seva forma de manifestar-ho és per mitjà de la violència contra els símbols de l'Estat que els margina (edificis governamentals, comissaries de policia, universitats, etc.) i del sistema econòmic que els empobreix (bancs, caixes d'estalvi, etc.).

El que es va poder veure a Orà aquells dies, i en les altres ciutats algerianes on es va estendre la revolta, era frustració i ràbia de forma descontrolada, desorganitzada i improvisada, però, què passaria si, com al final dels vuitanta amb el FIS, sorgís un moviment polític que pogués canalitzar tot aquell potencial que existeix en un país on el 65% de la seva població és menor de 30 anys i l'àmplia majoria d'aquests joves es troben sense treball i sense futur, mentre unes elits es reparteixen els beneficis que genera l'exportació d'hidrocarburs?

4. EL DIFÍCIL CAMÍ CAP A LA PAU

Els catalitzadors del conflicte que va patir Algèria en la dècada dels noranta es donen avui en dia perquè el conflicte mai no va acabar completament. El que va acabar va ser aquella divisió entre govern i el règim militar d'una banda, contra l'islamisme polític per l'altra (encara que no totalment), però no aquell nucli inicial de joves desesperats sense feina, de la pobresa i la fam i de la injustícia social que, en aquell moment, es canalitzaren cap a l'islamisme polític i que, avui en dia, només necessiten el lideratge d'algun moviment social més ampli que ofereixi alguna oportunitat o alternativa a les seves vides.

I el més greu a **Algèria és que la situació es troba enquistada**, sense un projecte polític clar ni per part del govern ni per part de l'oposició política que està il·legalitzada i no té presència pública.

Els errors polítics s'han acumulat, i les diferents dimensions de la problemàtica algeriana s'han anat sedimentant fins a teixir un conflicte polièdric, en el qual les fractures es van superposant en nous estrats que fan cada vegada més difícil una solució que pot donar resposta a tots els problemes.

Parlem de tres factors que es donen a Algèria i que suposen el llast principal per aconseguir la pau:

1) La ruptura de l'Estat amb el poble a causa de la corrupció.

La **corrupció** en el país s'ha convertit en un autèntic eix vertebrador del règim polític i dels circuits de distribució del poder i la renda. Després d'un primer període de corrupció «clàssica» entorn de les divises del petroli i els grans contractes de l'Estat, el negoci més pròsper durant els anys vuitanta i noranta ha estat en els monopolis informals de la importació de béns de consum (en particular productes alimentaris i medicaments) detinguts per grups quasi sempre pròxims a la cúpula militar, que han defensat els seus interessos per tots els mitjans, fins i tot amb la coacció.

Actualment, i encara que avança lentament, el vast pla de privatitzacions s'ha convertit en la nova gran frontera de la corrupció.

També, i dins aquesta corrupció, hem de parlar de la exclusió gradual de nous grups socials del projecte nacional i de la reducció del cercle dels privilegiats que participen en els circuits de repartiment de les rendes del petroli.

2) La militarització de la societat amb la creació de les milícies.

Quant a la **militarització** de la societat, aquest va ser un dels errors polítics més transcendents del règim algerià en els últims anys. D'aquesta manera, «privatitzar» la lluita contra la

guerrilla islamista en la zones rurals, organitzant i distribuint armes entre «grups d'autodefensa» formats per civils, ha afavorit una certa «feudalització»: aparició d'autèntics senyors de la guerra locals (naturalment, amb molta freqüència vinculats a xarxes de corrupció), recurs cada vegada més usual de la violència per resoldre els conflictes (petites venjances personals, lluites entre clans, etc.).

3) La descomposició política del país que fa inviable una solució política al conflicte.

Finalment, no hi ha cap dubte que la possible solució del conflicte passa per una solució **política**, però a Algèria trobem una profunda descomposició del sistema de partits polítics. Primer tenim un problema generacional pel fet que els líders polítics algerians pertanyen a la generació de la Guerra de la Independència; i segon, les manipulacions polítiques del règim i el propi acomodament de les elits polítiques al sistema de quotes de poder, que ha provocat l'esfumació, no ja del perfil ideològic, sinó de les pròpies estructures internes de la majoria dels partits polítics i el seu complet descrèdit entre la població.

En tot cas, el que sí pot afirmar-se és que qualsevol escenari de solució pacífica de les fractures econòmiques, socials, polítiques i identitàries algerianes, passa per tres condicions ineludibles:

1a) Restablir la legitimitat de l'Estat, per a la qual cosa és necessari, en primer lloc, que l'Estat recuperi el monopoli de la violència en el territori algerià i posi fi tant a la violència islamista com a l'activitat incontrolada dels grups d'autodefensa i els abusos permanents de l'Exèrcit i de les forces de seguretat de l'Estat.

Perquè això sigui possible, caldrà «desmilitaritzar» la presa de decisions polítiques i els centres de poder econòmic i assentar les bases institucionals per a atallar la corrupció generalitzada.

Però tot això suposa desmuntar, tant a nivell institucional com a nivell personal, l'aparell de poder que ha gestionat Algèria durant els últims vint anys, la qual cosa difícilment podrà aconseguir-se per mitjà d'una evolució «des de dins» del propi règim. Com ho posa de manifest el fet que ni el drama de la guerra civil, ni els canvis en l'entorn internacional, ni el divorci absolut entre el poble i el poder, hagin aconseguit que el règim cedeixi gens en el control dels ressorts fonamentals del poder.

2a) Atès que les causes del fracàs d'Algèria són eminentment polítiques, són necessàries solucions polítiques. Com a condició prèvia, és necessari un vertader procés de «reconciliació nacional» que doni lloc a un diàleg entre el règim i l'oposició.

Però en el diàleg esmentat han de participar totes les altres forces polítiques algerianes organitzades, inclosos els representants de les comunitats berbers. L'objectiu hauria de ser establir les bases per refundar el sistema polític algerià, un autèntic procés constituent, i obrir un procés de democratització que desemboqui en unes noves eleccions lliures i en el reconeixement de la pluralitat política, lingüística i religiosa.

Difícilment aquest procés pot avançar sense un nou govern que gestioni la transició i en el qual estiguin representats sectors ara exclosos dels cercles del poder.

3a) Perquè sigui sostenible, aquest procés de transició negociat ha de tenir **conseqüències positives immediates per a la vida diària dels algerians**, en termes de reducció de la violència, però sobretot de condicions de vida.

Ja no basta amb solucions purament polítiques. Sense una estratègia de desenvolupament que creï feina per a la immensa majoria dels joves exclosos, cap solució al conflicte algerià no serà duradora. La reforma del sistema educatiu és l'altra gran prioritat de la política social.

5. UNA VERTADERA RECONCILIACIÓ NACIONAL

D'altra banda, a més d'aquestes tres condicions bàsiques per trobar una solució a la situació de crisi que viu el país, Algèria ha de dur a terme un procés previ de vertadera reconciliació nacional per passar pàgina a la guerra civil viscuda en els anys noranta. Però, ha de ser un procés iniciat a fi de trobar la veritat i la justícia per a la població algeriana, i no simplement accions propagandístiques que creïn situacions d'impunitat i injustícia.

Arribats en aquest punt, considerem clau analitzar el procés d'amnistia i reconciliació nacional que Bouteflika va posar en marxa per tal de rentar la imatge del país i mantenir el silenci dels governs occidentals a propòsit de les violacions de drets humans que es duen a terme en el país africà.

Així, arran de 1999 amb la **Concòrdia Civil** i de 2005 amb la **Carta per la pau i la reconciliació nacional**, des del govern algerià es va difondre la notícia d'una consecució de la normalitat i de l'estabilitat del país, fet que, sumat a la despreocupació de la diplomàcia internacional cap a Algèria, va fer creure a una gran part del món que aquell conflicte havia acabat o bé que es reduïa a algun incident aïllat entre islamistes i l'Exèrcit a les muntanyes.

Quant a la famosa Carta de reconciliació nacional, hem de fer una anàlisi més detallada dels seus punts principals. Es pot afirmar que, bàsicament, aquesta donava per acabats els processos judicials per a tots aquells que varen deixar les armes el 1999 amb la Llei de concòrdia civil, i tots aquells que feren el mateix en un termini de 6 mesos, encara que no incloïa aquells que estaven involucrats en massacres, violacions o que feren esclatar bombes en llocs públics.

Però en realitat, el que cercava la Carta, i que ha estat un dels aspectes d'aquest document més controvertits i que han criticat els grups de defensa dels drets humans, és rebutjar les acusacions que responsabilitzen les Forces de Seguretat de la desaparició de milers d'algerians i prohibir fer-ne qualsevol crítica. O dit d'una altra manera, la Carta atorga a les Forces Armades algerianes una impunitat absoluta per totes les violacions dels drets humans comeses durant els anys de conflicte.

Òbviament, davant aquest tipus de document, l'oposició es va veure obligada a criticar-lo durament i va boicotejar el referèndum en considerar-lo com un intent de Bouteflika d'augmentar la seva popularitat i el seu poder, a més de voler intentar fer desaparèixer crims passats comesos per l'Exèrcit i les Forces de Seguretat. L'oposició també va reclamar, i encara es reclama a hores d'ara, la justícia i la veritat respecte a totes les violacions dels drets humans comeses pels uns i els altres.

Quant als resultats d'aquesta Carta, durant un període de temps va fer la impressió que havia estat el pas definitiu per aconseguir la pau i la reconciliació en el país. No obstant això, des del final de 2006 la situació ha canviat amb el suport que Al-Qaeda ha ofert al Grup Salafista per la Predicació i el Combat (GSPC). Aquest grup armat, que es trobava molt debilitat i aïllat en zones muntanyoses del país, ha esdevingut una franquícia d'Al-Qaeda a Algèria, i s'ha vingut a anomenar com «**Organització d'Al-Qaeda al Magrib**» i, disposa d'una nova infraestructura i recursos de l'exterior, amb els quals ha comès una nova onada d'atemptats a l'Alger que han provocat prop de 200 morts en els dos últims anys.

6. LA HIPOCRÉSIA DE LA COMUNITAT INTERNACIONAL

Per tant, és obvi que l'amenaça terrorista islàmica encara està present, però la realitat és que si analitzem un poc la situació de l'Algèria actual es pot concloure que la guerra civil que va viure el país durant la dècada dels noranta ja ha acabat. Una guerra que va arribar a la seva fi com a conseqüència de la victòria militar d'un ban sobre l'altre i que ara amenaça de revitalitzar-se amb l'aportació de fons d'Al-Qaeda cap a alguns grups islamistes que estaven aïllats i derrotats, i amb una possible explosió social com a resultat de la desesperació provocada per les condicions de misèria en què viu gran part de la població.

I, davant de la situació de guerra civil dels noranta i de la terrible situació de pobresa, marginació i desesperació actual de la població algeriana, i en especial de la seva joventut. **Quina fou i quina és la reacció de les diplomàcies occidentals?**

Senzillament, la resposta de les diplomàcies occidentals ha estat el silenci, amb el qual s'ha legitimat una situació de violacions de drets humans, abusos, i pràctica de guerra bruta de cada una de les parts enfrontades i d'injustícia social que encara avui en dia continua. A què es deu aquesta despreocupació internacional? La resposta la trobem en la transcendència d'Algèria per a la Unió Europea i per als EUA.

Per a la UE, la importància radica bàsicament en dues causes: la dependència energètica respecte del gas natural i l'espectre de l'emigració massiva a Europa.

Quant a la primera, cal destacar que el 55% del gas natural consumit a Itàlia prové d'Algèria, percentatge que arriba al 70% en el cas d'Espanya i al 100% en el de Portugal. En la resta de la UE, la dependència del gas algerià és menor a causa del gasoducte amb origen a Sibèria i al gas dels Països Baixos, però, encara així, tendeix a augmentar cada any.

La segona causa és un tema clau per a la política de la UE, que veu com un règim militar fort i repressiu a Algèria controlaria l'emigració, a més de reprimir els moviments islamistes que es podrien propagar per la zona.

D'altra banda, per als EUA, i sobretot arran dels atemptats de l'11 de setembre, el règim algerià és un exemple de lluita contra el terrorisme i han proliferat els acords de venda d'armament entre els dos països. A més, a aquest fet hem de sumar-hi els contractes petrolers vinculats molt directament amb el president nord-americà George Bush i el vicepresident Dick Cheney amb Algèria.

Tornant a la relació de la Unió Europea respecte a Algèria, i sobretot tenint en compte la seva història compartida en el Mediterrani i el seu flamant **Acord d'associació euromediterrani d'abril del 2002**, hauríem d'exigir a la UE més respecte i protecció pels drets humans. De fet, i sense necessitat d'un enfrontament directe amb les autoritats algerianes, la UE disposa de nombrosos mitjans de pressió per induir-los a acceptar una solució negociada al conflicte social, a posar fi a les violacions dels drets humans, i a emprendre un procés de democratització i una política econòmica integradora que creï ocupació per a les noves generacions de joves desocupats i millori les condicions de vida de la població.

Es tracta simplement que la UE es prengui seriosament el «**respecte dels principis democràtics i dels drets humans fonamentals [...] que constitueix un element fonamental**» de l'Acord d'associació euromediterrània, com un pas més en la seva estratègia de suport al règim algerià, i l'incompliment de la qual permetria fins i tot suspendre l'aplicació de l'Acord esmentat, la qual cosa sense cap dubte tindria conseqüències nefastes per a la imatge i la legitimitat interna del règim.

Lamentablement, no sembla que la UE estigui gaire disposada a exigir el compliment al peu de la lletra dels compromisos jurídics dels països associats mediterranis, sempre que siguin diligents a complir els seus compromisos de liberalitzar els mercats per mitjà de la creació d'una zona de lliure comerç, contenció migratòria i repressió de qualsevol opció política que no convingui als interessos europeus, com la islamista, que sembla l'únic contingut concret de l'objectiu d'«estabilitat i seguretat de la regió mediterrània» que persegueix el «diàleg polític» que es preveu en el marc de l'Associació. Fins ara, al màxim que ha arribat la UE és a expressar la seva «preocupació».

I arribats en aquest punt, també hem d'esmentar un govern espanyol que, durant la dècada negra a Algèria i en l'actualitat, i independentment del signe polític de cada legislatura, ha practicat sistemàticament una política exterior que només mira pels interessos econòmics i que no fa cas de les denúncies de violacions dels drets humans que es cometien en el país veí. Fins al moment, els successius governs espanyols simplement han decidit centrar-se en la construcció de nous oleoductes i a negociar millors preus per comprar el gas algerià. De tot plegat, es pot intuir amb vista al futur que es preveu complicat un canvi en l'orientació de la política exterior espanyola respecte a Algèria.

En conclusió, queda clar que **el conflicte algerià no ha acabat encara**. No és la guerra civil que es va donar en la dècada dels noranta entre l'exèrcit i els islamistes (que també es perpetua a menor escala encara que de manera diferent amb l'entrada d'Al-Qaeda en la regió), però sí que **continua el conflicte social, polític i econòmic** que podria fer esclatar una altra guerra i també persisteixen els catalitzadors que varen provocar-ne l'esclat.

Queda clar que **mentre occident continuï anteposant els seus interessos econòmics als valors democràtics i de justícia social, Algèria continuarà patint innumerables injustícies** perquè, més tard o més d'hora, el conflicte social pot explotar i potser ja sigui massa tard per a tots.

Estarem atents al que succeeixi a Algèria, i estic segur que d'aquí a uns anys es parlarà molt d'aquest país. Desgraciadament, i com succeeix normalment, ens esquinçarem les vestidures quan això passi com si ningú no sabés res del que allà estava passant.

Per la meva part, si aquestes insignificants reflexions poden servir per mostrar d'alguna manera la realitat del drama algerià i mobilitzar l'opinió pública perquè fixi la seva atenció en el que allà està succeint i, sobretot, perquè doni suport i se solidaritze amb els moviments socials del nostre país veí, una societat civil que, d'altra banda, sempre ha estat molt forta i que, ni tan sols durant l'època més fosca del país ha deixat d'actuar i de crear, em sentiré molt satisfet, ja que no pretenc res més.

INFORMACIÓ:

Més informació sobre temes relacionats amb el contingut d'aquesta publicació:

Solidaritat

www.observatori.org

www.observatori.org/paula

